

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1998

<https://hdl.handle.net/1874/9629>

JAARBOEKJE

1998

VAN HET
OUDHEIDKUNDIG
GENOOTSCHAP

‘NIFTARLAKE’

Ereleden en bestuur

Erelid Mr J.H. van den Hoek Ostende, Amsterdam
Lid van verdienste A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis

Bestuur Drs E. Munnig Schmidt, voorzitter
Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht (0294) 231280,
e-mail: emunnigs@worldonline.nl

Mw Dr M.A. Dukcs-Greup, vice-voorzitter, Amsterdam

Mw C.H. ter Laan-Dingemans, secretariaat
Herengracht 6, 3601 AL Maarssen, tel. en fax (0346) 571921

✕ G.N.F.M. Hofman-van Miert, Zandpad 83, 3621 NG Breuke-
len, ledenadministratie, tel (0346) 261201, fax 264961

Drs E.F.L.Stubbé, penningmeester, Dorpsstraat 20, 1393 NH
Nigtevecht, tel. (0294) 252873, fax 253659

Mw Drs G. Recter, bibliothecaresse, Bijdorp, Oud Over 8,
3632 VD Loenen a/d Vecht (0294) 234653

Leden A.J.A.M. Lisman, Nieuwersluis
J.N.W. Voorhoeve, Vreeland

Redactie Drs E. Munnig Schmidt
voor 1999 Nieuwerhoek, 3632 AD Loenen a/d Vecht tel. (0294) 231280
fax (0294) 232651, e-mail: emunnigs@worldonline.nl

Contributie Postbank nr. 513805
t.n.v. Penningmeester Niftarlake te Vreeland

ISBN 90-6550-059-6

Ledenlijst 1998

van het Oudheidkundig Genootschap 'NIFTARLAKE'

Abcoude

Drs J. Baalbergen
R. Bianchi
Mw Dr M. Carasso-Kok
Mr G. van Donkersgoed
J. van Doorn
Prof Dr A.J. Dunning
Mw J. Elema
Mw B.S.J. Elzinga
W.J. Engel
Gemeente Abcoude
H. de Graaf
J. de Groot
Hist.Kring Baambrugge/Abcoude
J.Th. Kemme
Mw M. Kok
Mw I. Montijn
Mw A.A. van der Most-De Ridder
J.J. Pabon Jr
F.F. Rehbock
J. van Santen
Mw E.M. Scholte-Vis
Ir D.L.H. Slebos
W.M. Timmer
Mw A. den Toom-Naafs
W.C.C. Trouw
Mw G.L.J. Uiterwaal-Völker
Mw M.A.J. Vreeken-van Brink
J.E. Wustenhoff

Almelo

C.J.M. Bakker

Amersfoort

Mw J.T.T. van Goudwaard
Museum Flehite
Rijksdienst Oudheidk. Bodemonderzoek

Amstelveen

J.W.N. van Achterbergh, Jr
J.E. van der Dussen
E.H. Glasius
Mw H. Vlot-van Lonkhuyzen

Amsterdam

Archief Gemeente Amsterdam (M. van Riemsdijk)

Sandbergstraat 8, 1391 EL
Meerzicht 1, 1391 AR
Dr. Koomansstraat 21, 1391 XA
Folkert Postlaan 6, 1391 AV
Broekzijdselaan 37, 1391 ZA
Angsteloord 63, 1391 ED
Dr Koomansstraat 1 h, 1391 VZ
Ereprijs 27, 1391 TA
Angsteloord 5, 1391 EB
Gemeentehuis, 1391 EL
Meerweg 19 a, 1391 HG
Gein Noord 26, 1391 GZ
Folkert Postlaan 1, 1391 AV
de Tourton Bruynsstraat 3, 1391 EM
Garshen 3, 1391 RP
Stationstraat 17, 1391 GL
Papenhof 9, 1391 BD
D. v. Troostwijkstraat 51, 1391 ER
Torenlaan 52, 1391 AN
Heinkuithof 14, 1391 TS
Sandbergstraat 14, 1391 EL
Leo Dorgelmanstraat 8, 1391 EW
Achter de Kerken 40, 1391 LP
Kievitsheuvel 37, 1391 AP
Torenlaan 32, 1391 AM
Kerkplein 14, 1391 GJ
D. v. Troostwijkstraat 46, 1391 ET
Koppelland 11, 1391 EV

Horstlaan 76, 7602 AN

J. van Oldenbarneveldtlaan 17, 3818 HA
Breestraat 80, 3811 BL
Kerkstraat 1, 3811 CV

Amsterdamseweg 270, 1182 HN
Camera Obscuralaan 103, 1183 JX
"Nieuwer Amstel", Amsteldijk N76, 1183 TE
Ferd. Bolweg 89, 1181 XC

Postbus 51140, 1007 EC

Mw D.J.K. Beynes-Heymeyer van Heemstede
 Bibliotheek Universiteit
 Bibliotheek Rijksmuseum
 Mw E.G.H. Blauwkuip-Haker
 Mw J. Boers
 Jhr Ir R.G.M.P. Bosch van Drakestein
 Mw L. Deen-van Leeuwen
 Mw Dr M.A. Dukes-Greup
 Drs P.M. Fischer
 *Mr J.H. van de Hoek Ostende
 K. Hoën
 *Instituut P.J. Meertens
 Mw E. de Jongh
 M.M.W. Kasteleyn
 G. Kemme
 Drs K. de Leeuw
 K.F. van Leuven
 Mw A.M.J. Oostenbroek-Smilde
 Ir J.G.S. Philips
 W.A.C. Reesink
 J.R. Ritman
 *Mw C.J. van der Seys
 Mw Drs J.C.B. Straatman
 M.H.L. Stubbé
 J.M. Tor
 E.F. Vermeiden
 J. Zwaan
Ankeveen
 Stichting Curtevenne
Arnhem
 J.E. van der Sleesen
Baambrugge
 H.F. Anger
 M. Blokhuis
 Mw Drs S. Boerdam
 F. Eekels
 Mw M. van Erven Dorens-Vinke
 H. Kegel
 Mw Drs L.B. Lugt
Baarn
 Mw C.E.B. van den Arend Schmidt-Oost Indië
Bilthoven
 Mw B. Bleeker-Eeuwens
 A.J. Crucq
 Mw A.P. Disch-Jacobson
 Mw A.A. Mertens zur Borg
 Mw L. Quispel-de Langen
 Cannenburg 39, 1081 GV
 Singel 425, 1012 WP
 Postbus 74888, 1071 DN
 Prinsengracht 1043, 1017 KP
 van Woustraat 44 3h, 1073 LM
 Beethovenstraat 46³, 1077 JJ
 Keizersgracht 207, 1016 DS
 Beethovenstraat 249, 1077 JE
 Hemsterhuisstraat 173, 1065 JZ
 B. Wieringerstraat 22, 1013 EB
 Dirk Schäferstraat 59, 1076 BB
 Postbus 94264, 1090 GG
 P. de Hooghstraat 38^{6b}, 1071 EG
 Olympiaplein 77, 1077 CR
 Leliegracht 44, 1015 DH
 Pracanalaan 80, 1060 RC
 Minervalaan 71-II, 1077 NS
 Nic. Maesstraat 38 hs, 1071 RB
 Michelangelostraat 20^b, 1077 CB
 Koninginneweg 40, 1075 CZ
 Bloemgracht 19 h, 1016 KB
 Postbus 78512, 1080 KA
 Minervalaan 60 II, 1077 PD
 Waalstraat 41 I, 1078 BW
 Egelantiersstraat 10 B, 1015 PL
 Linnaeuskade 56 I, 1098 BK
 Lijzijde 45, 1034 KN

 van Breeaan 9, 1244 PB

 Bergstraat 97, 6811 LE

 Pr. Beatrixstraat 13, 1396 KD
 Rijksstraatweg 25, 1396 JD
 Rijksstraatweg 22, 1396 JM
 Rijksstraatweg 119, 1396 JJ
 Rijksstrweg 147, 'Valk en Heyning', 1396 JK
 Binnenweg 24, 1396 KM
 Rijksstraatweg 91, 'Geinwijck', 1396 JG

 Prinses Carolinalaan 2, 3743 JH

 Soestdijkseweg 95, 3721 AA
 Bosuillaan 147, 3722 XJ
 Beethovenlaan 24, 3723 JK
 Sweelincklaan 69, 3723 JC
 Noord Houderingelaan 32, 3722 BR

S.J. Vrind

Blaricum

Jhr D.J.A. van Lawick van Pabst

Mw R. de Quant-Gunther

Mw H.E. Rote-de Raad

Drs E. Verschuyl

W. Zuidervaart

Bloemendaal

J.W. van der Linden

Breda

J.H. Peck

Breukelen

T.C. Akkerman

Mw M. Albers

Archief Gemeente Breukelen

J. Bakker

Mw M. Balk-van Kampen

Mw Mr L.G. Baud

J. Beelen

Mw G. Bekker-Jonker

Ir G.G. van den Berg

Bibliotheek Breukelen

Mw J.M. Bierman-Polman

J.W.M de Boer

C.A.M. Brugman

J.W. de Bruyn Kops

P.J. Burggraaf

Mw A.C. Criete-Hoogerbeets

JAC. van Dam

Mw Mr M.W. van Dijk-Witjas

Mw Mr M.L. Dingemans

Mw Mr P. van Dobbenburgh-Rossberg

W. Dobber

H.H.J. Doude van Troostwijk

W.F.E. baron van der Feltz

B.T. Freijters

J. Funken

R.T. van de Geer

P.L. van Gent

D.W. Gerwig

R. van Gessel

Dr J.W. Gunning

Drs H.C.J. Hendriks

Hist.Kring Breukelen

R.J. Hofman

Mw A.C.K. Hollemans

Mw L. Hunsucker

Lassuslaan 55, 3723 LH

Vliegweg 17, 1261 GK

't Hemeltje-Achterom 5, 1261 EE

Holleweg 11, 1261 BW

Heideweg 4, 1261 GR

Postbus 135, 1260 AC

Dr. Jac. P. Thijsselaan 2, 2061 BJ

Ginnekenweg 84, 4818 JH

Rijksstraatweg 43, 3621 BH

Zandpad 43, 'Vecht en Hoff', 3621 NE

Postbus 116, 3620 AC

Griftenstein 2, 3621 XK

Kerkstraat 7, 3621 AK

Kerkplein 16, 3621 BA

Linnaeusdreef 12, 3621 XW

Heerenstraat 58, 3621 AR

Straatweg 78, 3621 BR

J. Dircksenstraat 20, 3621 CB

Zandpad 82, 3621 NG

Willink van Collenstraat 79, 3621 CL

Keizerskroon 18, 3621 RS

Zandpad 61, 3621 NG

Kerkbrink 26, 3621 BS

Linnaeusdreef 44 a, 3621 XX

Orttswarande 55, 3621 XN

G. van Nijenrodestraat 90, 3621 GM

Zandpad 81, 3621 NG

Griftenstein 52, 3621 XL

Zandpad 27, 3621 ND

Straatweg 244, 3621 BZ

Stinzenlaan, Zuid 201, 3621 TC

G.W.van Couwenhovenstraat 12, 3621 CD

Oud Aa 41, 3621 LA

Nassauplein 1, 3621 EA

Zandpad 86, 3621 NG

Dannestraat 33, 3621 AE

Linnaeusdreef 23, 3621 XT

Straatweg 204, 3621 BX

Julianastraat 25, 3621 EG

G. van Nijerodestraat 42, 3621 GL

Zandpad 83, 3621 NG

Eendrachtlaan 33, 3621 DD

Silverstein 80, 3621 PD

Mw H.J. de Jong
 Mw G.J. van Julsingha
 Mw C. Knulst
 J. de Koning
 Mw A.E.C. Koole-Quarles van Ufford
 A. Koornneef
 R.G.H.W. Korstjens
 M. van Kralingen
 H.K. Lenstra
 Mw M. Martens
 A.C. Menke
 R.W.C. Molenkamp
 J. Molenkamp
 Mw L. Paulson
 Drs H.J.P. van Pelt
 Prof Dr R. Plomp
 Jhr Mr W.H.D. Quarles van Ufford
 P.V.L. Ritmeester
 P.C. Roeleveld
 Mw A.C.H. Roosjen
 P. van Schoonhoven
 Mw W.J. Schröder-van den Beukel
 T.N. Simonis
 Ir P.B.A. Smits
 Ir W.F. Staargaard
 Mw A.J. Stiltung
 G.S. Streefland
 Universiteit Nijenrode
 Mw J.H.Ch. Vegter-Bal
 G.H.M. Vehmeijer
 Ver. B.v.W. in Asfalt
 Mr J.A. Vermeulen
 Mr G. Versluys
 *J. Verweij
 Mw J.C.M. Voormolen-Van der Blom
 Mw J. Wasterval
 *Mw J. van Zadelhoff-Hortulanus
Breukeleveen
 Ir F. Roelofs
 Mw J.A.M. Aalberts-Veen
 Mw G.C. Geel-Krijgsman
 Mw J.C. Jongkees-van Pernis
 Drs M.M. van Kesteren
 Dr J.F.W. Nuboer
 Dr P.J. Sinninghe Damsté
Bussum
 Mr E. Barendsen-Polak
 Heerenstraat 2, 3621 AR
 Linnaeusdreef 21, 3621 XT
 Vrijheidslaan 81, 3621 HL
 Linnaeusdreef 13, 3621 XT
 Zandpad 53, 3621 NE
 Keizerskroon 5, 3621 RS
 Straatweg 111, 3621 BK
 Herenstraat 4, 3621 AR
 Broekdijk Oost 37, 3621 LM
 Straatweg 147, 3621 BL
 Oud Aa la, 3621 LA
 Dannegracht 16, 'Vecht en Dam', 3621 AA
 Straatweg 79, 3621 BJ
 Watertoren 6, 3621 XZ
 Brouwerij 2C, 3621 AD
 Straatweg 220, 3621 BZ
 Zandpad 48, 'Gunterstein', 3621 NE
 Straatweg 76, 3621 BR
 Heycoplaan 11, 3621 WS
 Eendrachtlaan 33, 3621 DD
 Straatweg 192, 3621 BX
 Keizerskroon 10, 3621 RS
 Straatweg 224, 'Klein Vechtvlief', 3621 BZ
 Rijksstraatweg 101, 3621 BK
 Stinzenlaan 18, 3621 RD
 Kloosterhof 15, 3621 BE
 Zandpad 87, 3621 NG
 Straatweg 25, 3621 BG
 Dannegracht 11, 3621 AA
 Zandpad 80 'Oudaen', 3621 NG
 Straatweg 68, 'Vreedenoord', 3621 BR
 Brouwerij 1, 3621 AD
 Straatweg 61, 3621 BH
 Mecklenburgstraat 6, 3621 GP
 Straatweg 47, 3621 BH
 Zandpad 9, 3621 NC
 Zandpad 37, 'Groenevecht', 3621 ND
 Heerenweg 109, 3625 AE
 Heerenweg 27, 3625 AA
 Heerenweg 52, 3625 AG
 Heerenweg 97, 3625 AD
 Heerenweg 47a, 3625 AB
 Heerenweg 59, 3625 AC
 Heerenweg 89, 3625 AC
 Koedijklaan 10, 1406 KZ

Mw W.C. van den Bergh
Mw J.M.E. Blickman-Lette van Oostvoorne
Mr F.A. Doude van Troostwijk
Mr R.R. Hazewinkel
R.H. Heybroek
Mw A.E. Koch-van de Stadt
M. Langelaar
Mw P.A.C. Ooiman-van Aubel

De Bilt

Dr. C.E.M. de Maat
Mw P.A.L. de Wit-van der Grinten

Diemen

R.V. Grollé

Doorn

Mw W.E.E. Bernt-Scheffer
Ir H.J. Doude van Troostwijk

Dordrecht

Mw A.W. de Jong-Vis

Eindhoven

Ir J.V. Bruza

Ermelo

Drs R.Th. Schoenmaker

Gouda

Hist. Vereniging 'Die Goude'

's-Graveland

Bibliotheek Natuurmonumenten
P. Honig

's-Gravenhage

Centraal Bureau Genealogie
Mw L.J. Doude van Troostwijk
Rijksbureau Kunsth. & Doc.
Ir J.J. Siepman van den Berg
F. Vintges
Drs J.D. Sparrow

't Goy

S.S. Hesselink

Gronsveld

Mw M.A.H. Pomerantz-Beks

Haarlem

Archief Rijks Prov. N.Holland
J.W. Hageman

Haarzuilens

L.J. Huisinga

Heemstede

Mw C. Lugt

Heeze

Mw Drs M.C. van Tuyl-Huygen

Vosmaerlaan 8, 1401 CA
Koningslaan 51 a, 1406 KG
Waldecklaan 10, 1405 CR
Nw 's Gravelandseweg 67, 1406 NC
Meentweg 63, 1406 KD
Koedijklaan 21, 1406 KX
Mecklenburg 52, 1404 BJ
Groot Hertoginnelaan 29, 1405 EB

Groenekanseweg 4, 3732 AG
Zorgvliet 29, 3732 EP

Zeezicht 50, 1111 TL

Park Boswijk 598, 3941 AN
Parklaan 40, 3941 RE

Wolwevershaven 11, 3311 AV

Orpheuslaan 53, 5631 BR

Anna van Burenlaan 1, 3851 RV

Vlietenburg 32, 2804 WT

Noordereinde 60, 1243 JJ
Spanderswoud 5, 1243 HZ

Prins Willem Alexanderhof 22, 2502 AT
Therèse Schwartzestraat 30, 2597 XJ
Postbus 90418, 2509 LK
Wassenaarweg 76, Flat 514, 2596 CK
Hendrientaland 49, 2591 TB
Lange Vijverberg 9, 2513 AC

Tuurdijk 16, 3997 MS

Rijksweg 4, 6247 AH

Kleine Houtweg 18, 2012 CH
Nieuwe Gracht 20, 2011 NG

Ockhuizerweg 20, 3455 RN

Provincielaan 5 / 33, 2101 SP

Postbus 1, 5590 AA

Heukelum

*R.J. Nieuwland

Hilversum

Archief Gooi en Vechtstreek

Mw J. Janmaat

Mw E.H.A. Korthals Altes-Kamerling

D.M.C. Mol p/a AGV/DWR

T.W. Ploeg

Dr J. Rechsteiner

F. Renou

Mw N. Ruiter

Jhr A. Rutgers van Rozenburg

Dr W.J. Steyling

Stichting 'Tussen Vecht en Eem'

Mw A.J. Swanenburg de Veye-v. Wieringen

Houten

Bibliotheek Centrale, Prv.Utrecht

Huis ter Heide

R. Bakker

M.J. van Looyen

Kockengen

Prof Dr J.A. van Dongen

G.F.W. Herngreen

Koedijk

P.J. Prett

Kortenhoef

P.A. Bakker

Mw T. van Essen-Tiggers

F. Laboyrie

W. Spaan

Mw M.A. Sprenger

Lage Vuursche

C.M.J. Hoek

Laren

J.N. Bastert

Mw C.A.H. Bleekemolen

Mw A. Blijdenstein-van Berckel

Mw J.C.F. Mulders-Baljon

Ing H.C. Oortman Gerlings

H.W. Schouwenaar

Jhr Mr G.C. Six

Mw A.A. Steffens

G.N. Verhoef

Leersum

W.R.A. baron van Tuyll van Serooskerken

Leiden

Genootschap Belle van Zuylen (secre.)

kasteel Heukelum, 4161 AA

Postbus 9900, 1201 GM

Corverslaan 20, 1217 TN

Bussumer Grintweg 38, 1217 BR

Lareneweg 30, 1221 NC

O. Amersfoortseweg 44, 1213 AE

Regentesselaan 30, 1217 EG

Soestdijkersstraatweg 28-B, 1213 XC

Utrechtseweg 54, 1213 TW

Utrechtseweg 26, 'Beukendael' flat 48, 1213 TT

Koninginneweg 18, 1217 KZ

van Gelderlaan 74, 1215 SP

Diependaalsedrift 6, 1213 CP

Postbus 650, 3990 DR

Korte Bergweg 14, 3712 AG

Korte Bergweg 14, 3712 AG

Wagendijk 12, 3628 EP

Godinweg 2, 3628 BA

Postbus 10, 1830 AA

Moleneind 55, 1241 NJ

Kortenhoefsedijk 83, 1241 CS

Oostindië 24, 1241 HR

Kortenhoefsedijk 171, 1241 LZ

Oranjeweg 34, 1241 XS

300 Roedenlaan 4, 3749 AP

Brink 8, 1251 KV

J. Hamdorfflaan 31, 1251 NL

Tafelbergweg 15, 1251 AB

Hein Keeverweg 17, 1251 BT

Pastoor Hendrikspark 9, 1251 MB

Zevenenderdrift 22, 1251 RC

Wally Moesweg 1, 1251 AT

Barbiersweg 3, 1251 PA

Mendes da Costalaan 2, 1251 NP

De Boskant 2, 3956 BV

Gerecht 9, 2311 TC

Mw A. Vroom-van der Leeden

Lochem

Mw H. van Weede-Vaandering

Loenen

Archief Gemeente Loenen

Mw J.M.R. Baas-van der Werff

P.M. Bakker

N. Bakker

H. Bakker

Mw L.V. Beyer-Hubrecht

Bibliotheek Loenen

B.J. Blijdenstein

Mw E. de Boer-Berendsen

M.C. Boevée

Mw E.E.C. Bon-Meyer

F. Bonnema

M. Bootsma

Mw E. Bootz-Nieuwenhuys

A. Dalen Meurs

C. Dierdorp

Mw M.M.C Dijkstra-Dreesmann

J.P. Dullaert

Mw G.C.V. Ehlhardt-Proehl

J.T.G. Ernst

Drs J.C. van Essen

A. Gelderman

Mw E. de Geus-Goossen

Mw E. Gocmans

Mw B. Gordijn

Mw S. Griffioen

W. Grunfeld

Mw R. Vor Der Hake-Campfens

Mw M.S. Harms-van Estrik

P.M. Hiensch

M.J. graaf d'Hollosy

Mw A.L. Hoogendijk-Kuiper

Mw M.A.G. van Iperen

W.B. Jagt

H.J. de Jong

M.C. de Jongh

P.J. Kastelein

Mw R.T. Knol-Smit

Drs G.J. Koелеmey

Mw W. van Kralingen-Niekerk

C.J. de Kruyter

W.F. Kuijper

L. Kusters

Antonie Duycklaan 2, 2334 CD

Lange Voren 2, 7241 HS

Postbus 99, 3632 ZS

Vreelandseweg 19, 3632 EP

Wallestein 66, 3632 WR

Oud Over 3, 3632 VA

Wallestein 52, 3632 WP

Rijksstraatweg 80, 3632 AD

Postbus 47, 3632 ZR

Oud Over 86, 'Nedervecht', 3632 VE

Vreelandseweg 20, 3632 EP

Hofbergen 52, 3632 WC

Dorpsstraat 10, 3632 AT

Oud Over 152, 3632 VH

Hofbergen 42, 3632 WC

Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA

Dorpsstraat 8, 3632 AT

K. Ottolaan 30, 3632 BW

Vreelandseweg 24, 3632 EJ

Grutterstraat 12, 3632 EJ

Oud Over 88, 3632 VE

Moleneind 4, 3632 DA

Kerkstraat 6, 3632 EL

Oud Over 39, 3632 VA

't Rond 13, 3632 BN

Vreelandseweg t/o 5, 3632 EP

Oud Over 124, 'De Glashut', 3632 VG

Mijndensedijk 27, 3632 NT

Dorpsstraat 98, 3632 AW

Rijksstraatweg 85, 3632 AA

Hoflaan 1, 3632 BT

Westerklip 54, 3632 EG

Mijndensedijk 20, 3632 NV

Rijksstraatweg 84, 3632 AD

Oud Over 10, 3632 VD

Middenhoek 34, 3236 TB

Vreelandseweg 25, 3632 ER

Rijksstraatweg 90, 3632 AD

Rijksstraatweg 96, 'Middelhof', 3632 AD

Graaf Janlaan 2, 3632 CB

't Rond 9, 3632 BN

Rijksstraatweg 130, 3632 AG

Kickestein 77, 3632 WK

Kon. Julianaweg 22, 3622 EE

't Rond 1, 3632 BN

Drs A. Ledeboer
 J. Leicher
 Mw F.M. Luxwolda
 Drs J. van der Meulen
 C.P.G. Molenkamp
 Mr A. Mostert
 Drs E. Munnig Schmidt
 C.W. van Nie
 Mw W.M.J. Nootboom-Bonarius
 Mw Drs H.H. Pijzel-Dommissie
 A.A.J. Plateyn
 Drs W.M. van der Poel
 Jhr J.H.J. van der Poll
 M.J.B. Popma
 Mw Drs G. Recter
 Drs A.H.J. Risseeuw
 Mr P.J. Rogaar
 Mw M.W.H. Sanger-Kleine
 Mw M.A.H. Schoorl-Nootboom
 Mw A. Schras
 Mw Drs K.A.L. Schuckink Kool-Oudendal
 Mr B. Schuit
 Mw Mr A.A. Schwartz
 Dr P.J. Sondaar
 Mw A.A. Sondaar-Dobbelman
 R.E. Spee
 Mw A. Sprenger-den Uijl
 Stichting Culturele Raad Loenen
 Mw A.G. Stolp
 Jhr. Mr J.P.E. Teding van Berkhout
 Terra Nova Beheer
 Mw G. Thijs-Mantel
 C.J.M. Thijssen
 Ir A.M. Thole
 E. Timmers
 W.G. Tober
 G.C.J. Tukker
 Mw E. Vesseur-Murck Jansen
 R.J. van Vliet
 Mw G.M.J. Voorbij
 Drs S.G. de Vries
 Mr A. Vrij
 A.R. van Well
 Mw H.L.M. Wennink
 P.B. Westerhuis
 Prof Dr H.C. Zanen
 Dorpsstraat 4, 3632 AT
 Oud Over 120, 3632 VC
 Oud Over 28, 3632 VD
 Vreelandseweg 8, 3632 EP
 Dorpsstraat 69, 'Leeuwendijk', 3632 AS
 Rijksstraatweg 95, 3632 AA
 Rijksstraatweg 78, 3632 AD
 Driehovenlaan 38, 3632 BL
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Dorpsstraat 28, 3632 AT
 Postbus 150, 3632 ZV
 Rijksstraatweg 81 a, 3632 AA
 Oud Over 146, 3632 VG
 Oud Over 48, 3632 VD
 Oud Over 8, 'BijDorp', 3632 VD
 Oud Over 168, 'Warande', 3632 VH
 Oud Over 59, 3632 VB
 Spinnerie 13, 3632 ET
 Dorpsstraat 21, 3632 AP
 Torenstraat 1, 3632 EK
 Rijksstraatweg 70, 3632 ZR
 Cronenburgherlaan 1, 3632 AN
 Oud Over 93 A, 3632 VC
 Oud Over 33a, 3632 VA
 Postbus 2, 3632 ZR
 Vreelandseweg 1, 3632 EP
 Ter Beekhof 7 b, 3632 BK
 De Werf 7^c, 3632 AE
 Oud Over 93, 3632 VC
 Oud Over 1, 3632 VA
 Oud Over 154 a, 3632 VH
 Rijksstraatweg 75, 3632 AA
 't Rond 7, 3632 BN
 Grutterstraat 11, 3632 EJ
 Vreelandseweg 18, 3632 EP
 Brugstraat 10, 3632 EH
 Hoefijzer 108, 3632 WD
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VN
 Mijndensedijk 9, 3632 NT
 Oud Over 3, 'Vegtlust', 3632 VA
 Dorpsstraat 40, 3632 AV
 't Rond 5, 3632 BN
 Hofbergen 34, 3632 WC
 Hoefijzer 24, 3632 WB
 Dorpsstraat 53 A, 3632 AR
 Vreelandseweg 23, 3632 ER

Loenersloot

P. de Boer
H. de Cock
Mr Z.M.F. Dingemans
J.W.F. Straesser
Mw S. Verster
Mw E.G.M. Wieling-De Rijck vd Gracht

Loosdrecht

H. Aalberts
J.P.B. Biemans
Mw P.M. Bijl-Lazoe
J.G. Boeschoten
Mw J. Bruna
Th. Burggraaf
Hist.Kring Loosdrecht
J.M.L. Trouw
W. ter Veld
Mw A.J. Visscher

Maarsbergen

Mw J. Guntenaar

Maarsse

Mw M.M. van den Akker-Weck
Mw W.J.R. Baardman-Dusseldorp
D. van Barneveld
Mw M. van de Beek-Bomgaars
Mr W. Beerman
J.H.W. van Bommel
Mw J.D. van den Berg-van Cleeff
G.J. van den Berg
Bibliotheek Maarsse
Bibliotheek Maarssebroek
Mw G.J.M. Bierling-Berg
Mw A. Bink-van der Steen
J.P. Boelens
A. Bohnenn
Dr Ir H.A. van den Boogaard
J.J. de Bos
W.M. Bos
Mw M.L.C.C. Braakman-Dolmans
Ir R.A. Brzesowsky
Drs S.W.G. de Clercq
Mw A.C. Cosijn-Gouda
A.R.A. Croiset van Uchelen
Mw E.H. du Croo Kampmeindert-van den Berg
Mw M. van Dam-Smallenbroek
Mw E.H.Th. barones van Dedem-von Martels
H.J. Dollekamp

Hollandstraat 6, 3634 AT
P.N. Kruiswijkstraat 14, 3634 AZ
Rijksstraatweg 206 "Geynzicht", 3634 AN
Hollandstraat 19, 3634 AS
Hollandstraat 19, 3634 AS
P.N.Kruiswijkstraat 1, 3634 AX

Rembrandtlaan 1, 1231 AR
Larixlaan 20, 1231 BL
Breukeleveense Meentje 10a, 1231 LM
Kreek 1, 1231 NM
Nieuw Loosdrechtsedijk 234, 1231 LG
Veendijk 4, 1231 PB
Postbus 11, 1230 AA
v.d. Helstlaan 5, 1231 AL
Nw Loosdrechtsedijk 302, 1231 IJ
Rembrandtlaan 8, 1231 AC

De Driest 2, 3953 BS

Bisonspoor 325, 3605 JS
Boomstede 686, 3608 BT
Schippersgracht 15, 3603 BC
Zandpad 30, 'Midden Gansenhoeft', 3601 NA
Zandweg 33, 3601 AE
Kuyperstraat 29, 3601 VE
Nassaustraaf 43, 3601 BB
Zandpad 42, 'Cromwijk', 3601 NA
Harmonieplein 2, 3603 BM
Bisonspoor 1161, 3605 KV
Klokjeslaan 4, 3601 HE
Lange Gracht 13, 3601 AH
Reigerskamp 171, 3607 IJ
Diependaalsedijk 33, 'Vechtoever', 3601 GJ
Zandpad 22, 3601 AN
Duivenkamp 504, 3607 BJ
J. van Galenstraat 32, 3601 HW
Langegracht 33, 3601 AJ
Reigerskamp 382, 3607 HW
Straafweg 17, 3603 CV
Straafweg 17 b, 3603 CV
van Houtenstraat 16, 3601 XJ
Zandpad 14, 3601 AN
Langegracht 30, 3601 AJ
Zandweg 45, 3601 AE
J. Catsstraat 17, 3601 SJ

Mw Mr M.B. Geeris-Vehmeyer
 A.J. Gelderblom
 Gemeente-Archief Maarssen
 J.H. de Graaff
 Dr Ir A. Graveland
 S. Haisma
 D.J. Hamoen
 F. Heerkens Thijssens
 M. van Heijningen
 H. Heuschen
 Hist.Kring Maarssen
 Mw R.E.M. barones v Hövell tot Westerflier
 Mr Z.O.H.M. baron v Hövell tot Westerflier
 Mw J.H.M. Kamp-Schweers
 J.J. van Kerkvoort
 Mw M. Kloosterhuis-Duinker
 C.H. Knaake
 D.P. Koets
 S. Komdeur
 J. Kraayenhagen
 Mw M. Kraneveld-Lokker
 Mw C.M.L. Kruisheer-Brunt
 Drs J.K.J. Kuiper
 Mr P.M. van der Laan
 K. ter Laan
 J.C. de Lang
 J.J.C. Louet Feisser
 Mw C.A.A. Mac Lennan-Hamminga
 Dr A.P. Messer
 M. Meysen
 D. Niesing
 Mw J.M. Nijhoff
 Mw J. Onnes-van der Noordaa
 R. Pfeiffer
 J. Plas
 J.C. Plomp
 C.J. Rijsterborgh
 E. van Rossum
 Prof Dr A. van Rossum
 Mw J.G. Roukema-van de Berg
 Mw G. Ruys
 Mw K. Scholten-Kloosterman
 Mw L. Schwartz
 Dr W. Smit
 A.F. Smorenborg
 Mw H.A.S. Stoker-Menges
 A.P.J. Strookman
 Zandpad 29 "Gansenhoeft", 3601 NA
 Binnenweg 60, 'Hazenburg', 3603 AG
 Postbus 11, 3600 AA
 Diependaalsedijk 37, 3601 CS
 Diependaalsedijk 84, 3601 GM
 Stationsweg 5, 3603 ED
 Wilhelminaweg 9, 3603 CR
 Heerengracht 21, 3601 AM
 Bolensteinweg 3, 'Bolenstein', 3603 CP
 Klokjeslaan 16, 3601 HE
 Postbus 90, 3600 AB
 Vechtensteinlaan 111, 3601 CP
 Zandweg 44, 3601 AE
 Diependaalsedijk 52, 3601 GL
 Zogweteringlaan 17, 3601 JJ
 Van Lingenlaan 6, 3602 PA
 Fazantenkamp 721, 3607 DS
 Straatweg 17, 3603 CV
 Straatweg 162a, 3603 CS
 Julianaweg 19, 3603 AP
 Zandweg 34, 3601 AE
 Heerengracht 19, 3601 AM
 Zandweg 1, 'Vechtstein', 3602 AC
 Veenkade 16, 3601 CH
 Heerengracht 6, 3601 AL
 Machinekade 9, 3601 AR
 Binnenweg 39, 3603 AE
 Kantonnaleweg 11, 3608 AC
 Kerkweg 9, 3603 CL
 Zandpad 6, 3601 AN
 Royaardslaan 2, 3601 HA
 Langegracht 22, 3601 AH
 Rogier van Otterloolaan 44, 3604 BH
 Treubstraat 18, 3601 BX
 Straatweg 23, 3603 CV
 Zandpad 40, 3601 NA
 Parkweg 41, 3603 AB
 W. Barendszlaan 1, 3603 GM
 Zandpad 24, 3601 NA
 Gerbrandystraat 12, 3601 BW
 Kerkweg 41, 3603 CL
 Heerengracht 7, 'De Vecht', 3601 AL
 Heerengracht 22, 3601 AM
 Abel Tasmanlaan 12, 3603 GB
 Kuypersstraat 27, 3601 VE
 Kennedylaan 28, 3601 VG
 Schippersgracht 13, 3603 BC

R. Taal
J.H. van Tongeren
Mw J.M. Verhoeff
J.F.M. Versteegh
Y. Visser
J. van Vliet
Mw M. Vos
R. van Vredendaal
E. Vriesinga
J. van Waay
D. van der Wal
Mw C. Waller-Gunning
J. Wasser
Mw M.M. Welle
Mw P. Westenburg-de Groot
B.G. Wiegeraad
B.B. van der Woude
Mw A.P.M. van Zelst-van Dalen
Drs H. de Zoeten
W. Zweers

Maartensdijk

G.H. van Walbeck

Mijdrecht

W. Bos
J.C.A. Dalmeyer
Mw M.W. van de Gronde-Visser
Mw N. Ronday-van der Stap

Naarden

J.F. Dudok van Heel
Mw D. Rutgers van Rozenburg-Hartung

Nederhorst den Berg

J.F.A. Baar
Prof Dr D.P. Blok
Drs F.H.B. Cladder
Mw Dr E.N.G. van Damme
J.L. Jonker
Prof Dr J. Joosse
B. Noordanus
Dr Ir H. Spekreijse
A.A.A. Vendrig
R.J. Verkaik

Nieuwegein

C.J.J. Westerman, p/a St Ant Zkhuis

Nieuwer ter Aa

Mw K. ten Brink
Mw Mr M. Lispet

Rooyardslaan 10, 3601 HA
Duivenkamp 851, 3607 WG
Van Lingenlaan 12, 3602 PA
Langegracht 44, 3601 AJ
Kuyperstraat 17, 3601 VE
Diependaalsedijk 31a, 3601 GJ
Straatweg 152, 3603 CS
Emmaweg 43, 3603 AL
Diependaalsedijk 78, 3601 GM
Van Lingelaan 100, 3602 PB
Zandpad 31, 3601 NA
Heerengracht 8, 3601 AL
Straatweg 160, 3603 CT
Maire Hofstedelaan 12, 3601 BR
Kerkweg 23, 3603 CL
Lelystraat 20, 3601 BV
Straatweg 33. 'Vredenhoef', 3603 CW
Diependaalsedijk 80, 3601 GM
C. de Houtmanlaan 9, 3603 GE
Bloemstede 387, 3608 VD

Maertensplein 85, 3738 GN

Botdrager 8, 3641 LA
Postbus 1032, 3640 BA
Midrethstraat 4, 3641 CD
Hoofdweg 6, 3641 PS

Valkeveenselaan 56a, 1411 GT
Rijksweg 46, 1412 BB

Kerkstraat 6, 1394 CX
Ankeveensepad 7, 1394 GW
Hinderdam 18, 1394 JB
Hinderdam 15, 1394 JB
Slotlaan 4, 'Nederhorst', 1394 BK
Hinderdam 15, 1394 JB
Hinderdam 6, 1394 JB
Voorstraat 11, 1394 CS
Dammerweg 111, 1394 GT
P. de Hooghlaan 24, 1394 GK

Postbus 2500, 3430 EM

Laantje 2, 3626 AN
Wilhelminastraat 3, 3626 AL

Nieuwersluis

J.C. Braun
R.E.J. Bus
J.C.T. van Hoeven
Drs W.F.J. Kels
P.T. Lakeman
A.J.A.M. Lisman
Mw H.B.C. van Manen-Blijdenstein
C.M. Oostveen
Mw I. Rot
Mr Drs H.W.G. van Schaik
Mw L. Simons-Smit
J.H. Stefels
Mw I. Teijema
P.R.E.A. Woltering

Nigtevecht

J.W. Brouwer
Mr Th. van Hilst
C. Kootstra
C. Lipsius
J.W. Nieuwenhuijs
P.N. Pikaar
Mw M.E.C. Rehbock-Beyers
Drs E.F.L. Stubbé

Oosterwijk

H.C.M. Hoppenbrouwers

Ophemert

L.D.J. Walraven

Oud Zuilen

H.O. Barneveld
Ir A.M. Bunjes
G. van Heusden
Mr J.G. van Rossum du Chattel
Mw M.G.S. Vehmeijer

Ouderkerk

E.J. Jonker

Putten

Th.J.C. Oudemans

Rijsbergen-Br

Mw E. Kalkman-Klep

Schoorl

M.F.L. Mol

Soest

S.P. baron Bentinck

Tienhoven

W.T. de Boer

Mw B. Jansen

Rijksstraatweg 14, 'OverHolland', 3631 AC
Zandpad 29, 'Weeresteijn', 3631 NL
Rijksstraatweg 62, 3631 AB
Mijndensedijk 86, 3631 NR
Zandpad 18, 3631 NK
Rijksstraatweg 53, 'VreedenHoff', 3631 AB
Rijksstraatweg 72, 3631 AD
Rijksstraatweg 35, 3631 AA
Mijndensedijk 64, 3631 NP
Mijndensedijk 60, 3631 NP
Mijndensedijk 62, 3631 NP
Rijksstraatweg 24, 'Rupelmonde', 3631 AC
Mijndensedijk 29, 3631 NN
Stationsweg 3, 3631 AJ

Vreelandseweg 42, 1393 PG
Petersburg 30, 1393 PT
Dorpsstraat 142, 1393 NL
Dorpsstraat 18, 1393 NH
Klompweg 41, 1393 PJ
Dorpsstraat 130, 1393 NK
Dorpsstraat 154, 1393 NL
Dorpsstraat 20, 1393 NH

Klompven 10, 5062 AH

Dreef 1, 4061 BL

Vechtzijde 1, 3611 AM
Groeneweg 1, 3611 AT
Laan van Zuylenveld 54, 3611 AT
Dorpsstraat 52, 3611 AG
Dorpsstraat 1, 3611 AD

Binnenweg 2, 1191 AA

Peppelerweg 54, 3881 NA

Overasebaan 22, Vinkenbosch, 4891 RG

Postbus 60, 1870 AB

Vosseveldlaan 56, 3768 GN

Laan van Niftarlake 22, 3612 BS
Nieuwegeweg 19, 3612 NB

Mw C.D. de Jong-Mesker

M. Remijnse

Th. Schouten

G.P. Termohlen

Uithoorn

Mw E. Schreuder-de Muinck Keizer

Ulvenhout

A. Met

Utrecht

Mw Dr C. Anne-Hawkins

Archief Gemeente Utrecht

Mr D.A.N. Bartels

Bibliotheek Provincie Utrecht

Bibliotheek Rijks Universiteit

Bibliotheek Gemeente Utrecht

Mw A.M. Biegelaaar-Boogaerdt

Mw E. Birnie-de Vries

Federatie Stichts Cultureel Erfgoed

Mw J.H. de Graaf

Mw C.E. Hefting-Beerendonk

Hist.Ver. Utrecht (Drs J.Baars)

Hist. Vereniging Oud-Utrecht (P. Kroes)

W.C.M. de Meyer

L.R.C. van der Molen

Museum, Centraal (att. Dhr Koot)

Mw Drs M.C. van Oudheusden

Prof Ir W.J. Petri

J.P. Prevoo

Mw A.M. Rosenberg-Zegers

Mw E.CH. van Sandick-Doude van Troostwijk

Jhr Ir D.L. Six

Mw A.J. van de Slikke

Stichting Stichtse Geschiedenis

Stichting De Utrechtse Molen

Ver. Vrienden Kerk Oud-Zuilen

Ir A.J. Vlaardingebroek

VVV Provincie Utrecht

*Ir L.B. Wevers

Mw Drs C.C.S. Wilmer

Mw Drs H.J.M. Winkelman

Venray

Mw B. Wijnen

Vinkeveen

Mw M.E. Buchre-Andriessen

Dr L. Mur

Vleuten

Hist.Ver. Vleuten-de Meern-Haarzuilens

Laan van Niftarlake 30, 3612 BT

Heuvellaan 10, 3612 BA

Looydijk 81, 3612 BE

Dwarsdijk 20, 3612 AP

Tesselschadelaan 17, 1422 HZ

Postbus 67, 4850 AB

Zwaardemakerlaan 33, 3571 ZA

A. Numankade 199, 3572 KW

Museumlaan 2, 3581 HK

Postbus 80300, 3508 TM

Witte Vrouwenstraat 7-11, 3512 CS

Postbus 80, 3500 AB

Koningslaan 98, 3583 GR

Lange Jansstraat 21, 3521 BA

Mariaplaats 23, 3511 LK

Bemuurde Weerd o.z. 76 bis, 3514 AN

Emmalaan 3, 3581 HL

G. Doustraat 12, 3583 SE

Prins Hendriklaan 76, 3584 ER

Weth. D.M. Plompstraat 41, 3555 BS

Nieuwegracht 46, 3512 LD

Agnietenstraat 1, 3512 XA

Havikstraat 12, 3514 TP

Emmalaan 4 a, 3581 HR

Fien de la Marlaan 77, 3584 ZW

Sophocleslaan 7, 3584 AS

Wilhelminapark 12 a, 3581 NC

A. Romerostraat 611, 3573 AT

Emmalaan 4 a, 3581 HR

Mariaplaats 23, 3511 LK

Mariaplaats 23, 3511 LK

B. de Waalstraat 47, 3555 BH

Catharijnesingel 67, 3511 DK

Beneluxlaan 6, 3527 HT

Boomstraat 32bis, 3582 KS

Jacob v. Ruisdaelstraat 104, 3583 CH

Cayennedreef 49, 3563 SC

Kiosk 70, 5802 NS

Meerkoetlaan 78, 3645 JP

Demmerik 21, 3645 EA

Dorpsstraat 1, 3451 BH

Vogelenzang

G. Koopman

Voorburg

Ir H.G. de Cock

Vreeland

Mw M. Aalderink-van Groen

Jhr C. Beelaerts van Blokland

Mw G. Beelaerts van Blokland-Kalff

F. van den Berg

E.J. Bink

J. Boerstra

Mw E.E. Brandes-de Lestrieux Hendrichs

Broex-Vliet BV

Mw Drs F.E. Brouwer

F.H. Bruna

Mw H.W.B. van Dranen-Aleven

Mw A. Driessen-Hermesen

Mr J.E. Goldhoorn

Mw H.C. Greevelink-Swaving

Mw M.H. Happee

Mr H.J. Hoegen Dijkhof

S. Joosten

J. Kohnstamm

Mw J. Kok-Boekschoten

Mw R. Kooperberg

Mw O. Lodeizen

Mw I. Monasch

Mr J.A.H. Olde Loohuis

E. Roosegaarde Bisschop

Mw W. Sandberg

Drs M. graaf Schimmelpenninck

Mw A.Th. Schot-Dolman

Drs C. Schuurman

Mw M. Smit Sibinga

Mw H. Smit-Houpst

Mw A.M.G. Vlam-Voorhoeve

*J.N.W. Voorhoeve

J.H. Vrij

D.R. Wijnschenk

Mw H.J. Winkel

Drs W.E. Witte

Waalre

Mw A. Krijgsman-Spoor

Wassenaar

F.P. Buis

C.R. von Lindern

J.H.P. Roeland

Vogelenzangseweg 41a, 2114 BB

Badhuislaan 4, 2273 AA

Klapstraat 21, 3633 BH

Bergseweg 18, 3633 AK

Bergseweg 18, 3633 AK

Floris Boekhorststraat 11, 3633 CN

Boslaan 21, 3633 VZ

Nigtevechtseweg 10, 3633 XS

Voorstraat 7, 3633 BA

De Vliet 18, 3633 EL

De Vliet 7, 3633 EK

Nigtevechtseweg 196, 3633 XX

Otto van Schonauwenstraat 1, 3633 CP

Kleizuwe 105-a, 3633 AG

Singel 10, 3633 CR

Voorstraat 18, 3633 BB

de Vliet 8, 3633 EL

Kleizuwe 101, 3633 AG

Sluisje 12, 3633 AC

Voorstraat 16, 3633 BB

Voorstraat 9, 3633 BA

H. van Viandenstraat 6, 3633 CH

Voorstraat 22, 3633 BB

Klapstraat 13, 3633 BH

Boterweg 44, 3633 ER

Duinkerken 12, 3633 EN

Alambertskade 4, 3633 VX

Voorstraat 5, 3633 BA

Kerkplein 4, 3633 BG

Voorstraat 6, 3633 BA

Ruiterstraat 13, 'Vreedenhoek', 3633 AV

Raadhuislaan 15, 3633 AP

Alambertskade 5, 3633 VX

Boslaan 4, 3633 VZ

Vredelantstraat 71, 3633 EB

Postbus 62, 3633 ZV

Voorstraat 17, 3633 BB

Boslaan 9, 'Slotzicht', 3633 VZ

Hoge Duinlaan 18, 5582 KG

Lange Kerkdam 63, 2242 BS

Kievietslaan 9a, 2243 GB

Postbus 599, 2240 AM

Mw M.A. Stubbé-Bûtot

Weesp

J. van Baars

Bibliotheek Weesp

Mw H.J. Bodisco Massink-Jongejans

C. Draijer

Mw H.M. Gerschtanowitz-Pauw

H. Kok

J.J.M. Koks

Museum Gemeente Weesp

A.J. Nipius

F.G. van Reijen

Mr J.A. Schepel

A. Stork

Ir L. Vuyk

Drs A.J. Zondergeld-Hamer

Dr G.R. Zondergeld

Wilnis

H.W. van Soest

Mw G.J. van Staveren

Woerden

J.C.M. van Capel

G.J. Wesseling

Zaltbommel

Mw L.L. Doude van Troostwijk

Zeist

Rijksdienst voor de Monumentenzorg

Mw Drs J.T. Swaab-Barneveld

P.L. de Vries

Zoelen

*Mr R. Barendsen

Zutphen

Mr J.A. Alleman

ZWITSERLAND

A.H.R. Hoogezand

Kerkeboslaan 3, 2243 CM

Dammerweg 5, 1385 HT

Postbus 5146, 1380 GC

Dammerweg 5 a, 1383 HT

Fijnvandraatlaan 5, 1381 ES

Horn 23, 1381 GZ

Utrechtseweg 25, 1381 GR

Horn 3, 1381 GX

Nieuwstraat 41, 1382 VV

Jan Campertplein 53, 1382 SV

Zeeburgstraat 37, 1382 BM

Dammerweg 5b, 1383 HT

Utrechtseweg 59, 1381 GT

Nieuwstad 100, 1381 CE

Heerensingel 162, 1382 VV

Heerensingel 162, 1382 VV

Dorpstraat 59, 3648 AG

Dr Mees ten Oeverlaan 17, 3648 XA

Oostdam 12, 'Rijnoord', 3441 EN

Gebr. v. Eyckstraat 4, 3443 VG

Thorbeckestraat 75, 5301 NE

Broederplein 41, 3703 CD

Griffensteynseplein 10, 3703 BG

Bachlaan 81, 3706 PW

Kasteel Soelen, 4011 EN

Halterstraat 20, 7201 MX

Chalet Ariane, 3802 WALDEGG

*=lid voor het leven

NB. Van verschillende zijden is het Genootschap verzocht een lidmaatschap voor het leven in te stellen. De volgende regel is daarvoor uitgewerkt: voor leden jonger dan zestig jaar bedraagt de eenmalige contributie f500,- en voor ouderen f400,-. Inmiddels hebben enige leden hun lidmaatschap op deze wijze voor het leven bestendig. Voor hun naam staat *.

Jaaroverzicht 1998

Het is verheugend weer een druk Niftarlake jaar te kunnen beschrijven. Het ledental wast rustigjes aan naar de 600 en dat is voor het bestuur een maat voor de appreciatie van zijn beleid.

De Nieuwjaarsreceptie op 3 Januari sloeg alle records met 185 elkaar het beste wensende leden. De niet genoeg te roemen gastvrijheid van de heer en mevrouw Quarles van Ufford op kasteel Gunterstein zal daar veel mee te maken hebben.

Als nu al 10 jaar doorlopende activiteit, die steeds tussen de 10 en 20 leden trekt, speelt de cursus "Lezen van de klassieken" in het programma een belangrijke rol. Mevrouw Hoffmann verzorgde die met onverflauwend enthousiasme door het lezen van vier antieke tragedies van Aischilos en Euripides en met het oeuvre van Suetonius.

De ochtendexcursie naar het huis Willet-Holthuysen te Amsterdam op 27 Januari voldeed aan een behoefte want het maximum aantal bezoekers was snel voltekend. Ook de lezing door mevrouw Van Lochem van Vereniging Natuurmonumenten op 18 Februari op slot Zuylen trok veel belangstellenden. Zij behandelde het beleid van en de verzorging door Natuurmonumenten met betrekking tot cultuurhistorisch waardevolle tuinen, parken, boerderijen, kassen en landhuizen in bezit van de Vereniging. Wij waren bang dat hun biologen daar met wat weinig gevoel voor cultuur mee omspringen; dat blijkt de laatste tijd mee te vallen.

De nationale gevoelens werden gestreeld door de lezing van dr E. de Jong op 26 Maart op slot Zuylen over "Sporen van 17^e en 18^e eeuwse Nederlandse tuinarchitectuur rond de Oostzee". Het blijkt dat Nederlanders rond de Oostzee meer school hebben gemaakt met hun parkarchitectuur dan bekend was. En gelukkig is daarvan nog veel bewaard gebleven.

Een door velen gekoesterd verlangen kon op 25 April in vervulling gaan met een bezoek aan kasteel Loenersloot. Lang niet alle belangstellenden konden mee zodat dit bezoek nog eens op het programma zal komen. De heer Taets van Amerongen, voorzitter van het Stichtingsbestuur van kasteel Loenersloot, leidde twee groepen op zijn onnavolgbare wijze rond.

6 Mei zag een 40-tal leden op de sociëteit van de KNZ&RV te Muiden bijeen voor het jaardiner, de jaarvergadering en een lezing over de Monumentenwacht door ir G.J.Luyendijk, landelijk directeur van die onvolprezen organisa-

De voorzitter overhandigt de Commissaris van de Koningin van Utrecht, de heer B. Staal, een facsimile van De Zegepraalende Vecht. De kasteelheer van Gunterstein, jhr W.H.D. Quarles van Ufford, onze gastheer, staat glunderend in het midden. (Foto Van Kralingen)

tie. Als ieder jaar is deze trits een gezellig gebeuren met veel onderlinge contacten tussen de leden.

Andermaal een hoogtepunt was de excursie naar kasteel en tuinen van Twickel in Delden op 27 Mei. Ook deze keer was het aantal van 50 deelnemers snel volgeboekt. De combinatie met de lunch in hotel De Zwaan viel in de smaak en het bezoek was weer een groot succes. Bestuur en vrijwilligers van Stichting Twickel doen geweldig werk, alles ziet er bewoond en verzorgd uit.

Het nazomerprogramma begon met tuinbezoek op 29 Augustus aan de parken van Bijdorp, Middenhoek, Vreden Hoff en Klein Ouderhoek te Loenen. Het weer zat mee en dat zegt wat in dat natste jaar in mensenheugenis. Velen hebben daarvan genoten.

Uw voorzitter viel de eer te beurt op 10 September het eerste exemplaar van een nieuwe facsimile uitgave van de Zegepraalende Vecht uit 1719 aan te bie-

den aan de ook nieuwe Commissaris van de Koningin in het Sticht, en aan de burgemeesters van Maarssen, Loenen en Breukelen. (zie afb.)

Het 25-jarig bestaan van de Stichting tot Behoud van Particuliere Buitenplaatsen (PHB) werd o.m. gevierd met een prachtige tentoonstelling, "Wonen in Arcadië" geheten, in het Noord-Brabants museum te 's-Hertogenbosch. Op 29 September bracht een 50-tal leden daaraan een bezoek. De Vechtstreek bleek goed vertegenwoordigd met stukken uit vele huizen. De inrichters hebben een zeer professionele tot de verbeelding sprekende expositie gemaakt van het collectieve buitenplaatsinterieur in Nederland.

Op 13 October hield mevrouw Van Suchtelen op slot Zuylen een lezing over schilderijen, die de vrede van Munster tot onderwerp hebben. Haar zachte stem drong niet tot alle aanwezigen even goed door en die had versterkt moeten worden; een les voor een volgende maal.

Excursies "doen" het goed want die naar het Gemeentemuseum in Den Haag was weer geheel volgeboekt. Ons lid, mevrouw Pijzel-Dommisse, leidde rond door het onlangs prachtig gerestaureerde kunstwerk van architect Berlage. De stijlkamers waren voor velen verrassend evenals de meubels van Berlage. Het VOC-zilver vormt een bijzonder accent daar er zo weinig van over is.

De activiteiten werden afgesloten met een bezoek aan Huis van Brienen, stadspaleis en kantoor van Vereniging Hendrick de Keyser op 11 December. Ook nu weer was de belangstelling zò groot dat 4 rondleidingen moesten worden gegeven. Het huis is in '97/'98 gerestaureerd waarbij vooral de grote zaal grondig onderhanden genomen is. Niet alleen de plafondstukken en de wandschilderingen, maar ook het verguldsel van de spiegels, tafeltjes en lijsten stralen weer als ooit in de 18^e eeuw. De Vereniging, met 320 verhuurde monumenten in het gehele land, is de hoeder van het gebouwde erfgoed in Nederland en verdient ieders steun.

De programma commissie bestaande uit mevrouw S. ter Laan en mevrouw S. Munnig Schmidt is het opnieuw gelukt een serie evenementen aan te bieden, die goed aansloeg. Hun voldoening vinden zij vooral in de grote mate van deelname door de leden. Heel veel dank van het Genootschap zij hun deel.

De voorzitter

Mededelingen

Reactie op artikel in Jaarboek 1997

De heer Glasius te Amstelveen merkt op over het "weerglas" op blz. 25 van het artikel over Lindenhoff en Donkervliet, dat dit een glazen fles was met een lange omhoog gebogen tuit van onderuit de fles. Het water in de fles en de tuit staat bij 760 mm barometer druk even hoog. Als de luchtdruk stijgt dan komt het water lager te staan in de tuit, en als de druk daalt komt het niveau daarin omhoog. Dit laatste is vòòr een donderbui heel duidelijk, reden waarom zo een glas "donderglas" werd genoemd.

Vechtservies

Mevrouw Rogaar heeft 4 kop en schotels daarvan te koop. Adres: Oud Over 59, 3632 VB Loenen, tel. 0294-232269.

Genootschapsdas

Deze donkerblauwe das met acht zilveren theekoepels kost f40,- toegestuurd na overmaking van dat bedrag op nr 65.74.11.698 van Stichting Plaatsen aan de Vecht te Loenen onder vermelding "das".

Boek Plaatsen aan de Vecht

Van de 4^e editie 1997 zijn nog enige exemplaren voorradig. Ledenprijs f80,-, niet-leden f90,- afgehaald op Nieuwerhoek te Loenen. Toezending kost f12,-. Het totale bedrag in dat geval overmaken op nr 65.74.11.698 van St. Plaatsen a/d Vecht te Loenen onder vermelding "Plaatsen".

Voor de laatste uitgave heeft de tekenaar Chris Schut in 1994/95 enige nieuwe tekeningen gemaakt. De originelen daarvan zijn te koop voor f550,- per stuk. Het betreft Sterreschans, Vreedenhoop, Roosendael, Lindenhoff, Binnenrust, Brugzicht, en Villa Casparus. Belangstellenden wordt verzocht contact te nemen met E. Munnig Schmidt, tel. 0294-231280, fax 232651. De opbrengst gaat evenals die van de boeken naar Stichting Plaatsen aan de Vecht, die uitgaven mogelijk maakt met de historie van de streek als onderwerp.

Archief

Het Utrechts Archief is de nieuwe naam van de Gemeentelijke Archief-en Fotodienst en het Rijksarchief Utrecht, beide gevestigd aan de Alexander Numanakade 199-201, 3572 KW te Utrecht. Men denkt aan verhuizing, maar dat zal nog enige tijd nemen.

Staat van baten en lasten 1997 en 1998 (concept)

	1997	1998
Baten		
Contributies	<i>f</i> 13.575	<i>f</i> 14.900
Excursies en lezingen	20.811	12.040
Rente	1.419	1.240
Diversen	40	1.205
Verkoop jaarboekjes	-	
Saldo, ten laste van spaarrekening	1.660	
	Totaal <i>f</i> 37.505	<i>f</i> 29.385
 Lasten		
Representatie	<i>f</i> -	<i>f</i> 318
Excursies, lezingen en jaarvergadering	19.081	13.012
Secretariaat en ledenadministratie	4.224	4.108
Jaarboek	11.598	8.652
Donaties	882	440
Bibliotheek	405	253
Diversen	333	502
	Totaal <i>f</i> 37.505	<i>f</i> 29.385

Vermogen per 31/12/1997

Giro en spaarrekeningen		<i>f</i> 1.123
		- 2.866
		- 22.533
Boeken en overige eigendommen		<u>P.M.</u>
	Totaal	<i>f</i> 26.522

Voor 1997, Vreeland 4 Mei 1998

J.N.W. Voorhoeve

Floris (II) Florisz. van de Boekhorst

(ca. 1300 – tussen 1383 en 1389), onder meer baljuw van Delf- en Schieland en kasteelheer van Vreeland*

1. Inleiding

Bij raadsbesluit van 29 november 1962 werd in Vreeland een straat genoemd naar Floris van de Boekhorst.¹ Wie en wat was hij, die niet alleen van belang is geweest voor Vreeland, maar gedurende veertig jaar ook een belangrijke rol speelde in het graafschap Holland. Zijn levensloop moest uit allerlei aktes en andere documenten gedestilleerd worden, hetgeen het betere detectivewerk vergt.

2. Afkomst en familiale achtergrond van Floris (II) Florisz. van de Boekhorst

Floris (II) Florisz. van de Boekhorst was een zoon van Floris Boudewijnsz. van de Boekhorst. De familie ontleende haar naam aan het kasteel de Boekhorst te Noordwijkerhout (Afb. 1). Dit huis lag op het gelijknamige stuk land dat Boudewijn Willemsz. van Noortich (Noordwijk) in 1273 van de graaf van Holland onder leenverband had gekocht.² Dit betekent dat Boudewijn en zijn afstamelingen leenmannen van de graven van Holland waren (zie de tabel achter dit artikel).

Boudewijn Willemsz. van Noortich, de grootvader van Floris, was in 1270 met Aleid, buitenechtelijke dochter van de Utrechtse bisschop Otto III (1234-1249), getrouwd.³ Deze Otto was een broer van graaf Floris IV (1222-1234).⁴ Hierdoor was Floris (II) Florisz. van de Boekhorst van vaderszijde verwant aan de Hollandse grafelijke familie. Nog op 23 maart 1340 was men er zich van bewust dat de familie Van de Boekhorst uit het grafelijke huis stamde. Toen Floris (II) namelijk beleend werd met het *ambacht* Moordrecht en de *gruit* in dit *ambacht* werd hij aangeduid als een *neef* van graaf Willem IV (1337-1345).⁵ (Een *ambacht* was een administratieve eenheid, waar een *ambachtsheer* aan het hoofd stond. *Gruit* was een kruidenmengsel, waarvan gagel een belangrijk ingrediënt was, dat diende voor de fermentatie en als smaakmaker van bier. In de loop van de veertiende eeuw werd het meer en meer vervangen door hop. Met *neef* bedoelt men in de middeleeuwen ook bloedverwant tot in de vierde graad.) De naam van de moeder van Floris (II) is niet bekend.

Daar zijn grootvader Boudewijn in 1270 trouwde, is diens zoon Floris (I) waarschijnlijk voor 1275 geboren. Daarom kan met enige voorzichtigheid aangenomen worden dat Floris (II) omstreeks 1300 geboren is. Bovendien kan als twee-

Anna C. Brouwer del.

Kan eenig Vlek op Oudheid roemen,
 Zo is het Boekhorst's grond !.....
 De plaats alwaar reeds voor tien eeuwen
 Een prachtig Lufthuis stond.
 Thans is het egter slechts Ruin,
 Zo als de Kunst ons dus doet zien.

Afb. 1. 't Huis te Boekhorst. Uit: *De Nederlandsche stad- en Dorp Beschrijver* deel VII, 1799 (Rijnland).
 Gravure van Anna C. Brouwer.

de argument daarvoor het volgende aangevoerd worden. Een Floris van de Boekhorst was voor of in 1323 getrouwd met een dochter van Willem veren Baartenz. Hij werd niet met ridder aangeduid, zodat niet zijn vader Floris I Bou dewijnsz. bedoeld kan zijn, maar wel Floris (II).

Toen Willem veren Baartenz. in de loop van 1323 overleed, sloot zijn laatste rekening voor de grafelijkheid met een tekort van 1545 pond 19 schelling Hollands. Op 9 januari 1324 sloten zijn erven een overeenkomst met de graaf over het aanzuiveren van dit tekort. Er werd een compromis bereikt, zodat er in totaal 600 pond betaald moest worden.⁶ Bij de onderhandelingen trad Floris (II) op als voogd van zijn vrouw. Willem veren Baartenz. (een *neef* van de Haarlemmer Magister Gerrit heer Mensenz., een groot weldoener van het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst in Noordwijkerhout⁷ en verschillende Haarlemse kloosters⁸) was overigens een vooraanstaand man geweest. Tussen 1301 en 1322 was hij rentmeester van het klooster Leeuwenhorst⁹ en tussen 1311 en 1322 rentmeester voor graaf Willem III in Kennemerland, West-Friesland en Amstelland.¹⁰ Bovendien was hij in dienst geweest van Jan van Beaumont (of van Henegouwen), een broer van graaf Willem III (†1317).¹¹ Deze laatste had in 1308 deze Jan van Beaumont beleend met de *ambachtsheerlijkheid* Noordwijk,¹² zodat er meer dan één band tussen Noordwijk en de grafelijke familie bestond.

Floris (II) was dus getrouwd met een dochter van Willem veren Baartenz., die mogelijk Aarland heette. Aarland Willem veren Baartenzdr. wordt 8 april 1375 vermeld. In deze akte wordt tevens melding gemaakt van haar zuster Elizabeth,¹³ die in 1341 overleden was¹⁴ als weduwe van Dirk Barthout.¹⁵ Aarland was op 28 maart 1383 overleden, want dan verklaart Philips van Waardenstein, dat een scheiding tussen de goederen van Jonkvrouw Elizabeth en Aarland [Willem] veren Baartenzdr., op last van de heer van Brederode heeft plaats gevonden. Als erfgenamen worden genoemd Floris van de Boekhorst, Aarland's weduwnaar, aan de ene zijde en Andries van Zeist en Floris Honen aan de andere zijde. (Philips van Waardenstein was ook erfgenaam en familie van het geslacht Van de Boekhorst, want hij verklaarde terzelfder tijd dat hij de hem toebedeelde goederen had verkocht aan zijn neef Willem van de Boekhorst.)¹⁶ De naam Aarland komt weinig voor en het is derhalve opmerkelijk dat in 1479 Jan van Foreest en Floris van Adrichem gezamenlijk een schenking aan het begijnhof in Haarlem deden, opdat op het graf van wijlen jonkvrouwe Aarland van de Boekhorst en wijlen jonkvrouwe Jacoba Florisdr. van Adrichem jaarlijks gebeden zou worden.¹⁷ Het zou kunnen zijn dat deze Aarland van de Boekhorst bijna 100 jaar later vernoemd was naar dat voor zover bekend eerste familielid van die naam uit het huis Van de Boekhorst.

3. De carrière van Floris (II) Florisz. van de Boekhorst

Floris (II) wordt op 1 augustus 1322 voor het eerst vermeld. Op die datum worden Reinier van Heemstede, Dirk van Zuidwijk, Jan van Polanen en Willem de *camerlinc*¹⁸ (functionaris aan het grafelijk hof) de vrienden van Floris van de Boekhorst genoemd.¹⁹ Hieruit volgt dat Floris (II) banden met dit hof onderhield. Of hij toen reeds een taak aan het grafelijke hof vervulde is niet bekend.

3.a. *Baljuw van Delft- en Schieland*

Wel is zeker dat Floris (II) tussen 1329 en 1340 *baljuw* van Delfland en Schieland was.²⁰ (Een *baljuw* was de hoogste rechterlijke ambtenaar in een gebied, die ook bestuurlijke taken had; een *baljuw* werd op andere plaatsen *drossaard* genoemd.) Mogelijk bekleedde hij deze functie ook nog in 1343, want in dat jaar moest hij zich verweren tegen Willem van Naaldwijk, die hem beschuldigde dat zijn leenmannen hinder van hem ondervonden.²¹ (Zoals bekend ligt Naaldwijk in het Westland en daar zullen de meeste van Willem van Naaldwijk's leenmannen zich bevonden hebben.)

Baljuw Floris (II) van de Boekhorst is in verschillende documenten aan het werk te zien, waarbij ook blijkt dat hij zijn bezit uitbreidde.

– Zo verkocht graaf Willem III 20 oktober 1330 aan hem als vrij eigendom de erfenis, die Willem III was aanbestorven na de dood van Willem Magister

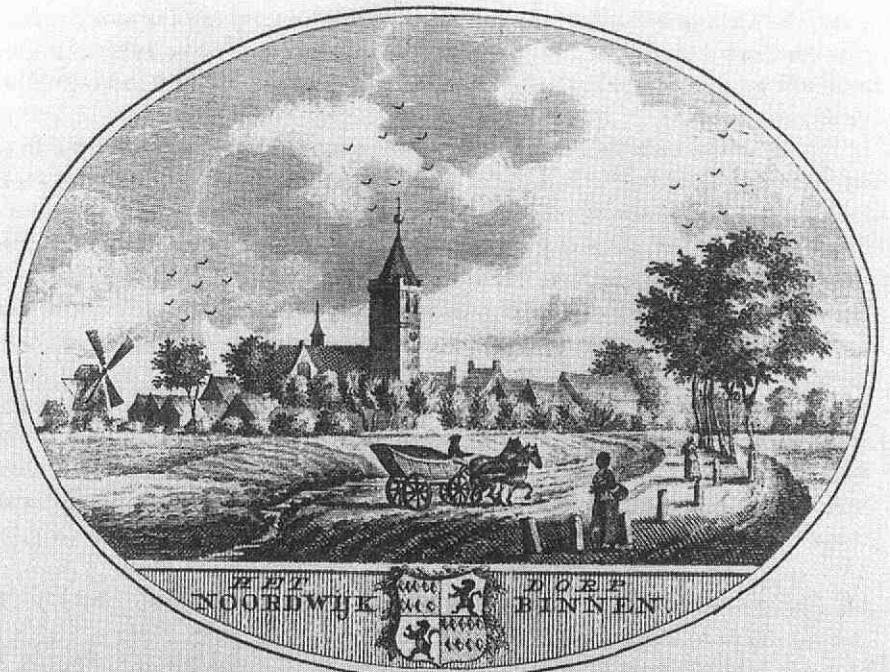
Afb. 2. Zegel van Floris (II) Florisz. van de Boekhorst (ARA, Abdij van Leeuwenhorst nr. 145).

Jansz.²² (Wanneer een leenman zonder wettige nakomelingen overleed, kwam het leen terug aan de leenheer.)

- In februari 1332 was Floris, samen met Jan van Polanen, Philips van Wasse- naar, Hendrik heer Dirksz., Engelbrecht van Voorschoten, Jan van der Span- gen en Gerrit Alewijnsz., lid van een "commissie", die de schadevergoeding moest vaststellen voor de nabestaanden van hen die in 1301 te Veere dood- geslagen waren.²³
- Huge de Vriese verkocht aan Floris op 1 augustus 1332 8 *morgen* ($\pm 6,5$ hecta- re)²⁴ land in Ruiven.²⁵ (Ruiven of Ruyveen was een heerlijkheid die tussen Delft en Pijnacker lag.²⁶)
- Op 30 mei 1333 vermaakte de Noordwijkse pastoor, Simon van der Zee,²⁷ het patronaatsrecht van de kapelanie op het altaar van de heilige Nicolaas in de Sint-Jeroenskerk in Noordwijk aan Floris van de Boekhorst, knaap.²⁸ (Als iemand het patronaatsrecht van een kerk of een altaar bezat, mocht hij de priester aanstellen.)
- Op 10 april 1336 beval graaf Willem III aan Jan van Polanen, *baljuw* van Rijn- land, Floris van de Boekhorst, *baljuw* van Delfland en van Schieland, en de heemraden van Delfland om naar de hoeve Zijtwende te gaan en daar de wa- terkering van Schieland te maken;²⁹ hieronder moet waarschijnlijk de aanleg van een dijk verstaan worden.

3.b. Medestander van Willem van Duvenvoorde in het conflict met de bisschop van Utrecht: Jan van Diest, in 1334

Floris was nog geen ridder, toen hij in 1334 door de bisschop van Utrecht, Jan van Diest (1322-1340), in de kerkelijke ban werd gedaan.³⁰ (De bisschop ging zijn tegenstanders namelijk niet alleen gewapenderhand, maar ook met gees- telijke wapens te lijf.) Hieraan was het volgende voorafgegaan: Willem van Du- venvoorde, (Afb. 2) bijgenaamd *Snickerieme*³¹, (wurger, hij was belastinginner) was één van de schuldeisers van Jan van Diest. Op 7 en 10 oktober 1327 was vast- gelegd, dat hij deze 3.700 pond *Terneus* (Tournois) had geleend. Daar de bis- schop met schulden overladen was, had hij Willem van Duvenvoorde als borg- stelling voor het geleende het slot Vreeland in pand moeten geven.³² Hierbij beloofde hij de kastelein 200 pond per jaar te betalen en de reparaties aan het slot te financieren. De kastelein van Vreeland (zijn naam is onbekend), een va- zal van Willem van Duvenvoorde, kreeg bovendien het bestuur over de dorpen Vreeland, Nigtevecht, Breukelen en Maarssen.³³ Ook had bisschop Jan het ge- recht van Vreeswijk en Nieuwervaart in pand moeten geven aan Willem van Du- venvoorde.³⁴ (Nieuwervaart lag aan de Lek en beheerste de handel van de stad Utrecht naar het zuiden;³⁵ het verkeer noord- en zuidwaarts ging over de Vecht en de Rijn.) In 1334 werd Gijsbrecht, een *richter* (gerechtsdienaar) van Willem

Noordwijk een der fraaifte Dorpen
 Van geheel ons Neêrlands oord;
 Brengt ons Bloemen, Fruit en Kruiden,
 En ook milde Graanen voort.
 Geheel aan't fads gewoel ontheeven,
 Kan hier den mensch gelukkig leeven.

Afb. 3. Het dorp Noordwijk-binnen. Uit: *De Nederlandsche stad- en Dorp Beschrijver* deel VII, 1799 (Rijnland). Gravure van Anna C. Brouwer.

van Duvenvoorde, doodgeslagen. Het is niet bekend waar hij werd vermoord, maar het zal wel een wraakneming geweest zijn voor de hoge belastingen. Over deze doodslag ontstond, zoals te begrijpen is, grote beroering. Willem van Duvenvoorde legde uit wraak het dorp *Ten Gheyne* in de as. (Bedoeld is het dorp om het Huis te Gein, in het Nederkwartier van Utrecht, ten noorden van Jutf-aas. Het slot werd in 1482, tijdens de drie-jarige oorlog (1481-1483) tegen Maximiliaan van Oostenrijk, door de inwoners van IJsselstein ingenomen, geplunderd en afgebrand.³⁶) De zaak escaleerde snel, want hierop reageerden de inwoners van Utrecht door Nieuwervaart in brand te steken. Daarop bracht Willem van Duvenvoorde een groot leger op de been met krijgsvlieden uit Holland, Gelre en Kleef. Hij voer de Lek op tot Rhenen, ging van daaruit naar de Grebbeberg en brandde een deel van het dorp *Ter Horst* plat. Willem van Boxtel, kastelein van het slot van Horst, hield echter stand. (Het kasteel Horst was een kasteel in het Overkwartier van Utrecht, ten Noorden van Rhenen en werd in 1527 tijdens de oorlog tussen Karel V en Karel van Gelre onherstelbaar vernield.³⁷) Willem van Boxtel was een zusterzoon van bisschop Jan en daarom diens zaak ten zeerste toegedaan.³⁸ Willem van Duvenvoorde, die geen belegeringswerktuigen mee had genomen, was genoodzaakt zich uit veiligheidsoverwegingen snel naar de stad Tiel terug te trekken. Daar wachtten ridders uit Zeeland en Friesland op hem om te helpen het slot Horst in te nemen. Bovendien voegden zich Brabanders en Vlamingen, die hun verplichtingen als leenman ten opzichte van graaf Willem III nakwamen, bij hen. (Sommige Brabantse edelen waren namelijk leenplichtig aan graaf Willem III en niet aan de hertog van Brabant.) Nu kwam bisschop Jan van Diest in actie, die het conflict op grotere schaal wilde uitvechten. Zover kwam het echter niet, want graaf Willem III kwam uit Henegouwen naar de strategisch gelegen havenstad Dordrecht en beval Willem van Duvenvoorde de strijd te staken. De graaf wilde namelijk de strijdbijl met Brabant begraven om zodoende sterk te staan tegen Frankrijk.³⁹ Zo eindigde deze strijd met een sisser. Waarschijnlijk werd nu ook de kerkelijke ban, die bisschop Jan van Diest over Floris II, als medestander van Willem van Duvenvoorde, had uitgesproken, opgeheven.

Willem van Duvenvoorde vervulde in 1334 nog verschillende diplomatieke missies om een alliantie tussen de huizen Avesnes (Holland/Henegouwen) en Brabant tot stand te brengen. Hij had namelijk zelf veel bezittingen tussen hun beider invloedssferen.⁴⁰ Graaf Willem III sloot, mede dankzij Van Duvenvoorde's goede diensten, nog kort voor zijn dood, op 8 juni 1337, een verdrag met hertog Jan III van Brabant.⁴¹

3.c. *Baljuw van Noordwijk vanaf 14 december 1338*

Op 14 december 1338 functioneert Floris (II) ook als *baljuw* van Noordwijk. Hij had toen nog steeds niet de ridderslag ontvangen. (Afb. 3)⁴² Dit was ook nog niet het geval, toen hij op 31 maart 1340 samen met Hugu Menisonis, abt van Egmond,⁴³ Christina van Teilingen, abdis van Leeuwenhorst en Johannes, pastoor van Noordwijk, de akte medebezegelde, die inhield dat Albertus Terninc⁴¹ het gasthuis in Noordwijk stichtte.⁴⁵ Op 10 december van dat jaar werd hij evenwel als ridder aangeduid.⁴⁶ (Afb. 2)

Het zal waarschijnlijk in zijn kwaliteit als *baljuw* van Noordwijk geweest zijn dat Floris II van de Boekhorst in 1341, samen met Gerrit van Poelgeest, Jan van de Boekhorst, Daniël van Alphen, Jan van Zanden, Jan van der Laan, Albrecht de Viselaar en Claas Jan Boudijnsz voor het Hof van Holland moest getuigen in een zaak tussen Willem van Brederode en de graaf van Oostervant (de latere Karel de Stoute) over de houtvesterij.⁴⁷

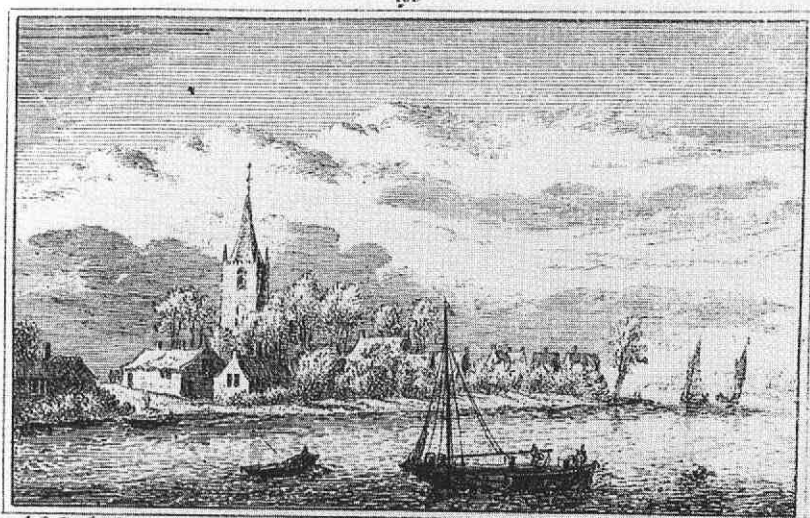
In 1347 moest Floris II als belangrijk edelman in Noordwijkerhout, mede uitspraak doen toen een aantal inwoners van dit dorp beweerde welgeboren te zijn en daarom niet hoefde bij te dragen tot de *beden*, die de *huislieden* (niet adellijke inwoners) opgelegd waren.⁴⁸

3.d. *Beleend met het ambacht Moordrecht in 1340*

Op 23 maart 1340 beleende graaf Willem IV (1337-1345) Floris (II), zoals in het begin al opgemerkt, met het *ambacht* Moordrecht (Afb. 4).⁴⁹ Reeds in 1273 behoorde Moordrecht tot het *baljuwschap* Schieland,⁵⁰ zodat aan te nemen is dat Floris als *baljuw* van Schieland reeds vóór deze belening als *ambachtsheer* van Moordrecht bemoeienis met dit *ambacht* gehad heeft. Omstreeks 1300 was Moordrecht in het bezit van het geslacht Van Cralingen. (Eén van deze heren werd ook wel Soeteman van Bleienburg genoemd.) Het wapen van het geslacht Van Cralingen: een achtpuntige zilveren ster op een rood veld, vormt tegenwoordig nog het gemeentewapen van Moordrecht. Na Soetemans dood in 1304 kwam Moordrecht aan zijn dochter (of weduwe) Berta van Moordrecht⁵¹ en daarna aan Jacob van Moordrecht, die een tijdlang grafelijk *baljuw* van Woerden was geweest. Eind 1330 waren diens schulden dermate opgelopen, dat hij zijn gehele bezit van de hand had moeten doen. Zodoende kwam Moordrecht als leen terug bij de leenheer, graaf Willem III. Deze verkocht Moordrecht door aan Klaas Rengersz., die getrouwd was met Elizabeth, dochter van Jacob van Moordrecht.⁵² Klaas hield het *ambacht* kennelijk niet lang in bezit; immers in 1340 beleende graaf Willem IV Floris (II) van de Boekhorst ermee.

Reeds voor 1331 bezat Floris II inkomsten uit tienden in Waddinxveen, die aan de grafelijke rentmeester van Noord-Holland toebehoorden. De Raad van Holland, het hoogste rechtcollege in het gewest, besliste op die datum, omdat deze

Nederlandsche OUTHEEDEN en GEZIGTEN.

A Rademaker, fecit

MOORSDRECHT

1034

CXCI.

Het Dorp MOORSDRECHT by de Stadt Gouda aen den Yffel tusschen Rotterdam en Gouda, volgens zyn gedaente in den Jare 1631.

N°. 191.

Afb. 4. Gezicht op het dorp Moordrecht. Uit: Kab. v. Ned. Oudh. deel II, nr. 191. Gravure van Abraham Rademaker.

tienden niets oprachten, dat Floris van de Boekhorst schadeloos gesteld moest worden uit andere inkomsten uit de grafelijke domeinen. Het was aan de grafelijkheid te wijten dat de venen tot een waterplas waren gemaakt.⁵³ Floris stond op 31 december 1340 de *buren* van Waddinxveen toe een water-

gang door zijn *ambacht* Moordrecht naar de Hollandse IJssel te graven en gunde hen de schouw daarvan.⁵⁴ (Onder *buren* werden de vertegenwoordigers van de inwoners van een dorp verstaan.)

Hij verwierf ook persoonlijk eigendom in Moordrecht, want op 27 februari 1348 kocht hij een viertel (4 *morgen* of 3,25 hectare) land daar.⁵⁵

3.e. De overige bezittingen van Floris (II) van de Boekhorst

Floris was op een onbekend tijdstip in het bezit gekomen van 14 *morgen* (11,5 hectare) land in 's-Gravenhage. Hij droeg dit bezit op 8 april 1344 over aan zijn broer, Jan Florisz. van de Boekhorst.⁵⁶

Floris werd in maart 1345 door Jan II van Polanen beleend met 14 *morgen* in Haagambacht.⁵⁷ Haagambacht lag in Delfland, waartoe ook Scheveningen, Eikenduinen, Loosduinen of Nieuwveen en 's-Gravenzande behoorden.⁵⁸

Floris bezat ook tienden in Zoetermeer. Zijn grootvader Boudewijn had in 1270 de tienden in Zoetermeer in pand gekregen.⁵⁹ Mogelijk was dit pandrecht na 1270 op een onbekend ogenblik omgezet in een leenrecht.

3.f. Baljuw van West-Friesland en Amstelland tussen 1341 en 1351

Net als zijn schoonvader Willem veren Baartenz. werd Floris tot rentmeester van West-Friesland en Amstelland benoemd. Hij fungeerde als zodanig tussen 1341 en 1351.⁶⁰ Hij ontving daarvoor een salaris van 80 pond Hollands per jaar.⁶¹ In 1342/43 kocht hij samen met zijn zwager, Gijsbrecht Dullaard, in Amsterdam hout in opdracht van graaf Willem IV.⁶² Ook was Floris in het boekjaar 1343/44 speciaal belast met de aankoop van runderen en bier.⁶³ Toen er in 1344 moeilijkheden ontstonden tussen de Utrechtse bisschop, Jan IV van Arkel (1342-1364), en zijn onderdanen, vertegenwoordigd in het kapittel-generaal, werd Floris enige malen door graaf Willem IV naar Utrecht gestuurd.⁶⁴

Floris was bovendien lid van de Raad van Willem de Verbeider, de latere graaf Willem V (Afb. 6), waar we hem sinds 1339 aantreffen.⁶⁵ Als zodanig werd hij tussen 1346 en 16 juni 1350 ter *dagvaart* opgeroepen.⁶⁶ (Een *dagvaart* was een vergadering van de standen: geestelijkheid, adel en steden, als een met gezag bekleed lichaam, gevormd door mensen die uit verschillende plaatsen waren opgeroepen.)

Hij was door Willem IV in 1342 aangesteld als kastelein van het slot Vreeland, waar hij met enige tientallen soldaten verbleef.⁶⁷ Dit slot was door de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden (1250-1267) gesticht. Zoals reeds vermeld werd, had bisschop Jan van Diest het in 1327 al aan zijn financier Willem van Duvendoerde in pand moeten geven.⁶⁸ In de praktijk zwaaiden graaf Willem III en zijn opvolger graaf Willem IV er de scepter.

Toen deze laatste de tocht naar Friesland voorbereidde, die bij Warns zo jam-

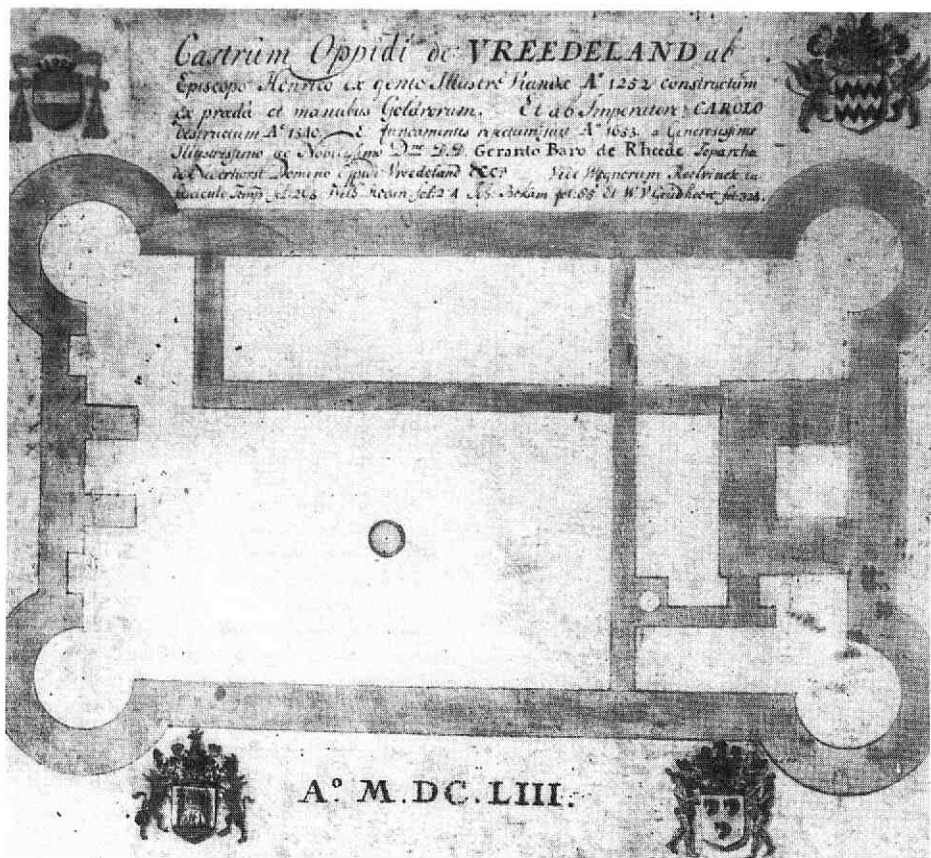

Abb. 5. Plattegrond van de opgegraven fundamente van het kasteel Vreeland, 1653. Waterverteekening op perkament, 26x30 cm, Kasteel Zuilen. Deze kaart werd reeds gepubliceerd in *Jb. Nijfjarlake* 1918, blz 45. Foto W.H.M. Bouts.

merlijk voor hem af zou lopen, omdat hij door de Friezen beslissend werd verslagen, stelde Floris zich in dienst van zijn leenheer. Op Marken lag het klooster Mariënhof, een priorij van het Friese norbertijnerklooster Mariëngaarde (bij Hallum). Voordat de landing in Friesland plaats kon vinden, moest eerst met Mariënhof afgerekend worden om zeker te zijn van een veilige overtocht. Bovendien konden de bezittingen van Mariënhof dienen om de tocht naar Friesland mede te financieren. Daarom vertrok Floris in het voorjaar van 1345 vanuit Weesp aan boord van een *kogge* (koopvaardijship met rechte boeg en steven) op bevel van graaf Willem IV naar Marken. Toen hij, door storm geteis-

terd, daar aankwam, waren er nog maar drie monniken in het klooster Mariënhof aanwezig; de anderen waren gevlucht. Deze drie werden naar het slot Vreeland afgevoerd. Na een verblijf van vijf weken daar werden zij aan het bestuur van de stad Naarden overgedragen, dat geld voor de oorlog van Willem IV voorgeschoten had. De in arrest genomen monniken werden dus in pand gegeven, zodat er altijd nog een losprijs bedongen kon worden. Wat hun verder lot geweest is, is niet bekend. Mariënhof moet een welvarende priorij geweest zijn, want de opbrengst van de in beslag genomen goederen bedroeg niet minder dan 454 pond 2 schelling 7 denieren. Hierbij kwamen nog de pachtinkomsten van 384 pond 3 schelling 6 denieren. (Ter vergelijking: de inkomsten van graaf Willem IV uit Waterland, geïnd door Jan Persijn, bedroegen in 1344 tesaamen slechts 354 pond 4 schelling.)

In 1346 werden de goederen van Mariënhof openlijk onder de hamer gebracht. Een deel werd verkocht aan de vroegere pachters van het klooster. Een ander deel viel toe aan inwoners van Amsterdam, dat toen reeds economisch opkwam.⁶⁸

In de jaren 1345 en 1346 werd de burcht Vreeland (Afb. 5) met 52.000 bakstenen versterkt. Dat was zoveel dat er een verbod tot verkoop aan andere kopers werd uitgevaardigd. Een bode van de graaf van Holland ging de oevers van de Vecht langs om dit verbod bekend te maken.⁷⁰ Het dertiende-eeuwse kasteel Kronenburg bij Loenen aan de Vecht werd ten behoeve van de burcht Vreeland geheel en al gesloopt.⁷¹ Floris stuurde zelfs brieven aan vrienden in Amstelland: Jan Albrechtsz. van Egmond/Van Merenstein,⁷² Jan III Persijn, Gerrit van Heemskerk en Arnout van Amstel, heer van IJsselstein,⁷³ met het verzoek om hem te helpen. Met de twee eerstgenoemden onderhield Floris (II) banden in het persoonlijke vlak.⁷⁴

In 1345 telde het kasteel Vreeland een bezetting van 25 man.⁷⁵ (In die dagen telde een "leger" eerder enige honderden dan enige duizenden mannen, zodat er met 25 man wel wat uit te richten viel.) Mogelijk was het aantal manschappen wat opgevoerd als gevolg van de oorlogdreiging. Deze was ontstaan doordat na de dood van de Hollandse graaf Willem IV in 1345 zijn zuster Margaretha van Henegouwen, de wettige erfgename, in conflict kwam met haar zoon Willem alias de Verbeider (Afb. 6), die deze opvolging bestreed. De hieruit ontstane burgeroorlog noemt men de Hoekse en Kabeljauwse twisten.⁷⁶ De Hoeken waren de aanhangers van Margaretha, die met de Duitse keizer, Lodewijk van Beieren, was getrouwd. De Kabeljauwen steunden Willem. Floris koos de kant van de Hoeken. Dit is opmerkelijk, daar de stad Delft het centrum was van het Kabeljauws verzet tegen Margaretha. Daar Floris jarenlang *baljuw* van Delfland is geweest, moet hij in Delft veel contacten gehad hebben, die een andere politieke opvatting koesterden dan hij.

Afb. 6. Willem V, graaf van Holland. Kopergravure. Foto: Iconografisch Bureau, Den Haag.

Floris arresteerde in 1345 een Utrechtse spion en zette die op het slot Vreeland gevangen. Zelf had hij een informant in Utrecht en Amersfoort⁷⁷ en speelde ook een rol toen de Utrechtse bisschop, Jan van Arkel, Eemnes en IJsselstein heroverde.⁷⁸

Hoewel de politieke situatie in Holland gespannen was, bleef de samenstelling van de grafelijke raad dezelfde als gedurende het bestuur van graaf Willem IV.⁷⁹ Dit veranderde voor Floris van de Boekhorst, toen keizerin Margaretha hem op 15 of 16 juni 1350, samen met Jan van Egmond en Gerrit van Heemskerk, als opperbevelhebber aanstelde in Kennemerland, West-Friesland, Waterland en Amstelland.⁸⁰ De moord op 23 augustus in Delft op Klaas van Zwieteren, die paradoxaal genoeg geen rol speelde in het politieke spel, vormde het eigenlijke begin van de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Gezien Floris' benoeming kort ervoor is het niet zo verwonderlijk dat hij op 5 september 1350 toetrad tot het Hoeks verbond.⁸¹ Zijn basis was het kasteel Vreeland, zijn ambtswoning.⁸² De strijd was snel in het voordeel van de Kabeljauwen beslist en Margaretha, die in 1351 nog slechts Geertruidenberg, Heemskerk en Vreeland in handen had, vluchtte naar Engeland. Daar zocht zij steun bij haar zwager, de Engelse koning Edward III (1327-1377), die in 1328 met haar zuster Philippa getrouwd was.⁸³ Margaretha droeg, om de steun van de Engelse koning te krijgen, zelfs de vestingen die nog in haar bezit waren aan Edward III over, wat haar echter niet baatte. Haar zoon en tegenstander, Willem de Verbeider, de latere graaf Willem V (1354/1358 – †1389) trouwde met Edward III's nicht, Mathilde van Lancaster.⁸⁴ Margaretha verkocht nu het kasteel Vreeland aan bisschop Jan van Arkel.⁸⁵ Kort hierop werd Floris door (nu graaf) Willem V gevangen gezet.⁸⁶ Hoe diep de Hoekse opvattingen bij Floris geworteld waren blijkt uit het feit dat hij, in tegenstelling tot zijn zonen Floris (III) en Gijsbrecht, weigerde zich later te verzoenen met de overwinnaar: graaf Willem V.⁸⁷

4. De laatste jaren van Floris (II) als ambteloos burger

Voor 7 September 1357 verkocht Floris, kennelijk door geldgebrek gedwongen, het *ambacht* Moordrecht aan Pouwels Tolnaar, grafelijk rentmeester.⁸⁸ Deze verkocht het in 1358 weer door aan Jan van Blois, heer van Gouda en Schoonhoven.⁸⁹ Daar Floris' goederen verbeurd verklaard waren als gevolg van zijn Hoekse stellingname, was deze verkoop evenwel ongeldig. Zijn oudste zoon Floris (III) kocht de verbeurd verklaarde goederen van zijn vader echter terug.⁹⁰ Daardoor was het voor vader Floris (II) ook minder nodig geweest zich met zijn Kabeljauwse tegenstanders te verzoenen.⁹¹

Wij vinden Floris (II) nog enige malen bij bepaalde gelegenheden vermeld. Zo treedt hij in 1359 samen met Dirk van Wassenaar als getuige op voor zijn oomzegger ridder Arend II van Duvenvoorde, ridder.⁹² Dat gebeurde toen deze in

1359 een *renteleen* (een soort obligatie) van 100 gouden Vlaamse schilden aan de vader van zijn vrouw Katrien, Jan Jansz. Bugge, verkocht.⁹³

Op 10 februari 1360 bezegelde Floris (II) de akte waarbij zijn zoon Gijsbrecht I van de Boekhorst afstand deed van zijn aandeel in de Roestkamp in Noordwijk, die zijn oom Masijn Agniezenz. (Afb.7) (buitenechtelijke zoon van Floris (II) van de Boekhorst) aan de kinderen van Floris II's andere zoon, Floris (III) Florisz., verkocht had. We treffen bij deze gelegenheid de dochter van Floris (II): Alverade voor het eerst aan. Omdat zij een zesde deel bezat van de Roestkamp, werd zij gecompenseerd met de helft van zes koeweiden op Akkerend. Uit de Roestkamp kwamen 28 schelling inkomsten, waarvan er 10 voor Alverade waren.⁹⁴ Zij was op 15 april 1361 nog ongetrouwd,⁹⁵ maar trouwde nadien met een oom van Floris II's oude vriend Albrecht van Egmond: Wouter Albrechtsz. van Egmond van Merenstein als zijn tweede vrouw. Deze Wouter leefde nog op 6 juli 1392.⁹⁶

Op 15 april 1361 vermaakten de kinderen van Floris (II): Floris (III), Gijsbrecht en Alverade van de Boekhorst, alle inkomsten boven 15 pond uit een be-

Afb. 7. Zegel van Marijn Agniezenz., bastaard van Floris Florisz. van de Boekhorst. Charter 28 juni 1373 (ARA, Abdij van Leeuwenhorst, nr. 243).

zitting in De Lier, (die wijlen hun grootvader Floris Boudewijnz gegeven had aan de kapelanie in de kerk van Noordwijkerhout,) aan het klooster Leeuwenhorst. Floris (II) zegelde bij die gelegenheid op verzoek van zijn dochter Alverade, zoals hierboven reeds werd verteld.⁹⁷

Op die datum legden Gerrit van Heemstede, ridder, Willem Nagel, priester en Masijn Agniezenz., knaap en buitenechtelijke zoon van Floris (II), vast, dat Floris (II) Florisz. en zijn zoon Floris (III) de arbitrage over de erfenis van diens laatste broer Gijsbrecht, aan hen overgelaten hadden.⁹⁸ (Kennelijk was er dus over die erfenis een geschil geweest.) Willem, zoon van Floris (III) Florisz. geeft bij die gelegenheid aan zijn grootvader Floris (II) 35 pond per jaar lijfrente. Na de dood van Floris (II) moest 20 schelling bestemd worden om op zijn sterfdag *memorie* voor hem te doen in het klooster Leeuwenhorst.⁹⁹ (Dit betekent dat een gebed werd gezegd, meestal op iemands sterfdag.)

Floris (II) van de Boekhorst overleed na 28 maart 1383, toen hij van zijn overleden vrouw Aarland erfde¹⁰⁰ en vóór 30 april 1389, want hij komt niet meer voor in het testament van die datum van zijn bastaardzoon Masijn Agniezenz.¹⁰¹ Tussen 1383 en 1389 zijn geen stukken gevonden, waarin Floris II acte de presence geeft.

5. De vrouw en de wettige kinderen van Floris (II) Florisz. van de Boekhorst

Aarland, mogelijk Floris (II)'s eerste vrouw, overleed voor 28 maart 1375.¹⁰² Hun kinderen waren Floris, Gijsbrecht, Katrien, Alverade en Johanna van de Boekhorst. Floris II hertrouwde kennelijk na de dood van zijn eerste vrouw met een zekere Aleid, die in 1389 als zijn weduwe aangeduid wordt.¹⁰³

Floris (III) kreeg samen met zijn broer Gijsbrecht op 26 november 1356 van graaf Willem V amnestie; eerder had hij de verbeurd verklaarde goederen van zijn vader Floris (II) teruggekocht, zoals we al weten.¹⁰⁴ Hierbij hoorde ook het *ambacht* Moordrecht, dat na deze koop door Floris (III) aan graaf Willem V ten behoeve van rentmeester Pouwels Tolnaar werd opgedragen. Dit betekent dat er een leenovereenkomst werd gesloten. Pouwels verkocht dit op 17 maart 1357 weer door aan graaf Jan van Blois,¹⁰⁵ een verwant van de graven van Holland. Terzelfder tijd werd Floris (III) beleend met 8 *morgen* land in Noordwijkerhout.¹⁰⁶ Op 12 januari 1358 verschenen voor Jan van Blois Floris (III) van de Boekhorst en zijn broer Gijsbrecht, ten einde aan Jan van Blois de eigendom van de oostwindmolen in Noordwijk over te dragen, die van hun vader geweest was. Jan van Blois beleende hierop Floris (III) en Gijsbrecht met deze windmolen als een onversterfelijke leen.¹⁰⁷

Gijsbrecht was, zoals hiervoor reeds duidelijk werd, voor 28 juni 1373 overleden. Zijn erfenis werd mede door zijn broer Floris (III) afgewikkeld. Gijsbrecht

was mogelijk ongetrouwd, maar zeker kinderloos, want anders zouden zijn kinderen in zijn testament genoemd zijn.

Katrien Florisdr. van de Boekhorst trouwde voor 26 november 1368 met Bartholomeus uter Wijk.¹⁰⁸ Op die datum verkocht dit echtpaar aan hun halfbroer Masijn Agniezenz. 4,5 *morgen* land en 1/3 deel van een huis in Maasland, grenzende aan het land van hun broers en zusters Van de Boekhorst. Daarnaast werden 8 *morgen* (5 hectare) land in Schadewacht in Rijswijk en 10 *hond* (1,3 hectare) in Vrouwenambacht in Dorp verworven.¹⁰⁹ (De *heerlijkheid* Dorp lag bij Delft;¹¹⁰ en is tegenwoordig een wijk van Schipluiden.) In 1378 werd deze Bartholomeus als eigenaar vermeld van vijf *morgen* (4 hectare) land in Monster. Op 25 mei 1404 was hij overleden. Zijn vrouw leeft dan nog en Gijsbrecht van Diepenburg, ridder, treedt op als haar voogd. Een kleinzoon van Floris (II) Florisz van de Boekhorst, Floris Willemsz. van de Boekhorst, noemt Katrien van de Boekhorst bij die gelegenheid zijn tante.¹¹¹ (Omdat we deze Willem niet in het testament van Floris II's zoon Gijsbrecht uit 1360 genoemd wordt lijkt het waarschijnlijk dat hij voor dit jaar overleden was.)

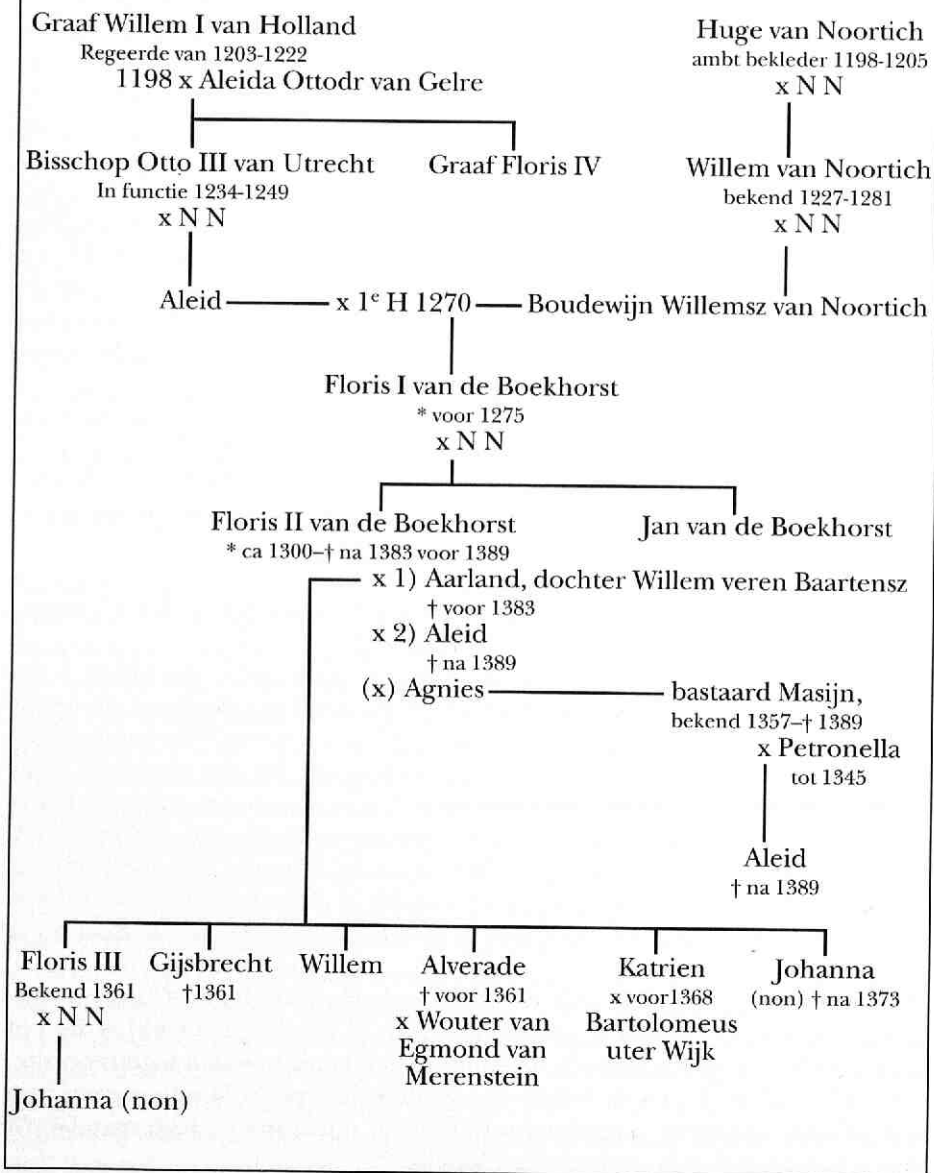
Floris (III), Gijsbrecht, Katrien en Alverade van de Boekhorst werden later aan de Noordkant van de Oude of Sint-Bartholomeuskerk in Delft begraven.¹¹² Waarschijnlijk is Johanna van de Boekhorst, die in 1369 en 1373 kapittelzuster van Leeuwenhorst was¹¹³ en als zodanig volwassen en bij de besluitvorming in het klooster betrokken, later ook daar begraven.

6. Een of meer buitenechtelijke kinderen van Floris (II) Florisz. van de Boekhorst

Floris (II) had een buitenechtelijke zoon Masijn Agniezenz., die tussen 3 november 1357 en 1389 als rentmeester van het klooster Leeuwenhorst genoemd wordt. In 1362 was hij *schout* van Noordwijk. (Een *schout* was belast met de ordehandhaving en fungeerde als openbaar aanklager.) Uit zijn testament blijkt dat hij heel rijk geworden is. Hij vermaakte daarin aan de priester van de parochiekerk in Noordwijk 45 stuiver om de *memorie* van Masijns (half?) broer, Willem Vlamink, priester, te verzorgen. Deze was voor 30 april 1389 overleden en is waarschijnlijk priester in de Sint-Jeroenskerk in Noordwijk geweest. (Het is niet gezegd dat Willem Vlamink eveneens door Floris (II) van de Boekhorst verwekt is.)

Masijn had een dochter: Aleid, die in Noordwijk woonde, en Claas en Gijsbrecht Gheyevenz., priesters, waren zijn *neven*.¹¹⁴ Omdat al gemeld is dat het woord *neef* in de middeleeuwen een andere betekenis had dan tegenwoordig, is het niet duidelijk hoe de relatie van beide priesters tot Masijn precies was. Ook Johannes Hugenz., kapelaan in Rijnsburg, zijn zuster en haar man Gerrit Kerkman waren bloedverwanten van Masijn.¹¹⁵

Genealogisch overzicht van de afkomst van Floris Florisz van de Boekhorst en zijn nakomelingen.

Masijn was, zij het in de bastaardlijn, van adellijke afkomst, had belangrijke ambten bekleed en was bovendien, zoals reeds vermeld, erg rijk. Hij scheidde in 1345 van tafel en bed van Petronella, dochter van Jan veren Battenz.¹¹⁶

Masijn overleed tussen 18 mei 1390 en 13 juni 1391. Zijn dochter Aleid wordt na 30 april 1389 niet meer vermeld,¹¹⁷ waarmee het verhaal van Floris II van de Boekhorst en zijn familie binnen een eeuw zijn einde vindt.

Delft 1998,

Geertruida de Moor

Noten

- *. Met dank aan de heer H.J. Aalderink, studiegroep Vreeland, vroeger en nu.
1. Gemeente-archief Vreeland 1811-1964, inv. nr. 679. Met dank aan Mw Drs. F.E. Brouwer, gemeente-archivaris van de gemeente Loenen aan de Vecht.
 2. J.G. Kruisheer, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*, III, 1256-1278, 1992, nr. 1620. Assen/Maastricht.
 3. Geertruida de Moor, "Floris I Boudewijnsz. van de Boekhorst (voor 1275 – na 1316), baljuw van Delfland", in bewerking.
 4. A.W.E. Dek, *Genealogie der graven van Holland*, Zaltbommel 1969⁴, 5.
 5. Algemeen Rijksarchief in Zuid-Holland (hierna ARA), Inventaris van mr. Pieter van Renesse van Beoosterzwenne, Archief Graven van Holland (hierna AGH), inv. nr. 2118, fol. 169 en de daarin gedane nummering van charters, Bl. LXXXV). Met dank aan drs. A.A.M. Schmidt Ernsthausen.
 6. ARA, Leen- en registerkamer (hierna LRK), inv. nr. 37, fol. 10 en ARA, AGH, inv. nr. 255.
 7. [uitgegeven] H.G. Hamaker, *De rekeningen der grafelijkheid van Holland onder het Henegouwsche huis, door*, -, II, Utrecht 1876, 4, 90, 413. (Werken Historisch Genootschap, 24) Zie voor Gerrit heer Mensenz: Geertruida de Moor, *Verborgten en geborgen Het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst in de Noordwijkse regio (1261-1574)*, Hilversum 1994 (Middleeuwse studies en bronnen, XLII) (proefschrift Leiden), 38, 135, 328, 594 en 596.
 8. Haarlem, Archiefdienst voor Kennemerland Archieven van de kloosters en van de rentmeesters der Geestelijke goederen, passim.
 9. De Moor, *Verborgten en geborgen*, 94, 135, 137, 373 en 385. De motivatie van O. van den Arend, *Zeven lokale baljuwschappen i.*, omdat hij leenman van Holland en *n Holland*, Hilversum 1993 (Middleeuwse studies en bronnen, 25), 157, dat Willem veren Baartenz "man" van de graaf was, kon optreden als *baljuw* van Noordwijk, is een onwetenschappelijk argument. Zie voor de aanstellingsprocedure van *baljuws*: C. Postma, *Het hoogheemraadschap van Delfland in de Middeleeuwen 1289-1589*, Hilversum 1989, 39-40.
 10. H.J. Smit, *De rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*, 3, *Inleiding*, Utrecht 1939 (Werken Historisch Genootschap, nr. 69), 139-142; ARA, AGH, inv. nr. 255); ARA, AGH, inv. nr. 248.
 11. De Moor, *Verborgten en geborgen*, 94 en 135.
 12. Geertruida de Moor, "Noordwijk in de Middeleeuwen. Een dorp apart", in: *Leids Jaarboekje*, 85, 1993, 154-178, in casu 156.
 13. Haarlem, Archiefdienst voor Kennemerland, Archief stad Haarlem, inv. nr. 1265.
 14. ARA, LRK, inv. nr. 32, fol. 29.
 15. ARA, LRK, inv. nr. 30, fol. 57.

16. Haarlem, Archiefdienst voor Kennemerland, restant Enschede, charter I 2133 X.
17. H.A. van Foreest, *Het oude geslacht van Foreest 1250-1570*, Assen 1958, 98.
18. Mogelijk was deze Willem de canerlinc de voorvader van de familie "van Bockhorst, genaamd Kamerlinck", waarover E.J.C. Kamerling, in: *De Nederlandsche Leeuw*, 85 (1968), 303 inlichtingen inwon.
19. Smit, *Rekeningen Henegouwsche huis*, 166.
20. Zie voor de periode tussen 1329 en 1336: Th.F.J.A. Dolk, *Gechiedenis van het Hoogheemraadschap Delfland*, 's-Gravenhage, 1939, Bijlage I, 706 en Bibliotheek Hoogheemraadschap Delfland in Delft, Kaart van de Wapenen der Weledele Heeren Hoog-baljuws, Opper-dijkgraaven, Hoogheemraaden, Secretarissen & Penninc-meesteren van Delfland. Zie voor Floris II van de Boekhorst als *baljuw* van Delfland en Schieland ook F. van Micris, *Groot charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en heeren van Vriesland*, 2, Leyden 1754, 2, 510 (7 februari 1331); ARA, AGH, inv. nr. 1, fol. 98 (1333); zie voor de periode tussen 1337 en 1340: H.M. Brokken, *Het ontstaan van de Hoekse en Kabeljauwse twisten*, Zutphen 1982, 525. (LRK, inv. nr. 30, fol. 21 v., nr. 143; Hamaker, *Rekeningen Holland*, I, 258; ARA, LRK, inv. nr. 30, fol. 28, nr. 197). Floris (II) Florisz. van de Boekhorst wordt vlak voor het uitbreken van de Hoekse en Kabeljauwse twisten in 1351 ook als *baljuw* van Delfland vermeld (ARA, AGH, inv. nr. 223, fol. 20 v.-21). Het kan ook zijn dat er sprake was van achterstallig salaris. In 1341 was Jan de Schermer, in 1341/42 Daniël van Rodenrijs, in 1347 Daniël van Matenese, in 1349 Kerstand van den Berge en in 1351 Dirk Tierkijn *baljuw* van Delfland (Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 525).
21. R.W.G. Lombarts, Paula C.M. Schölvinc, J.Th. de Smidt en H.W. van Soest (ed.), *Memorialen van het hof (den raad) van Holland, Zeeland and Westvriesland, van den secretaris Jan Rosa*, XII, VIII, IX, X, Leiden, 1985, (Rechtshistorisch Instituut, Serie I.5), VII, 88, nr. 318.
22. ARA, AGH, inv. nr. 242, fol. 68 (zelfbediening LRK, nr. 2). 24. J.M. Verhoeff, *De oude Nederlandse maten en gewichten*, Amsterdam 1982, (Publikaties van
23. Smit, *Rekeningen Henegouwsche huis*, 226. Van Micris, *Groot charterboek*, 2, 510 en 511.).
24. J.M. Verhoeff, *De oude Nederlandse maten en gewichten*, Amsterdam 1982, (Publikaties van het P.J. Meertens Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, deel 3), 129.
25. N.L. van Dinther, "Het geslacht van Coudenhoven", in: *Ons Voorgeslacht*, 34 (1979), 456-484, in casu 469.
26. A.J. van der Aa, *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden bijeen gebracht door* -, 9, Gorinchem 1847, 786-787.
27. Zie voor Simon van der Zee: Geertruida de Moor, "Simon van der Zee (Circa 1275 - 5 mei 1340), pastoor van Delft (1299-1311) en geestelijke in de Noordwijkse regio", in: *Kernpunten... Vereniging "De Oude Dorpskern" te Noordwijk*, 7 (1992), nr. 41, 5-9.
28. ARA, Lwh, charter d.d. 30 mei 1333.
29. Gemeente Archief Leiden, Secretarie Archief, inv. nr. 81, fol. 221 v. (10 april 1336).
30. ARA, AGH, inv. nr. 10, fol. 30.
31. Zie voor Willem van Duvenvoorde, alias *Snickerieme*: H.M. Brokken, "Duvenvoorde, Willem van (bijgenaamd Snicrieme), politicus en financier", in: *Nationaal Biografisch Woordenboek van België*, 5, Brussel 1972 (Koninklijke Academiën van België), 313-328.
32. Zie voor de bouwgeschiedenis van het kasteel Vreeland: Hans L. Janssen, "Het bisschoppelijk kasteel Vreeland ca. 1258 - ca. 1700. II De bouwgeschiedenis, in: *Castellogica verkenningen. Mededelingen van de Nederlandse Kastelen Stichting*, III, Doorn: Nederlandse Kastelen Stichting, 1993, 49-70.
33. J.W. Berkelbach van der Sprekel, *Regesten van oorkonden betreffende de bisschop van Utrecht uit de jaren 1301-1340*, Utrecht 1937 (Werken uitgegeven door het Historisch Genootschap, Derde Serie, nr. 66), 793 en 794. L.J. van der Heijden, "Het kasteel Vreeland en eenige aantekeningen

- omtrent het kerspel”, in: *Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*, 39 (1913), 228-257, in casu 241-242.
34. P.L. Muller, *Regesta Hannonensia. Lijst van oorkonden betreffende Holland en Zeeland uit het tijdvak der regering van het Henegouwsche huis 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken*, 's-Gravenhage 1881 (uitgegeven van wege de Koninklijke Academie van Wetenschappen door), 94.
 35. J.F. Niermeyer, “Het sticht Utrecht, Gelre en de Friese landen.”, in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, III, *De late middeleeuwen 1305-1477*, Utrecht, enz. 1951, 125-133, in casu 128-129.
 36. A.J. van der Aa, *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, 4, Gorinchem, 1843, 488-489.
 37. Van der Aa, *Aardrijkskundig Woordenboek*, 5, Gorinchem, 1844, 853-885.
 38. S. Muller Fzn, “9. Het middelpunt in de geschiedenis der Nederlandsche gewesten”, in: C.A. Rutgers (ed.), *De Utrechtse bisschop in de middeleeuwen*, 's-Gravenhage, 1978, 76-94, in casu 88. Willem van Boxtel was een zoon van Willem van Cuyk (F.Chr. Butkens, *Trophées tant sacrés que prophanes du Duché de Brabant*, II, La Haye, 1774), die in 1270 getrouwd was met Maria van Diest (J.A. Coldewey, *Heeren van Kuyse 1096-1400*, Tilburg 1981 (Bijdragen tot de geschiedenis van het zuiden van Nederland, I), 111). Willem van Boxtel trouwde voor 12 december 1324 met Cunigonde, dochter van Otto V, graaf van Tecklenburg-Lingen (Dek, *Graven Holland*, 20). Hij werd in 1350 door Jan van Herlaar doodgeslagen (Butkens, *Trophées Duché de Brabant*, 215).
 39. H. Bruch, *Johannes de Beke. Croniken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant*, 's-Gravenhage 1982 (Rijks Historische Publicaties, Grote Serie, nr. 180), 181-182.
 40. J. Cuvelier, “Les origines de la fortune de la maison d’Orange-Nassau. Contribution à l’histoire du capitalisme au moyen âge”, in: *Académie Royale de Belgique, Classe des Lettres et des sciences morales et politiques, Mémoires*, Deuxième Serie XVI (1922), 1-144, in casu 18-20.
 41. J.F. Niermeyer, “Henegouwen, Holland en Zeeland onder Willem III en Willem IV van Avesnes”, in: *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, III, *De late middeleeuwen 1305-1477*, Utrecht enz., 1951, 61-91, in casu 79-80.
 42. M. Hüffer, *Bronnen voor de geschiedenis der abdij Rijsburg*, I,1, *Oorkonden (tot 1620)*, 's-Gravenhage, 1951, (RGP, Kleine Serie nr. 31), 103, registnr. 225. Floris (II) Florisz. van de Boekhorst als *baljuw* van Noordwijk wordt niet genoemd in het boek van Van den Arend, *Baljuwschappen*.
 43. J. Hof, *De abdij van Egmond van de aanvang tot 1573*, 's-Gravenhage/Haarlem, 1973 (Hollandse Studiën, 5), 15, 69-71, 205, 319, 359 en 360.
 44. Zie voor Albertus Terninc: De Moor, *Verborgten en geborgen*, 121, 125, 257, 302, 304, 417, 448-450, 582, 594, 597 en 598.
 45. ARA, LwH, charter d.d. 21 maart 1340. Floris II Florisz. van de Boekhorst werd bij die gelegenheid “*famulus*” (niet tot ridder geslagen edelman) genoemd.
 46. W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland tot 1544*, I: 1276-1433, eerste stuk, *Inleiding, lijsten en indices*-, 's-Gravenhage 1987 (RGP, Grote Serie 201) en idem, tweede stuk: *Teksten*, bewerkt door -, 's-Gravenhage 1987 (RGP, Grote Serie 202), nr. 68.
 47. R.W.G. Lombarts, Paula C.M. Schölvincq, J.Th. de Smidt en H.W. van Soest (ed.), *Zeeland and WestFriesland, van den secretaris Jan Rosa*, IV, V en VI, Leiden, 1982, *Memorialen van het hof (den raad) van Holland*, (Rechtshistorisch Instituut, Serie I,4), 645 (nr. 612).
 48. R.W.G. Lombarts, Paula C.M. Schölvincq, J.Th. de Smidt en H.W. van Soest (ed.), *Memorialen van het hof (den raad) van Holland, Zeeland and WestFriesland, van den secretaris Jan Rosa*, XII, VIII, IX, X, Leiden, 1988, (Rechtshistorisch Instituut, Serie I,6), XII, 174-175, nr. 94, 207, nr. 335, 211, nr. 338.
 49. ARA, AGH, inv. nr. 2118, fol. 169 en de daarin gedane nummering van charters, Bl. L10V.
 50. [A. Kwaak], *Een en ander uit de geschiedenis van Moordrecht*, Moordrecht 1954 (Uitgegeven door de Stichting “t Ambachtshuis” te Moordrecht), 5.

51. P. Joh. Zonruiter, *Moordrecht op het tapijt*, Moordrecht 1986, 10.
52. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 235.
53. A.S. de Blécourt en E.M. Meijers (ed.), *Memorialen van het hof (den raad) van Holland, Zeeland and West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa*, I, II, III, Haarlem 1929, (Rechtshistorisch Instituut, Serie I), 49-50, nr. 96.
54. Gemeente Archief Gouda, J.H. Hingman, *Inventaris van het oud-archief der Gemeente Moordrecht (opgemaakt 1880)*, nr. 1, Register met het opschrift: Moordrechts actens en octrooijen, Beginnende 1340, nr. h, fol. 5. Zie hiervoor ook: *Regesta Hannoniensia*, 274.
55. C. Hoek, "Repertorium op de grafelijke lenen te Capelle a/d IJssel, Moordrecht en Nieuwerkerk", in: *Ons Voorgeslacht*, 40 (1985), 107-115, in casu 111 (Op 21 oktober 1333 wordt Jacob Gerardsz. als zijn klerk genoemd, passim).
56. C. Hoek, "Repertorium op de lenen van de Lek en Polanen gelegen in Delfland, Schieland, op het eiland IJsselmonde en in de Lek (13e eeuw - 1650)", in: *Ons Voorgeslacht*, 37 (1982), 129-189, in casu 137.
57. ARA, Archief Nassause Domeinraad, inv. nr. 114, fol. 227; S.W.A. Drossaers, *Het Archief van den Nassauschen Domeinraad*, I, *Repertorium op de leenregisters*, 's-Gravenhage, Leen nr. 115.
58. Van der Aa, *Aardrijkskundig Woordenboek*, 5, Gorinchem 1844, 5.
59. Kruisheer, *Oorkondenboek*, III, nr. 1316.
60. ARA, AGH, inv. nr. 255, fol. 10 v.; zie hiervoor ook: Smit, *Rekeningen Henegouwsche huis*, 141-142.
61. Smit, *Rekeningen Henegouwsche huis*, 173.
62. Hamaker, *Rekeningen Holland*, I, 4, 90, 294 en 413. Zie voor Gijsbrecht Dullaard ook: idem, I, 334 en 395, II, 546, III, 414 en 415; ARA, Lwh, charter d.d. 14 februari 1317.
63. Hamaker, *Rekeningen Holland*, II, 4, 90 en 413.
64. C.A. Rutgers, *Jan van Arkel Bisschop van Utrecht*, Groningen 1972 (Bijdragen van het Instituut voor Middeleeuwse Geschiedenis der Rijksuniversiteit te Utrecht, 10IV), 29.
65. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 532 en 533. *Memorialen Rosa*, IV, 94-98, nr. 200, V, 171, nr. 137, VI, 410-411, nr. 80, 441-445, nr. 1439, 487-488, nr. 251, 524-525, nr. 335, 546-549, nr. 384, 638, nr. 587, R.W.G. R.W.G. Lombarts, Paula C.M. Schölvinck, J.Th. de Smidt en H.W. van Soest (ed.), *Memorialen van het hof (den raad) van Holland, Zeeland and West-Friesland, van den secretaris Jan Rosa*, XII, VIII, IX, X, Leiden, 1985, (Rechtshistorisch Instituut, Serie I,5), Paula C.M. Schölvinck, J.Th. de Smidt en H.W. van Soest (ed.), *Memorialen Rosa*, VII, 19-20, nr. 79, 72-73, nr. 272, 74-75, nr. 272, 86-87, nr. 310, VIII, 123, nr. 49, 124, nr. 50, 147-148, nr. 95, 148, nr. 96, 148-149, nr. 98, 160, nr. 139, IX, 225, nr. 50, 225-226, nr. 51, 226-227, nr. 52, 240-241, nr. 99, 267-268, nr. 198, X, 278-279, nr. 16, *Memorialen Rosa*, 218, nr. 414, 222, nr. 460, 238-239, nr. 13.
66. Prevenier en Smit, *Bronnen dagvaarten I: 1276-1433, Teksten*, nrs. 75-80, 84-87, 90, 92-96, 100, 102, 103, 105-108, 110, 111, 113 en 129.
67. Hamaker, *Rekeningen Holland*, I, 257-454; ARA, AGH, inv. nr. 2883-2884, 3725. Ontleend aan: Janssen, "Het kasteel Vreeland", 65.
68. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten Utrecht*, 793 en 794.
69. R.C. Bakhuizen van den Brink (met een bijlage van W.C.H. Staring), "Markerhoof", in: *De Vrije Fries. Mengelingen, uitgegeven door het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde*, X (1865), Nieuwe reeks, vierde deel, 101-143. (Dit artikel geeft unieke informatie over prijzen van land- en veeteeltproducten in 1344/45). A. Driessen, "Nog eens het klooster Mariahof op het eiland Marken", in: *Bijdragen voor de geschiedenis van het bisdom Haarlem*, 31 (1908), 70-71. Met dank aan Dr. A.J. Mol.
70. J. Hollestelle, *De steenbakkerij in de Nederlanden tot omstreeks 1560*. Arnhem 1976, 115-116 (Hollestelle citeert de rekeningen van de graven van Holland, deel I, 295, 409, 418 en 439).

71. W.A. Beelaerts van Blokland, "Nederlandsche Kastelen, 1", in: *Historia. Maandschrift voor Geschiedenis*, 1 (1935), 25-29, in casu 27-28.
72. Zie voor Jan Albrechtsz. van Egmond: H.A. van Foreest, "Oosterwijk in Kennemerland. De geschiedenis van een versterkt huis", in: *Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek*, 10-11 (1960-1961), 527-538.
73. Hamaker, *Rekeningen Holland*, II, 472; Zie hiervoor ook: Van der Heijden, "Kasteel Vreeland", 427.
74. De dochter van Floris (II) van de Boekhorst: Alverade, was op 15 april 1361 nog ongetrouwd, want toen zegelde haar vader voor haar. Het is dus aan te nemen dat Alverade uit zijn (tweede?) huwelijk met de hieronder te bespreken Aleid gesproten was (Geertruida de Moor, "De testamenten van twee veertiende-eeuwse rentmeesters van de abdij Leeuwenhorst: Masijn Agnienzenz., bastaard van Florentius van de Boekhorst, en Johannes Hugenzenz.", in: *Ons Voorgeslacht*, 39 (1984), 300-308, in casu 301.) (Met deze Florentius is Floris (II) Florisz. van de Boekhorst bedoeld.) Op een onbekend tijdstip na 15 april 1361 werd Alverade de tweede vrouw van Wouter Albrechtsz. van Egmond van Merenstein, zoals we hieronder zullen behandelen. Deze Wouter, die in 1368 nog leefde, was een oom van Jan Albrechtsz. van Egmond, de medestander van haar vader ten tijde van de Hoekse en Kabeljauwse twisten. Alverade trouwde dus waarschijnlijk met een oudere man. Zij wordt op 22 september 1372 en 6 juli 1392 vermeld. (A.W.E. Dek, *Genealogie der heren en graven van Egmond*, 'sGravenhage 1958.) Dek geeft geen bronvermelding; zie ook: Geertruida de Moor, "Het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst (1261-1574) en de familie Van Egmond (van Merenstein, van Kenenburg)", in: *NL*, 102 (1985), 3239, in casu 35.) Het moet niet uitgesloten geacht worden dat er, omdat haar vader zich onder de verliezers van de Hoekse en Kabeljauwse twisten bevond, weinig vrijers naar haar hand hadden gedongen. Verscheidene dochters uit het huis Van Egmond, of Van Merenstein verbleven in het klooster Leeuwenhorst of zouden daar nog intreden (Geertruida de Moor, "Het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst (1261-1574) en de familie van Egmond (van Merenstein, van Kenenburg)", in: *De Nederlandsche Leeuw*, CII (1985), 32-39.)
- Ook met Jan III Jansz. Persijn had Floris (II) banden. Deze Jan III, heer van Velsen, volgde zijn vader, na diens dood op 25 maart 1334, op als heer van Waterland. Jans dochter, Heilwich van Velsen, wordt vanaf 1349 als abdis van Leeuwenhorst genoemd. In 1353 bewees Jan III († 20 december 1353) aan deze abdij een niet nader omschreven aantal goederen, opdat hij samen met zijn vrouw, Jutte van Brederode, hier begraven kon worden. Het geslacht Van Velzen stierf uit met het overlijden van Heilwichs zuster, Katrien van Velsen, in de loop van 1372 (J. Craandijk, "Het geslacht Persijn van Waterland", in: *Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, vierde reeks, tweede deel, 1902, 97-152, in casu 135-147. De Moor, *Verborgen en geborgen*, 36, 50, 80, 111, 124, 371, 375, 376, 448, 449, 559, 582, 596, 599 en 601.) Door zijn geïmporteerde leeftijd had Jan III Jansz. Persijn nauwelijks een rol gespeeld bij de Hoekse en Kabeljauwse twisten (Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 555-556.).
- Floris' dochter Johanna I van de Boekhorst en zijn kleindochter Johanna II van de Boekhorst (dochter van zijn zoon, Floris (III)), bevonden zich ten tijde van de twisten waarschijnlijk reeds in Leeuwenhorst. Zij worden namelijk in 1369 genoemd als zusters die hun geloften afgelegd hadden (De Moor, *Verborgen en geborgen*, 38, 50, 376, 560, 588 en 599.) Dit klooster had net als de families Van de Boekhorst, Van Egmond/Van Merenstein en Persijn met de Hoekse factie gesympathiseerd (De Moor, *Verborgen en geborgen*, 375-376).
75. P.E. van Reijen, *Middeleeuwse kastelen in Nederland*, Haarlem 1979⁴, 85-86 (Eerder verschenen als deel 9 van de Fibula-reeks). De mededeling van Van Reijen dat Floris Florisz. van de Boekhorst in Vreeland in de jaren 1345 en 1346 *bussen* liet aanbrengen moet op een vergissing berusten.

- ("Bussen" waren kleine vaasvormige "kanonnen", waaruit een pijl of wat loodkorrels werden geschoten.) Het woord *bus* komt niet in de rekening van Floris van de Boekhorst voor. Bovendien wordt algemeen aangenomen dat in de Noordelijke Nederlanden de eerste vermelding van *bussen* in de stadsrekening van Deventer in 1348 voorkomt (M.J. Waale, "Vuurwapens in de Noordelijke Nederlanden in de middeleeuwen", in: *Spiegel Historiaal. Maandblad voor Geschiedenis en Archeologie*, 27 (1992), 304-309, in casu 304).
76. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 65.
 77. Rutgers, *Jan van Arkel*, 41.
 78. Rutgers, *Jan van Arkel*, 45-46.
 79. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 45.
 80. W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland tot 1544*, I: 1276-1433, eerste stuk, *Inleiding, lijsten en indices* -, 's-Gravenhage 1987 (RGP, Grote Serie 201) ., nr. 129. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 75.
 81. Prevenier en Smit, *Bronnen der dagvaarten*, nr. 13.
 82. Hamaker, *Rekeningen Holland*, I, 283, 292-296, 299, 346, 351, 353, 355, 416, 418-423, 427, 434, 436, 438, 443 en 452.
 83. A.W.E. Dek, *Genealogie der Graven van Holland*, Zaltbommel, 1969⁴, 40.
 84. A.J. Portengen, "Vreeland in het bezit van den Engelschen Koning (1351)", in: *Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Nijfsterlake"*, 1917, 36-37.
 85. H. Bruch, *Chronographia Johannis de Beka*, uitgegeven door , 's-Gravenhage 1973 (Rijks Geschiedkundige Publicaties, Grote Serie, nr. 143), 332 (Continuatio V). We gaan hier voorbij aan de discussie hoeveel er nu precies voor deze overdracht betaald is (C.A. Rutgers, *Jan van Arkel. Bisschop van Utrecht*, Groningen 1970, 98). Zie voor een romantische beschouwing over het slot Vreeland: J. van Lennep en W.J. Hofdijk, "Het kasteel Vreeland", in: *Merkwaaardige kasteelen in Nederland*, Derde Serie, Amsterdam 1861, 235-256. (Fotomechanische herdruk van de tweede druk verzorgd door W.J. Hofdijk, Leiden: Brill, 1995).
 86. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 532.
 87. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 533 vermeldt dat Floris van de Boekhorst voor 26 november 1356 overleden was. Kennelijk omdat hij niet genoemd werd bij degenen die zich met Willem V hebben verzoend. Uit nadere gegevens blijkt dat hij in 1373 nog leefde (ARA, Lwh, charter d.d. 28 juni 1373.). Floris (II) Florisz. van de Boekhorst, ridder, was één van de weinige edelen die zich niet met Willem V hebben verzoend en daardoor hun goederen niet hebben teruggekregen. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 533 meldt voorts dat Floris (III) van de Boekhorst, zoon van Floris (II) van de Boekhorst op 26 november 1356 amnestie kreeg samen met zijn broer Gijsbrecht. Dit is onjuist. Op die datum kocht Floris (III) de inbeslaggenomen goederen van zijn vader Floris (II), ridder, terug. Floris (III) had al op 26 maart 1356 amnestie gekregen. Uit de tekst van de akte waarbij Floris (III) de goederen van zijn vader kocht blijkt bovendien niet dat zijn vader overleden was. Sterker nog: uit de tekst kan worden afgeleid dat Floris (II) nog leefde, daar voor zijn naam geen "wijlen" staat of op een andere manier duidelijk gemaakt wordt dat hij overleden zou zijn. In deze tijd was het ook gebruikelijk om wanneer mensen overleden waren te vermelden dat ze dood waren.
 88. ARA, LKH, inv. nr. 418, fol. 164. J.H.W. Unger, *Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland tot in 1425, uitgegeven op last van het gemeentebestuur door* -. Bronnen voor de geschiedenis van Rotterdam, 4, Rotterdam, 1907, regest nrs. 756 en 757 d.d. 7 en 17 september 1357.
 89. Unger, *Regestenlijst voor Rotterdam en Schieland*, regestnr. 776, d.d. 17 maart 1358.
 90. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 533.
 91. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 45.

92. C. Hoek, "De leenkamers van de lenen van Wassenaar", in: *Ons Voorgeslacht*, 33 (1978), 461-557, in casu 549.
93. Huisarchief Twickel, Heren van Wassenaar, Leenregister AA, inv. nr. 83, fol. 35 (Copie in ARA, Afdelingsbibliotheek RAZH, inv. nr. 1712).
94. ARA, Lwh, charter d.d. 10 februari 1360. A.J. van der Aa, *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, 11, Gorinchem 1848 vermeldt geen Akkerend.
95. ARA, Lwh, charter d.d. 15 april 1361.
96. A.W.E. Dek, *Genealogie der heren en graven van Egmond*, 'sGravenhage 1958. Dek geeft geen bronvermelding; zie ook: Geertruida de Moor, "Het cisterciënzerinnenklooster Leeuwenhorst (1261-1574) en de familie Van Egmond (van Merenstein, van Kenenburg)", in: *NL*, 102 (1985), 3239, in casu 35. In 1368 en 1372 wordt hij nog aangetroffen.
97. ARA, Lwh, charter d.d. 15 april 1361.
98. ARA, Lwh, charter d.d. 28 juni 1373.
99. ARA, Lwh, charter d.d. 28 juni 1373. Floris Boudewijnsz. van de Boekhorst komt niet voor op de lijst van personen voor wie in Leeuwenhorst gebeden werd. Er werd evenwel niet altijd opgegeven voor wie men op een bepaalde dag bad (De Moor, *Verborgen en geborgen*, 232). Het kan echter ook zijn dat het verschuldigde stipendium nooit betaald werd.
100. Haarlem, Archiefdienst voor Kennemerland, restant Enschede, charter I 2133 X.
101. De Moor, "Testamenten", 301.
102. Archief stad Haarlem, inv. nr. 1265. De veronderstelling van Brokken dat de vrouw van Floris (II) van de Boekhorst voor 26 november 1356 overleed, is niet juist (Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 582 en 593. Dat berust op een verkeerde interpretatie van een zinsnede op die datum. Floris (III) koopt dan de goederen van zijn vader Floris (II), die deze door zijn stellingname voor de Hoeken verbeurd had, voor 800 gouden oude schilden terug. Floris (III) mag deze bezittingen gebruiken op dezelfde manier als zijn vader dat deed, voordat de oorlog uitbrak tussen Willem V en zijn "*liever vrouwen ende moeder daer God die ziele of hebben moet*" (ARA, AGH, inv. nr. 223). Hier is sprake van de moeder van de graaf van Holland Willem V, die op 23 juni 1356 in Le Quesnoy in Henegouwen overleden was (Dek, *Graven Holland*, 60). Er moest na de dood van de leenheer altijd opnieuw leenhulde gedaan worden (Hugo de Groot, *Inleidinge tot de Hollandsche Rechts-geleerdheid. Met de te Lund teruggevonden verbeteringen, aanvullingen en opmerkingen van den schrijver en met verwijzingen naar zijn andere geschriften uitgegeven en van aantekeningen en bijlagen voorzien door F. Dovring, H.F.W.D. Fischer en E.M. Meijers*, Leiden, 1965², 175. Sinds Hugo de Groot is niets recenter over het middeleeuwse leenrecht verschenen (In een recent proefschrift, dat ook de Europese context beschrijft, wordt niets vermeld over het Hollandse leenrecht (Rik, Opsomer, *Het Leenrecht in het Graafschap Vlaanderen, 14de-15de eeuw*, Leuven, Fakulteit van de Letteren en Wijsbegeerte, 1993, 86).
103. De Moor, "Testamenten", 301.
104. Brokken, *Hoekse en Kabeljauwse twisten*, 533. Zie verder over Floris III en Gijsbrecht I van de Boekhorst: Hüffer, *Bronnen Rijnsburg*, I, 1, 1433; regestnr. 342; zie hiervoor ook: ARA, Lwh, notariële kopie in cartularium, fol. 30 v. van charter d.d. 10 februari 1360.
105. ARA, Graven van Blois, inv. nr. 1, fol. 91-91 v.
106. J.C. Kort, "De leenkamers van de heren van Egmond. De lenen van de hofstede IJsselstein", 1310-1656", in: *Ons Voorgeslacht*, 38 (1983), 449-499 in casu 497. De transactie vond plaats op 17 april 1357.
107. ARA, Graven van Blois, inv. nr. 1, fol 72 v. Bij deze belening was Barend Grietenz., schout van Noordwijk, aanwezig.
108. Het is niet waarschijnlijk dat de echtgenoot van Katrien van de Boekhorst, Bartholomeus uler

- Wijk, identiek is aan die Bartholomeus uter Wijk waarvoor op 10 mei 1319 Huge Mensenz., monnik in Egmond, uitspraak deed in een conflict tussen Bartholomeus en de abdis van Rijsburg (Hüffer, I,1, *Bronnen Rijsburg*, 76-77, registnr. 163). Bartholomeus zou dan wel heel erg oud geworden zijn.
109. ARA, I,wh, charter d.d. 26 november 1368.
 110. Van der Aa, *Aardrijkskundig Woordenboek*, 483-484.
 111. A.J. van der Valk, "Repertorium op de grafelijke lenen in Monster, 1242-1647", in: *Ous Voorgeslacht*, 38 (1983), 565-585, in casu 580.
 112. Bisschoppelijk Archief Haarlem (in bruikleen bij Gemeente Archief Delft), inv. nr. 638, nr. 40 (oud inv. nr. 12), fol. 7 v. In 1398 wordt de Oude Kerk te Delft, die tot dan toe aan de H. Bartholomeus gewijd was, vermeld als gewijd aan Sint-Hippolytus. Na de overwinning van hertog Albrecht van Beieren op de Friezen op 13 augustus (Sint-Hippolytusdag) 1397 werd de naam van deze kerk veranderd in Sint-Hippolytuskerk (A. Janse, *Grenzen aan de macht. De Friese oorlog van de graven van Holland omstreeks 1400*, Den Haag 1993 (Hollandse Historische Reeks, 19), 140-141.)
 113. De Moor, *Verborg en geboren*, 38, 58, 565, 575, 588 en 599.
 114. De Moor, Floris I.
 115. De Moor, "De testamenten", 300-301. Op 25 maart 1386 droeg een zekere *welgeborene* Masijn Hugenz. uit Noordwijkerhout, wonende in Noordwijk, bij aan de boete die zijn familieleden was opgelegd voor hun deelname aan een doodslag (J.C. Kort, "Inwoners van het platteland van Holland; Het register "vrijkoppingen van doodslagen", 1371-1396", in: *Nederlandsche Historische Bronnen, uitgegeven door het Nederlands Historisch Genootschap*, 's-Gravenhage 1979, 1-41, in casu 9). Het moet niet uitgesloten worden geacht, dat we hier met Masijn Agniezenz. te doen hebben. Het kan namelijk zijn dat zijn moeder Agnieze, na haar relatie met Floris (II), trouwde met een zekere Huge N.N. en dat Masijn in dit gezin opgroeide, zodat Johannes Hugenz. als zijn halfbroer beschouwd kan worden en de vrouw van Gerrit Kerkman als zijn zuster. Zeker is dit echter niet. Het is in dit verband wel van belang te weten dat op dezelfde dag dat Masijn Agniezenz. zijn testament maakte Johannes Hugenz., kapelaan in Rijsburg, dat ook deed. Dit feit kan op een nauwe relatie tussen hen beiden wijzen. Om een testament te maken was ook toen een notaris nodig en het zal kosten bespaard hebben om dat voor meerdere mensen tegelijk te laten doen. Johannes Hugenz. was namelijk, zoals gezegd, mogelijk de halfbroer van Masijn, had in 1374 met hem samengewerkt en volgde hem op als rentmeester van Leeuwenhorst. Hij stierf voor 3 oktober 1398 (De Moor, "Testamenten", 300-308). Hij zegelde met een vis, wat een verwijzing zal zijn naar zijn ambt als priester. De vis is namelijk een Christelijk teken (J.J.M. Timmers, *Christelijke Symboliek en Iconografie*, Bussum, 1974, 2, 53, nr. 93).
 116. Jan veren Battenz. werd op het eind van zijn leven lekebroeder van het klooster Leeuwenhorst. Jan was namelijk in 1314, samen met zijn zoon Dirk (en diens vrouw Femeyse) en zijn zoon Simon, (Deze Simon moet niet verward worden met Simon van der Zee. (De Moor, "Simon van der Zee", 5-9), priester, door de abdis van Leeuwenhorst als zodanig aangenomen (De Moor, *Verborg en geboren*, Lijst 24, nrs. 2 t/m 5 en Lijst 26, nrs. 14, 36, 44 en 52). Toen Petronella (voor 18 juni 1361) overleden was, tekenden haar erfgenamen: Jacob Giselbertsz. en zijn vrouw Aleid van Warmond, Dirk Donevoet en zijn vrouw en Dirks zwager, Jacobus, tevergeefs bezwaar aan tegen de scheiding (De Moor, "Testamenten", 300). Waarschijnlijk wilden zij na Masijns dood van hem erven. We weten niet hoe Petronella het na haar scheiding financieel gered heeft. Mogelijk zal zij, zoals bij meer vrouwen van haar stand in de middeleeuwen gebruikelijk was, in een klooster getreden zijn of, zoals ook voorkwam, prostituee geworden zijn.
 117. De Moor, "Testamenten", 301.

Drie verdwenen Buitenplaatsen aan de Angstel te Baambrugge

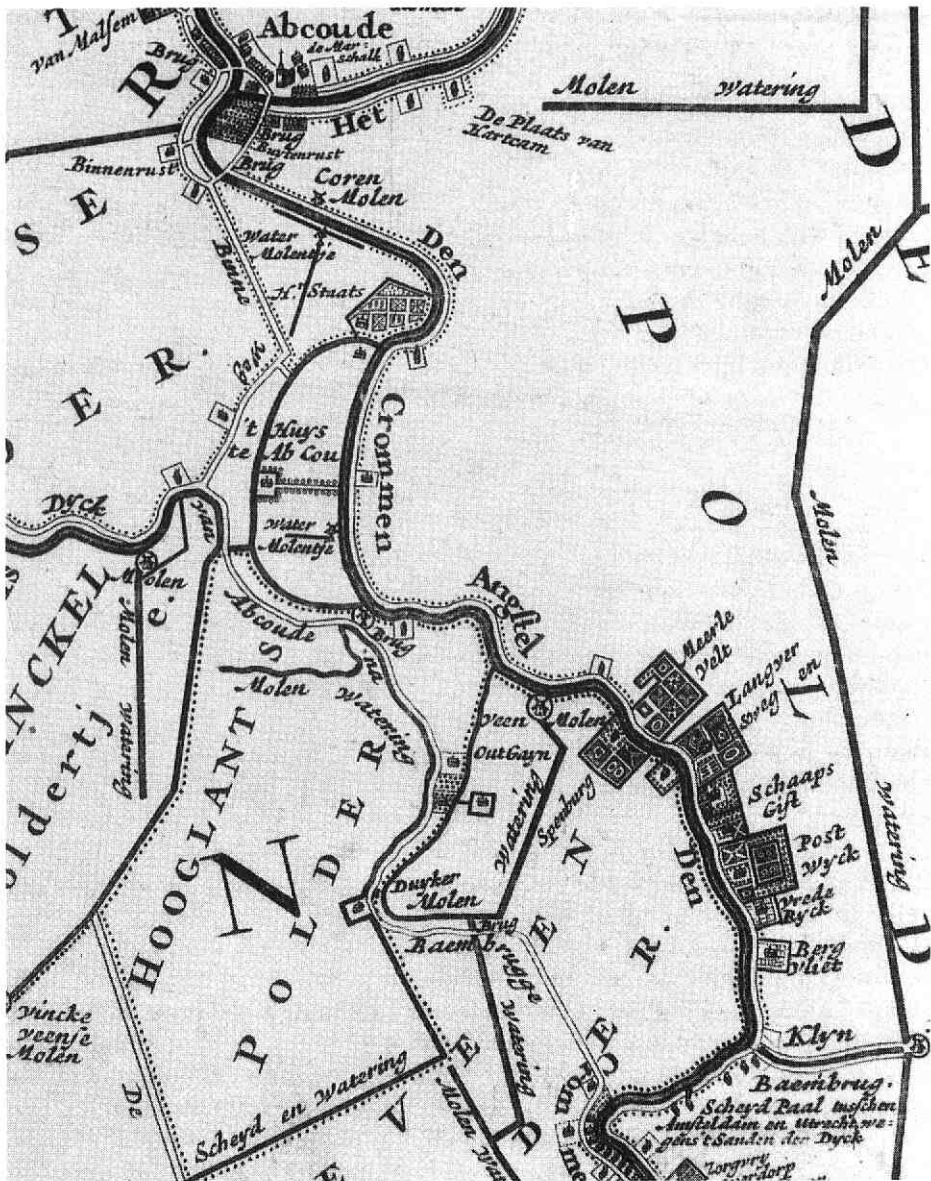
De bewoners en hun bureu

Introductie

Het zal niet vaak voorkomen, dat de registers op de 17e-eeuwse belastingen aanleiding geven tot het vermoeden van gelijktijdige totstandkoming van bijzondere huizen in onze omgeving. Dit nu lijkt het geval met drie buitens, welke dicht bij elkaar aan de Angstel hebben gestaan: Meerleveld en Langverswegen in de 'Oostseyder Polder' en Ipenburg daartegenover in de 'Polder Het Hooge Land'.

In de zetting op het huisgeld van 1685¹ (=lijst van aanslagen onroerend goed belasting), die met eerdere belastingregisters kan worden vergeleken², komen, behoudens de namen van eigenaren van reeds langer bestaande objecten in deze omgeving, nieuw de namen van de eigenaren van deze drie buitenplaatsen voor. De daarop staande 'Heerenhuizen' vertonen bovendien, blijkens de etsen, die daarvan omstreeks 1725 zijn gemaakt, een grote architectonische verwantschap, al is die bij Langverswegen door een ingrijpende verbouwing in 1705 minder pregnant geworden. Het is verleidelijk om uit deze beide omstandigheden af te leiden dat deze herenhuizen tegelijk, en wellicht zelfs uit één hand tot stand zijn gekomen. Concrete aanwijzingen zijn daarover echter niet gevonden.

Bijgaand fragment (afb. 1) van een in 1706 gemaakte copie van de uit 1685 daterende zetting op het huisgeld, is te vergelijken met het hierbij afgedrukte fragment van de kaart van Gerrit Drogenham, – ongeveer 1700 getekend – (afb. 2), waarbij ook de reeds vòòr 1685 bestaande objecten een plaats kregen. We kunnen zelfs zien hoe de taxateur, die de zetting heeft opgemaakt, is gelopen. Het kaartfragment begint met een klein vierkantje tegenover de 'Hooglantse Moolen', juist op de plaats waar thans de Lange Coupure eindigt en de Rijkstraatweg langs de Angstel zijn loop begint. Deze boerderij, die thans nog bestaat, maar denkkelijk wel in de loop der eeuwen is vergroot, draagt een voor deze omgeving wat vreemde naam: "**Beek en Geyn**". De Angstel werd evenwel in die jaren het Geyn genoemd, en uit de zetting op het huisgeld uit 1685 blijkt, dat Lenert van Beek toen de eigenaar was!! In de gerechtelijke archieven is eenmaal sprake van de Buitenplaats Beek en Geyn, nl: in 1736, en wordt in de akte zowel een 'Huysingh' als een 'boerenwoningh' genoemd, d.w.z. twee te bewonen objecten.³ Overigens was het een boerderij met 32 morgen land.

Abt. 2. Fragment van de kaart van Gerrit Drogenham ongeveer 1700.

De taxateur steekt nu de Angstel over, wellicht met de pont, naar **Ipenburg**, welke buitenplaats in 1685 eigendom was van Mr Dirck van Naerden.

De taxateur vermeldt vervolgens de eigenaresse van de ten Zuiden van Ipenburg gelegen boerderij, thans **Jeanette's hoeve** geheten: Neeltie Tatikken.

Weer de Angstel overgestoken zijnde vermeldt de taxateur als eigenaar van **Schaaps Gift**: Schepen Schaep. Dit is een object wat heden ten dage een 'Heereboerderij' zou worden genoemd: wel een huis voor de eigenaar, teneinde zo nu en dan van het buitenleven te genieten, maar overigens geen tuinen en plantages, waarmede het de aanduiding 'buitenplaats' zou verdienen. De kavels behorende bij Schaaps Gift sloten aan de zuidzijde geheel aan bij de gronden van het nu nog bestaande '**Postwijk**'.

Meerleveld

"Wellustig landsieraad, hoe kunt gij 't oog vermaken.

"Met 't prachtig hofgebouw....."⁴

Meerleveld vormde in het laatst van de 17e eeuw reeds een markante plaatsbepaling. Zo besloot apostolisch vicaris Van Neercassel (afb. 3), – daartoe speciaal naar Slootdijk gekomen –, in het laatst van de 17e eeuw, in een poging tot bemiddeling in de zich reeds jarenlang voortslepemde discussie tussen de pastoors van Baambrugge en Loenersloot, dat de parochianen wonend tussen Loenersloot en Meerleveld zelf mochten kiezen, waar ze ter kerke zouden gaan. Dit besluit had tot gevolg, dat de meesten kozen voor het kerkje aan de Slootdijk, hetgeen de pastoor van Baambrugge met lede ogen moet hebben aangezien.⁵

In 1685 wordt, zoals hierboven reeds gemeld, als eigenaar van Meerleveld, Van Seller genoemd. Het zijn Reinier en Anna van Seller, – broer en zus –, telgen uit een geslacht van wijnkopers uit Rotterdam, – wonend in Amsterdam. Zij hebben niet lang plezier van hun zomer-residentie gehad: Anna van Seller, (1648-1690), huwde in 1672 Pieter Coenensz, advocaat te Amsterdam en is op 17-5-1690 in de Nieuwe Kerk te Amsterdam begraven.⁶

Haar weduwnaar legde op 21-8-1692 tegenover Schout en Schepenen van Abcoude een verklaring af, dat Meerleveld hem, uit de nalatenschap van zijn vrouw Sa. (zaliger), is toegescheiden.⁷

Na Pieter's kinderloos overlijden in 1698 is de buitenplaats nog een aantal jaren in het bezit van het echtpaar Van Malsen – de Koker⁸, (familieleden van Pieter), gebleven.⁹

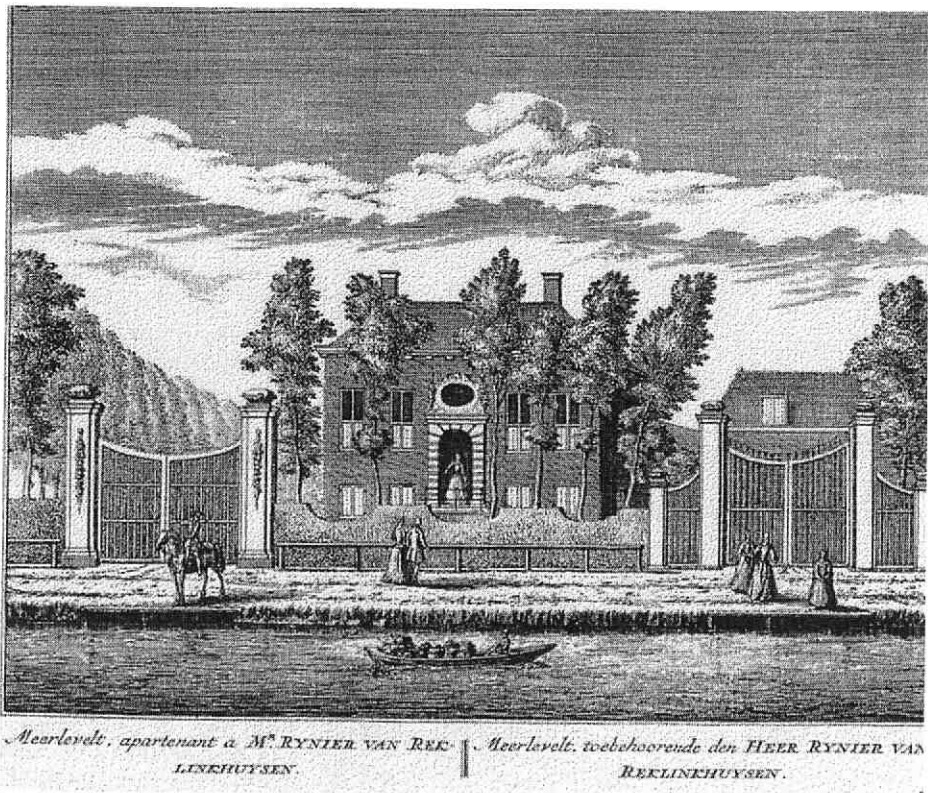

Afb. 3. Apostolisch vicaris Van Neercassel.

*Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus
D. Joannes van Neercassel
Gorcomius, Episcopus Castoriensis per Sederatum
Belgium Vicarius Apostolicus delegatus Swollie.
6 Junij. A. 1706.*

Joan van Malsen was koopman te Amsterdam, en slechts enkele jaren ouder dan Pieter.¹⁰

In 1708 – Joan is dan 71 jaar oud – wordt het buiten door hen verkocht aan de oorspronkelijk uit Aken afkomstige Reynier van Recklinghuysen, die op de ets uit ongeveer 1725 nog als eigenaar wordt vermeld¹¹ (afb. 4). Een groot deel van de familie van Reinier is in Duitsland blijven wonen en heette Von Recklinghausen. Reinier heeft zijn naam een Nederlands tintje gegeven; hij werd in Juni 1686 ingeschreven in het Poortersboek van Amsterdam als boekhouder.¹² Hij is

Afb. 4. 'Meerleveld' ongeveer 1725.

in 1685 getrouwd met Margriet Abbas en werd in de familie van zijn vrouw opgenomen.¹³ Zijn schoonvader, Barent Abbas, stond eveneens als boekhouder in het Poortersboek vermeld (bij zijn schoonzoon); wellicht een redersfamilie. Het jonge echtpaar ging wonen in het huis Herenmarkt 5 te Amsterdam, dat reeds aan de familie Abbas toebehoorde.¹⁴ Hendrik van Recklinghuysen, zoon van Reinier, werd er in 1686 geboren maar de moeder van Hendrik is kort daarop overleden, en op 12 July 1686 in het familiegraf in de Noorderkerk bijgezet.¹⁵

Bij gebrek aan een testament verscheen Reynier voor de Weeskamer van Amsterdam om 4000 glds vast te zetten voor 'Moeders versterf', en dit 'behaeghde Barent Abbas, de Grootvader'.¹⁶

Ter gelegenheid van de 10e verjaardag van zoon Hendrik verscheen Reynier opnieuw voor de Weeskamer, teneinde 'uyt genegentheyd en liefde bij forme van liberale gifte onwederroepelyck een somme van 300 glds. te schenken ende heeft daarop Barent Abbas, de grootvader, in de naam van de minderjarige de voorz. gifte danckelyck geaccepteert.'¹⁷

Bij de overdracht van Meerleveld in 1708 aan Reynier – dan 50 jaar oud – werd het buiten als volgt omschreven:

'seckere hofstede genaempt Meerleveld met desselfs heerschapshuys, boerenhuys, paerdestal als anders, mitsgaders bepotinge, beplantinge en met 14½ mergen lants.....'¹⁸

Reynier ging er wonen, samen met zijn zoon en een nicht, Sara Catharina von Recklinghausen, die het huishouden op Meerleveld bestierde.¹⁹

In 1711 reisde Reynier nog eens met zijn zoon naar de Weeskamer waar op 26 Augustus aan Hendrik van Recklinghuysen, 'meerderjarig geworden sijnde int bijsijn van sijn Vader, 4300 glds met 428 glds rente behandigt worden'.²⁰

Op de kaart van Gerrit Drogenham uit 1700 is een merkwaardig hoekje aan de zijde van de trekvaart te zien, dat niet tot het buiten behoort. In 1715 slaagde Reynier er in, dit hoekje, groot omtrent een halve morgen, te verwerven,²¹ en daarmee zijn bezit af te ronden.

Hij kocht het van de Noordelijk belendende eigenaar, Jan Jacob Swaen, die enkele grote kavels zonder bebouwing tussen Meerleveld en de boerderij 'Beek en Geyn' in bezit had. Reynier verkreeg hierdoor de gelegenheid om de ingangspartij met de beide inrijhekken, die op de ets uit 1725 te zien zijn, te voltooien (afb. 4). De kaart van Gerrit Drogenham blijkt aldus een voor die tijd grote nauwkeurigheid te vertonen!

Wanneer Reynier zijn tijd gekomen acht, ontbiedt hij op 11 februari 1727, 69 jaar oud, de in Abcoude gevestigde notaris Antipas Tredec, teneinde op Meerleveld zijn testament op te maken. De notaris noteert: 'redelijk gesont van lighaam sijnde'.²² Zijn zoon Hendrik is de erfgenaam, maar het testament begint met een aantal legaten. Hij legateert aan diverse neven en nichten, hetzij een bedrag aan geld, hetzij meubelstukken, e.d., die uit Nederlands Oost Indie afkomstig zijn. Zo legateert hij aan zijn neven Matthias en Jeremias Hoesch o.a. 6 snaphanen en 5 paar pistolen, in "Oost Indien" gemaakt, waarvan de lopen met zilver zijn ingelegd. Voorts aan Godart Cappel een ivoren Oost Indisch cabinet benevens 2 ivoren vijzels, met de stampers daartoe behorende. Hij legateert aan Matthias Romswinkel een meubelstuk, van binnen en van buiten met figuren belegd, waarvoor hij twee candelaartjes heeft laten maken, die bij zijn zoon

in bewaring zijn. De Heren Cappel en Romswinkel werden in dit testament tot executeurs aangewezen.

Hij legateert voorts aan Joan Adam von Recklinghausen, zoon van zijn testateurs broeder²⁰ wonende tot Eschweiler in het land van Gulick f500,- en aan Casparis Colombo, 'seynde een swart, door syn, testateurs, broeder Joan Bernard von Recklinghausen uit Oostindien gebragt, tot Amsterdam woonachtig f250,-'

Na het overlijden van Reinier op Meerleveld, later in het jaar 1727, werd het stoffelijk overschot per schip uit Abcoude naar de Prinsengracht gebracht, om in het familiegraf in de Noorderkerk te worden bijgezet. De koster tekende speciaal aan, 'dat het lijk alleen uit een schuyt in de kerk hoefde te worden gedragen'.²³

Met het overlijden van Reynier van Recklinghuysen kwam Meerleveld in handen van zijn zoon Hendrik, die ongehuwd gebleven is. Hij bleef op de buitenplaats wonen, doch niet langer met Sara Catharina von Recklinghausen – een nicht van zijn vader –, doch met een nicht van zijn eigen generatie, Helena Margaretha van Recklinghuysen. In beide gevallen werd deze dienstbaarheid met een legaat verzilverd. Hendrik is in de dertiger jaren enige keren Schepen van Abcoude geweest. Wanneer hij in 1739 zijn testament doet opmaken, blijkt hij in een matige gezondheid te verkeren.²⁴ Hij is dan kort tevoren verhuisd naar de buitenplaats **Sorgvrij**, meer naar het Zuiden aan de Angstel te Baambrugge gesitueerd.

Meerleveld is vervolgens korte tijd, nl. van 1738 tot 1746²⁵, eigendom geweest van een jonge zilversmid, Hendrik Joan de Ruyter, die in Amsterdam is blijven wonen, waarna het werd verkocht aan Jaques Ferrand, koopman te Amsterdam.²⁶ Deze was, komende uit Charmacq (Fr.?) in 1717 te Amsterdam getrouwd met Jeanne Le Clercq, die al langer in Amsterdam woonde, en lidmaat was van de Waalse kerk.²⁷ Zowel Jaques Ferrand als diens schoonvader waren ingeschreven in het Poortersboek van Amsterdam, Jaques als kassier.²⁸ Het echtpaar Ferrand verwierf 10 kinderen, waarvan er al een drietal getrouwd was, toen zij Meerleveld kochten en het als zomerresidentie gingen gebruiken.

Jaques handelde op en in Suriname, waar hij o.a. twee plantages bezat, genaamd 'De Bijkorf' en 'De Jonge Bijkorf', gelegen nabij de rivier Cottica, waar zijn zoon Jean ter plaatse het beheer voerde.²⁹ In de notariële archieven van Amsterdam bevinden zich tal van akten, die van zijn bemoeiingen met Suriname getuigen.³⁰ Hij nam ook personeel voor uitzending naar dat gebied aan.

Afb. 5. Boerderij Meerleveld ongeveer 1890.

De zorgen voor het vrij beperkte boerenbedrijf achter Meerleveld spraken blijkbaar minder tot zijn verbeelding; immers in 1753 verkocht hij 11 morgen weiland aan de eigenaar van de naastgelegen buitenplaats Langverswegen, zodat Meerleveld daarna nog slechts $3\frac{1}{2}$ morgen groot was; de boerenbehuizing werd nu omschreven als tuinmanswoning.³¹

Het testament van Vrouwe Jeanne Le Clercq, is opgemaakt in 1764.³² Zij was toen weduwe en woonde met enkele van haar kinderen op de Keizersgracht. De 10 kinderen deelden gelijk op in haar nalatenschap. Uitdrukkelijk wordt bepaald, dat de dochters gehouden zullen zijn haar huishouding nog gedurende 3 maanden voort te zetten, en dat haar nog ongetrouwde dochters de vrijheid zullen hebben om, na taxatie, Meerleveld over te nemen, teneinde daar te gaan wonen. De dochters Jeanne Louise, Madelaine, Marianne en Constance Jeanne maakten van deze mogelijkheid gebruik en vestigden zich op de buitenplaats. Pas in 1780 zijn zij tot publieke verkoop overgegaan.³³

Hierna ging het buiten van hand tot hand; de nieuwe eigenaren hadden het meestal niet langer dan 4 of 5 jaar in bezit en er veranderde niet veel. Alleen de naam werd door een van deze eigenaren, – Abraham van der Velden – gewijzigd in ‘Veldenhoven’,³⁴ maar dat was niet blijvend. Vier jaar later ging het buiten al weer in andere handen over, waarbij de naam ‘Meerleveld’ terugkeerde.³⁵

De laatste eigenaar in deze rij was H.H. Rijnders, die de plaats in 1800 kocht.³⁶

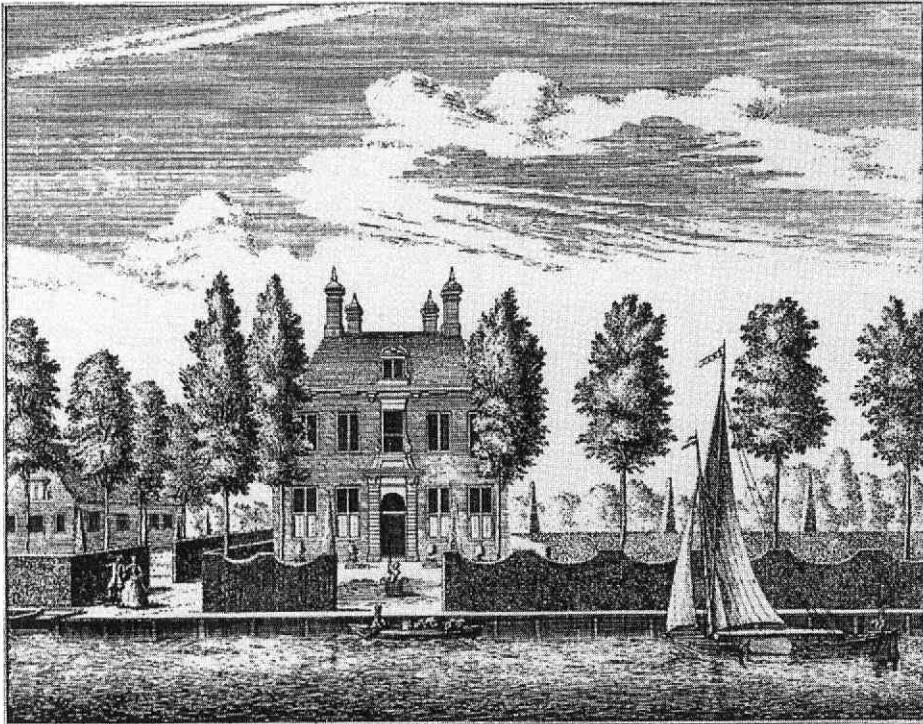
In 1811 kwam tenslotte het einde van de buitenplaats: Anna Geertruida Heeren, wonende te Amsterdam op 't Singel bij de Brouwersgracht verkocht, – weduwe geworden van H.H. Rijnders –, het geheel aan Simon Reinierse, meester-timmerman te Bloemendaal.³⁷ Het transport vond plaats op 13-9-1811³⁸; de dag daarna was de veiling van roerende goederen.³⁹ En reeds in 1812 vond de verkoop van de grond van de buitenplaats met de daarop nog staande opstallen, de tuinmanswoning, de ‘persikkas’ en de druivenkas, plaats.⁴⁰ Later dat jaar volgde nog een veiling van het restant van de bij de afbraak van het huis vrijgekomen materialen.⁴¹ Zo op het einde van de Franse tijd was er in het verarmde Holland weinig geld meer voor de instandhouding van buitenplaatsen.

Het kostte dan ook enige moeite om een nieuwe eigenaar-gebruiker voor het onroerend goed te vinden, en eerst in 1815 vond de overdracht plaats door de tussenhandelaar Gerrit Bosch, wonende op de Keizersgracht, aan Nicolaas Trokkel, landman te Amstelveen.⁴² Toen de kinderen Trokkel, na het overlijden van hun vader in de herfst van 1826, (die reeds weduwnaar was) in het voorjaar van 1827 Meerleveld weer verkochten bleek dat Nicolaas Trokkel er een ‘warmoesierderij’ (=groentenkwekerij) van gemaakt had.⁴³ Er stonden toen nog de tuinmanswoning, een koestal en een schuur op het terrein.

Nadat Meerleveld vanaf 1827 enige jaren eigendom was van Andries Joh. Althoff, tapper, later rentenier, wonende te Amsterdam werd het in 1832 gekocht door Willem Marx, tuinman, wonende op ‘Lindenhoff’.⁴⁴ Deze zette de ‘warmoesierderij’ voort, en na zijn dood in 1848 gingen zijn beide zonen, Josef en Petrus Marx, daarmee door.⁴⁵ Na 1871 kwam de oude plaats, na gedwongen verkoop, in handen van Steven van Wees, familie van de toenmalige overburen op Ipenburg: Keetje van Wees, gehuwd met Elbertus Miltenburg.⁴⁶ De omschrijving luidt dan:

‘Boerenhofstede met zijn huizinge, afzonderlijke schuur alsmede bouw- en moes-land’. (afb. 5)

Steven van Wees heeft de groentenkwekerij nog enige tijd gecontinueerd. Thans treft men op de beschreven historische grond de nieuw gebouwde wo-

Ypenburg, apartenant a M^r.NICOLAAS MOOLE | *Ypenburg, toebehoorende den HEER NICOLAAS*
NAAR | *MOOLENAAR*

Afb. 6. 'Ipenburg' ongeveer 1725.

ningen van C.G. en P. van Vliet aan. Het toegangshek vermeldt nog de naam 'Meerleveld'.

Ipenburg

"De Triton, die 'k het plein zie voor het huis versieren,
 Blaasd Ypenburg zijn lof en Moolenaar zijn deugd.
 Die zich als Hofheer vaak op dezen grond verheugd,
 En vind zijn wellust in het vrolijk buitenleven"⁴⁷ (afb. 6).

Zoals we reeds hebben gezien was deze heer Moolenaar niet de eerste eigenaar van de buitenplaats. De zetting op het huisgeld uit 1685 geeft de naam: Van Naerden. Dit was Mr Dirck van Naerden, in 1680 in tweede of derde echt verbonden met Elisabeth den Otter, een telg uit een oud Amsterdams geslacht van

kooplieden.⁴⁸ Hij wordt ook reeds vermeld bij de ingezetenen van Abcoude, die in 1684 bijgedroegen aan de vernieuwing van het uurwerk in de kerktoeren. Hij staat in de daarvan opgemaakte lijst tussen Joffr. van Beeck (Beek en Geyn) en Sr. Andries Apostool (Postwijck).⁴⁹

Dirck bracht in zijn huwelijk met Elisabeth den Otter een dochter uit een vorig huwelijk mee. Bij Elisabeth den Otter verwekte hij drie kinderen: Wivina, Hillegonda en Jacobus. Zij lijkt zich na het overlijden van haar echtgenoot met de aan haar toevertrouwde kinderen min of meer permanent op Ipenburg te hebben teruggetrokken. Reeds in een akte van 21 December 1696, op de 'Hofstede van Vrouwe Comparant' voor Notaris Veenman te Abcoude gepasseerd, (derhalve midden in de winter), wordt zij omschreven als 'Elisabeth den Otter, douairiere en boedelhoudster van Mr Dirck van Naerden, momberse (voogdes) over de kinderen, bij hem nagelaten.⁵⁰ Ook ziet men vanaf 1694 in de zetting op het familiegeld (bewonerslijst voor de belastingen), opgenomen: 'Vrouwe van Naerden'.⁵¹ Het is waarschijnlijk dat daarmede Elisabeth den Otter is bedoeld.

Van haar oudste dochter, Wivina is in de kerk van Abcoude een rouwbord aanwezig. Zij was getrouwd met Joannes Baptista de Bloys van Ginderdeuren, en is reeds in 1712 overleden.⁵² Teneinde aan haar nalatenschap het vaderlijk erfdeel te kunnen toevoegen sloot de weduwe van Dirck van Naerden in 1713 een hypotheek groot f1000,- op Ipenburg af.⁵³ Later schijnt ook Christina Hagen, weduwe van Nicolaes van Naerden, broer van Dirck, zich op de buitenplaats te hebben gevestigd.

Op een mooie Junidag in 1719 kwam notaris Antipas Tredde naar Ipenburg, teneinde in een akte vast te leggen dat Elisabeth den Otter aan Elisabeth van Naerden, voordochter van haar overleden echtgenoot, een losbrief van f1600,- uitkeert. Buurman Reynier van Recklinghuysen was zo vriendelijk bij deze transactie te assisteren.⁵⁴ In 1721 verkocht Elisabeth den Otter de buitenplaats aan de reeds eerder genoemde Nicolaas Moolenaar.⁵⁵ Deze was koopman te Amsterdam, evenals Hendrik de Jager, de echtgenoot van zijn dochter Deliana.⁵⁶

Voor het verdere verloop met deze buitenplaats wordt verwezen naar hetgeen daarover geschreven is in het Jaarboekje van Niftarlake uit het jaar 1989.⁵⁷

Wel is sindsdien van een van de eigenaren uit het midden van de 18e eeuw, Pieter van Buytene, nog gevonden, dat hij, eigenaar van Ipenburg sinds 1748, deze buitenplaats tot zijn dood op 10-3-1762 in bezit had.⁵⁸ Van hem wordt vermeld,

Afb. 7. Grafsteen echtpaar van Buytene-van Spyk.

dat hij, – van katholieken huize zijnde –, in Abcoude ter kerke ging, terwijl zijn echtgenote, Maria van Spyk, in de Gereformeerde (=Hervormde) kerk te Abcoude kerkte. De kerkeraad van Baambrugge, die zorgvuldig over het aantal zielen waakte, rustte echter niet, voordat deze dame beloofd had voortaan de godsdienstoefeningen te Baambrugge te zullen bijwonen. De heer Van Buytene daarentegen was, als gevolg van de halve eeuw-oude beslissing van de apostolisch vicaris Van Neercassel, vrij in zijn keuze. Of mevrouw Van Buytene zich aan haar belofte heeft gehouden, is onbekend, maar het echtpaar is uiteindelijk in de Hervormde kerk te Abcoude bij elkaar te ruste gelegd, waarvan de hierbij afgebeelde grafsteen met beide familiewapens tot op de dag van vandaag getuigt (afb. 7).

Voorts valt nog te vermelden, dat in de Oostseyder Polder tegenover Ipenburg, tussen Meerleveld en Langverswegen, twee kavels lagen zonder bebouwing. Deze waren in 1717 eigendom geworden van Hugo Dierten, zich later noemende Hugo Dierten Laegland, een handelaar in onroerend goed, die in deze hoek van Baambrugge meerdere stukken grond in bezit had.⁵⁹ Hij betaalde nooit de volle koopsom maar bezwaarde het nieuw verworven goed met een hypotheek. De koop van deze beide kavels, zo tussen Meerleveld en Langverswegen gesitueerd, was een strategische aankoop, hetgeen de tijd wel heeft bewezen. Van een van deze beide kavels is in 1722 het aan de weg gelegen voorste stuk gekocht door Nicolaes Moolenaar, die – in 1721 eigenaar geworden van Ipenburg –, daarop een stalling liet bouwen.⁶⁰ Om 'Ipenburg' te bereiken moest gebruik worden gemaakt van "de pont, daar men mede overvaart." Dat is overigens nog steeds zo!

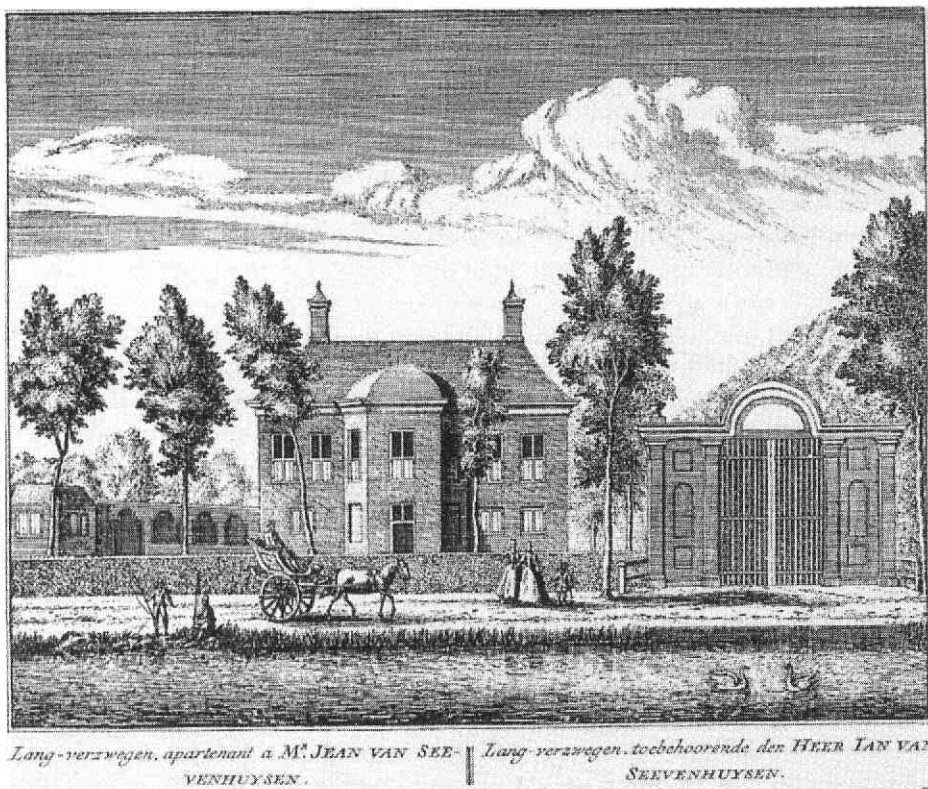
Een stalling aan de overzijde van de Angstel, voor het rijtuig, waarmee de heer Moolenaar naar Amsterdam kon rijden, was derhalve niet overbodig,

Langverswegen

"'k Genaak de voorpoort van 't aanminnig Langverswegen,
De voorpoort, die zoo trots met Hek en mueren praald,
Zijn ronde gevelpraal zo heerlijk boven haald,
Versierd met lijstwerk en met rijzende pylaren."⁶¹

De ets uit ongeveer 1725 geeft het aanzien van het buiten weer na de grote verbouwing uit 1705 (afb. 8). De eigenaar, die in de zetting op het huisgeld van 1685 wordt genoemd, was Thomas de Letter, iemand, die regelmatig voor langere tijd in zowel Amsterdam als Antwerpen verbleef.⁶²

Tijdens de langdurige perioden van afwezigheid woonden op Langverswegen zijn 'Moeie Paternel', (=Grootmoeder van Vaderszijde), in tweede echt verbonden met Thomas Hartopp.⁶³

Afb. 8. 'Langverswegen' ongeveer 1725.

Thomas de Letter heeft, meer definitief uit Antwerpen terug gekeerd, het plan opgevat om Langverswegen ingrijpend te verbouwen, welk plan in 1705 tot uitvoering is gekomen. Schout en Schepenen verklaren: '.....Langverswegen in den jare 1705 soo door nieuwe timmeragien, plantagien en verhoogingen van de grondt van hoven en boomgaarden, als door het graven van graften en vijvers metterdaat gemelioreert en verbeterd te sijn....'⁶⁴ Het concept voor deze verklaring, opgemaakt t.b.v de verdeling van de nalatenschap, in het jaar dat zijn weduwe, Rebecca Anna van Tongeren is overleden, (1718), is hierbij afgebeeld (afb. 9). Het huwelijk was in 1677 te Amsterdam gesloten.⁶⁵

De verwezenlijking van een koepelkamer was het meest in het oog springende onderdeel van de verbouwing. Het was een driezijdig uitgebouwde zaal van het

Franse type, voor zover bekend voor het eerst toegepast bij de bouw van het Huis te Nigtevecht, dat in 1687 werd gebouwd naar het ontwerp van de Amsterdamse architect Herbert Kramer.⁶⁶

Mogelijk was Langverswegen het tweede voorbeeld van zo'n koepelkamer, waarbij opgemerkt moet worden dat, in tegenstelling tot bij het Huis te Nigtevecht, de koepelkamer nu aan de voorzijde werd uitgebouwd, waardoor een ruim met ornamenten versierde middenpartij, zoals bij Meerleveld en Ipenburg, niet langer mogelijk bleef. Op de ets-gravure uit ongeveer 1725 valt nog slechts een eenvoudige toegang te zien (afb. 8).

De verklaring van Schout en Schepenen uit 1718 omtrent de uitgebreide ophogingen geeft ook nader inzicht omtrent het opvallende verschil tussen Meerleveld en Langverswegen enerzijds en Ipenburg anderzijds, inzake de ligging van de hoofdverdieping. Van Ipenburg is bekend, dat het terrein, voordat men met de bouw begon, flink werd opgehoogd.⁶⁷

Blijkbaar is dat bij Meerleveld en Langverswegen niet gebeurd, en zo is te zien dat bij Ipenburg de hoofdverdieping beneden was gesitueerd, terwijl bij zowel Meerleveld als Langverswegen de hoofdverdieping op de eerste etage lag. Daarmee werd een beter uitzicht over het Zandpad en de rivier verkregen; de hoofdingang bevond zich dan halverhoogte.

In December 1705 kwam Thomas de Letter kinderloos te overlijden. Hij werd in de Oude Kerk van Amsterdam begraven.⁶⁸ Lange procedures over de verdeling van de nalatenschap volgden, totdat tenslotte in 1724 daaraan, althans voor zover het zijn bezittingen in Abcoude betreft, een einde kwam. Langverswegen werd uit de boedel gekocht door Joan van Sevenhuysen, Oud-Directeur-Generaal van de Noord- en Zuid-kust van Afrika.⁶⁹ Hij kocht in 1730 van Hugo Dierten Laegland bovendien de beide kavels gelegen tussen Meerleveld en Langverswegen, totaal 7 ½ morgen.⁷⁰ Aan de wegzijde was inmiddels door de heer Moolenaar (Ipenburg), een stalling gebouwd, doch overigens sloten toen de gronden van de beide genoemde buitenplaatsen 'tot over den Indyck ten halven sloote' aaneen.

Joan van Sevenhuysen maakte op 9 Maart 1733 zijn testament op, hetgeen hij op 9 Juni daaraanvolgend 'met de dood bevestigd'.⁷¹ De nalatenschap, die alles tezamen op rond f250.000,- uitkwam, (zou nu ongeveer 25 mln zijn) ging in twee helften, waarbij alle onroerende goederen werden toegescheiden aan Catharina van Sevenhuysen, zuster van de erflater en huysvrouw van Egbert Buys, (die een legaat van f4.000,- ontving).⁷² De andere helft ging naar een relatie, waarmede de familieband, in de stukken, niet expliciet is gemaakt Catha-

Wij sojan Schout Schepenen
~~van Abconden~~ ~~de boeren~~ ~~de oeff~~ ~~van~~
~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~ ~~van~~
Schout Schepenen get gode langh wer :
swaer ± seer langh traden wer :
laer gheent geende af stieren
ten verboete van d. aff en van drinne
de deca Amia van ongere met wij len
d. geer goma de Letter traj het voerde
gode langh wer swaer en ot over lijde van
dey gen geer goma de Letter to foe
door uene de kun dragie plantagie
ber oginge van de grote der gok
boom gride al door het grader
van graste en sch bers met ter duet
gen shoort en br der te zijn de
lomme van
circ de to de g ous en on se re ta ris
ond er te ij ca ent tot de de nde ope
ro ben vid .

- gronds
 hand 1705

Afb. 9. Concept-verklaring van Schout en Schepenen inzake ophoging van Langverswegen 1718.

rina van Sevenhuysen heeft Langverswegen tot 1746 in bezit gehad. Zij was toen reeds weduwe van Egbert Buys en verkocht Langverswegen aan Sara Maria Witsen, een telg uit een Amsterdamse Burgemeestersfamilie.⁷³

De gebeurtenissen met Langverswegen raken nu zo verweven met die rond de naastgelegen boerderijen Nieuwendijk en Schaeps Gift, dat hier eerst de voor­ geschiedenis daarvan wordt beschreven:

Nieuwendijk en Schaeps Gift

Nieuwendijk was ruim 20 morgen groot, en in 1685 eigendom van advocaat Cocq. De registers op de polderlasten handhaven de naam Cocq, maar bij grondtransacties ten aanzien van naastgelegen gronden in 1717 en 1718 is als belending de naam De Bie, c.q. De Bye gebruikt. De boerderij was toen al onderdeel van een onverdeelde boedel. Rond 1730 is er bij eigendoms-transacties ook sprake van twee staken in deze boedel, nl. de erfgenamen van Eva Theresia de Cocq en van wijlen Adriaan de Bye.⁷⁴

Schaeps Gift, in 1685 eigendom van Schepen Schaep was eveneens ruim 20 morgen groot, en was in die jaren, zoals in de introductie vermeld, wat thans een Heereboerderij genoemd zou worden: Het huis wordt aangeduid als 'Heerschaphuis', een omschrijving waarvan in de stukken uit het laatst van de 17e en het eerste kwart van de 18e eeuw herhaaldelijk sprake is. (zie ook de beschrijving van Meerleveld van 1 Augustus 1708). Meestal had een dergelijk complex ook een naam en wordt bij de beschrijving naast een heerschaphuis ook de afzonderlijke boerenbehuizing genoemd.

De aanduiding 'Heerschaphuis' wordt hier gezien als de aanduiding van het huis voor degene die de heerschappij had over grond en opstallen: In de Middeleeuwen sprak men over bezit en eigendom, twee begrippen die elkaar toen nog niet dekten, en heerschappij werd gezien als een sequeel van eigendom, en niet van bezit.⁷⁵ Opgemerkt zij, dat in een akte uit 1584 inzake Schaeps Gift, – waarover hierna meer –, ook gesproken lijkt te worden over 2 afzonderlijke objecten: "seeckere huysinge en hoffstede". Dit kwam in die jaren nog slechts zelden voor. Van de opstallen zijn geen etsen of andere afbeeldingen gevonden. Gerrit Drogenham vermeldt op zijn kaart de naam Schaeps Gift, maar in latere stukken is steeds sprake van Schaeps Gift, hetgeen mij, gezien de naam van de eigenaar, aannemelijker voorkomt.

Mr Pieter Schaep (1635-1685), degene die als Schepen Schaep in de belastingregisters wordt vermeld, was in 1666 schepen van Amsterdam. In 1672 werd hij door stadhouder Willem III uit zijn ambt gezet. Hij behoorde tot het in de 16e en 17e eeuw zeer invloedrijke geslacht Schaep, dat zich in het midden van de 14e eeuw vanuit Silezië (thans Polen) in Nederland vestigde. Hij was getrouwd met Constantia Reynst (1638-1694)⁷⁶, en woonde op de Keizersgracht bij de Spiegelstraat.

De naam Schaeps Gift intrigueert, vooral als blijkt dat de eigenaar in 1685 Pieter Schaep is.

Afb. 10. Mr. Gerard Schaep Pietersz 1629.

Dankzij diens vader, Mr Gerard Pietersz. Schaep (afb. 10), die veel onderzoek naar het geslacht Schaep heeft verricht, is bekend, dat Catharina Symon Bauckens, weduwe en boedelhoudster van Gerrit Schaep in 1584 een proces won inzake 'seeckere huysinge en hoffstede met omtrent 20 mergen lants daeraen behorende, gelegen bij de Dorrewaert in den gerechte van Abcoude', door haar vader Symon Baucken op 6 November 1563 gekocht.⁷⁷

In datzelfde jaar 1563 kocht Symon Baucken ook het huis 't Blauwe Schaep in de Kalverstraat. Zijn schoonzoon, Gerrit Schaep was in 1558 met zijn dochter Catharina in het huwelijk getreden, hetgeen de schoonvader mogelijk tot de naamgeving heeft geïnspireerd.⁷⁸

Hij was tevens benoemd tot voogd over twee nog zeer jonge kinderen van Symon.

Gerard Pietersz. Schaep, heer van Cortenhoef, was een kleinzoon van deze Gerrit Schaep. Hij was mede erfgenaam van Abel Matthysz Burgh, die – tezamen

met Gerrit Jacobsz Schaep, eveneens een kleinzoon van Gerrit Schaep – Schaep en Burgh te 's-Graveland heeft gesticht⁷⁹ (nu hoofdkantoor van de Vereniging Natuurmonumenten).

Terugkerend tot Baambrugge: mogelijk kan de naam 'Schaeps Gift' worden gezien als een nadrukkelijke bevestiging van het feit, dat aan de oorspronkelijke boerderij uit 1563 door het geslacht Schaep een heerschapshuis is toegevoegd. De boerderij is immers gedurende een eeuw in het bezit van het geslacht Schaep geweest.

Schaeps Gift bleef na het overlijden van Gerard Pietersz. Schaep onderdeel van de onverdeelde boedel. Blijkens een aantekening in de Gerechtelijke archieven van Abcoude stond Johan Schaep, broer van Pieter, nog als eigenaar van een derde deel te boek, hoewel hij al ruim twintig jaar tevoren was overleden.⁸⁰

Na het overlijden van Mr Pieter Schaep in 1685, werd deze boedel verdeeld en kwam Schaeps Gift in handen van Anna Schaep, zijn enige tot mondige jaren gekomen nazaat, die getrouwd was met Mr Franco Pauw⁸¹ (1661-1724). Dit echtpaar verkocht Schaeps Gift, vermoedelijk in verband met de benoeming van Franco tot Secretaris van de Hollandse Rekenkamer en tot Hoogheemraad van Delfland. Zij woonden sindsdien in Den Haag. Zo kwam Schaeps Gift in 1697 in handen van Cornelis Aerts Breur⁸² en werd uit diens nalatenschap in 1718 gekocht door Hugo Dierten, die hiervoor al eerder ter sprake kwam, eveneens bezwaard met een hypotheek, ten gunste van een deel van de in deze nalatenschap gerechtigden.⁸³

Op 14 Mei 1731 sloot Hugo Dierten Laegland bij Jacob Gousset, de schout van Abcoude, een lening groot f1500,- af, met Schaeps Gift als onderpand, hetgeen de belangstelling van de schout voor deze hoek van Baambrugge moet hebben versterkt.⁸⁴ Gousset slaagde er in 1734 in, om de boerderij Nieuwendijk uit de dan nog steeds onverdeelde boedel van advocaat Cocq te verwerven⁸⁵, terwijl hij in 1737 ook Schaeps Gift uit handen van Hugo Dierten Laegland en diens echtgenote kon kopen.⁸⁶ De beide objecten bevonden zich toen met de aan elkaar aansluitende kavels in één hand.

Lindenhoff

Kennelijk met de bedoeling van dit totale bezit een nieuwe buitenplaats te maken, verving de schout de boerenbehuizing van Nieuwendijk door een aanvankelijk nog klein herenhuis, waartoe dan nog de boerenbehuizing van v.m. Schaeps Gift en ongeveer 40 morgen hooi- en weiland behoorde. (De 7½ morgen weiland, gelegen tussen Meerleveld en Langverswegen, waren zolang zij ook eigendom van Hugo Dierten Laegland waren aan het areaal van Schaeps

Gift toegevoegd geweest, doch daaraan was door de verkoop aan Joan van Sevenhuysen in 1730 een einde gekomen.)⁸⁷

Na de bouw van het herenhuis, dat de naam 'Lindenhoff' kreeg had de schout denkkelijk aan het heerschapshuis op Schaeps Gift geen behoefte meer; bij beschrijvingen van deze boerderij is niet langer sprake van twee objecten (heerschapshuis en boerenwoning) doch uitsluitend van boerenbehuizing.⁸⁸ Vermoedelijk is het heerschapshuis in die jaren afgebroken, en is daar een boomgaard voor in de plaats gekomen.

Na het overlijden van schout Gousset in 1744⁸⁹ ging zijn nalatenschap in twee gelijke delen: Elisabeth Gousset, enige nazaat uit zijn eerste echt, gehuwd met Cornelis van Marken Nicolaaszn, Schepen en koopman tot Weesp ter eenre zijde, en Maria Hendrikse, met wie hij in tweede echt verbonden was geweest, en die zowel Schaeps Gift als Lindenhoff (nu gezamenlijk een geheel nieuwe buitenplaats vormend), kreeg toegescheiden ter andere zijde.⁹⁰

Het tweede huwelijk van Jacob Gousset was kinderloos gebleven, zodat de nalatenschap van Maria Hendrikse, na haar overlijden in 1745 op 28 October 1746 is verdeeld over haar drie zusters.⁹¹ De gezusters hadden uit de nalatenschap van Jacob Gousset ook elk reeds een legaat van f4.000,- ontvangen. Lindenhoff werd toegescheiden aan de jongste zuster, Magdalena Hendrikse, gehuwd met Dirck Kruyt, maar zij kreeg er slechts 1 morgen land bij: 'Lindenhoff, groot omtrent 1 mergen, nu genaemt Lindenhoff, voortijds Nieuwendijk'.⁹²

De bij de nieuwgevormde buitenplaats behorende 40 morgen land was namelijk tezamen met de van Schaeps Gift overgebleven boerenbehuizing reeds eerder, kort na het overlijden van Jacob Gousset, geveild en verkocht aan Matthys Romswinkel, kanunnik van Oud Munster en Ritmeester van de kurassiers.⁹³

Zoals te lezen valt in het jaarboekje van 1997, (blz.23), huurde Maria de Neufville Lindenhoff vanaf eind 1744 voor f250,- per jaar. In October 1746 heeft zij Lindenhoff weer verlaten, in verband met de verdeling van de nalatenschap van Maria Hendrikse op 28 October 1746. Op diezelfde dag werd namelijk Lindenhoff door de verkrijgende zuster, Magdalena Kruyt-Hendrikse, verkocht aan Nicolaas Mattheus van der Noot.⁹⁴

De daaropvolgende eigenaar was twee jaar later Everard Bouwer, die niet alleen het huis vergrootte, maar ook van Vrouwe Anna Constantia Romswinkel, (die na het overlijden van haar vader eigenaresse was geworden van de boerderij Schaeps Gift), 3 morgen land kocht, waardoor de buitenplaats de omvang van 4 morgen kreeg.⁹⁵

Voor de verdere gang van zaken met Lindenhoff kan aan hetgeen daaromtrent vermeld wordt in het boekwerk 'Plaatsen aan de Vecht en de Angstel' (4e druk 1997), gerefereerd worden.

Meer over Langverswegen

Terugkerend tot de gebeurtenissen rond Langverswegen: In 1734 vond een vermeldenswaardige gebeurtenis plaats, die een twaalfstal jaren later van belang werd voor Langverswegen. Het bericht, zoals dat staat opgetekend in 'De Vroedschap van Amsterdam' van Elias luidt:⁹⁶

"1 Mey 1734 is de Heer Secretaris van Amsterdam, Nicolaas van Strijen met een wijnkoper Bols sijn vrou uyt Amsterdam weggegaan en heeft sijn lieve vrou, van haar selve Juffrou Witse, met sijn kindt van 4 a 5 jaar malicieuselijk verlaaten. Hij heeft eenig gelt en juweelen van sijn vrou meede genomen; men meent dat hij na Braabant is gegaan. Sijn ampt is hij reeds quyt, dat wel sesduysend guldens 'sjaars waert is."

Het valt niet te verwonderen, dat dit huwelijk bij vonnis van Schepenen in 1735 werd ontbonden.⁹⁷

Nicolaas van Strijen, (1700-1757), was een zoon van Quiry van Strijen, 1709 en 1710 Burgemeester van Amsterdam. Nicolaas was in 1727 getrouwd met Sara Maria Witsen, (1707-1760), dochter van Mr Nicolaes Witsen en Anna Catharina Tulp. Uit hun huwelijk: Margaretha Jacoba van Strijen (1727-1806).⁹⁸ Of Sara Maria Witsen nu wel zo'n lieve vrouw was als het geciteerde bericht suggereert valt nog te bezien. Een partijdig oordeel valt op te maken uit het testament van de moeder van Nicolaas van Strijen: Vrouwe Cornelia van Bambeek, weduwe van Quiry van Strijen, dat op 7 Maart 1736 voor notaris Van Aken te Amsterdam is opgemaakt.⁹⁹ Zij heeft haar zoon namelijk niet verstoten, maar heeft hem integendeel gesteund door rekeningen voor hem te betalen en kleren voor hem aan te schaffen en op te sturen. Wel werd dit alles zorgvuldig geadministreerd, teneinde het t.z.t. van zijn erfdeel te kunnen aftrekken.

Zij had nog een tweede – jongere – zoon, Jacob van Strijen, schepen en raad van Amsterdam alsmede gecommiteerde en raad van de Staten van Holland en West Friesland, en ook Bewindhebber van de Oost Indische Comp., die tot voogd over de kleine Margaretha werd aangewezen.¹⁰⁰ De testatrice kende in haar testament aan haar oudste zoon de keuze toe tussen, of wel de naakte en blote eigendom over zijn legitieme portie, dan wel het vruchtgebruik van zijn erfdeel. Dit erfdeel diende alsdan bij de Weeskamer van Amsterdam te worden ondergebracht. Bepaald werd, dat de wettige descendenten (nakomelingen) van Nicolaas tot in de vierde graad niet over deze nalatenschap zouden mogen

beschikken, doch dat e.e.a. eerst aan de descendenten van Nicolaas in de vijfde graad als vrije goederen zou mogen worden afgegeven!

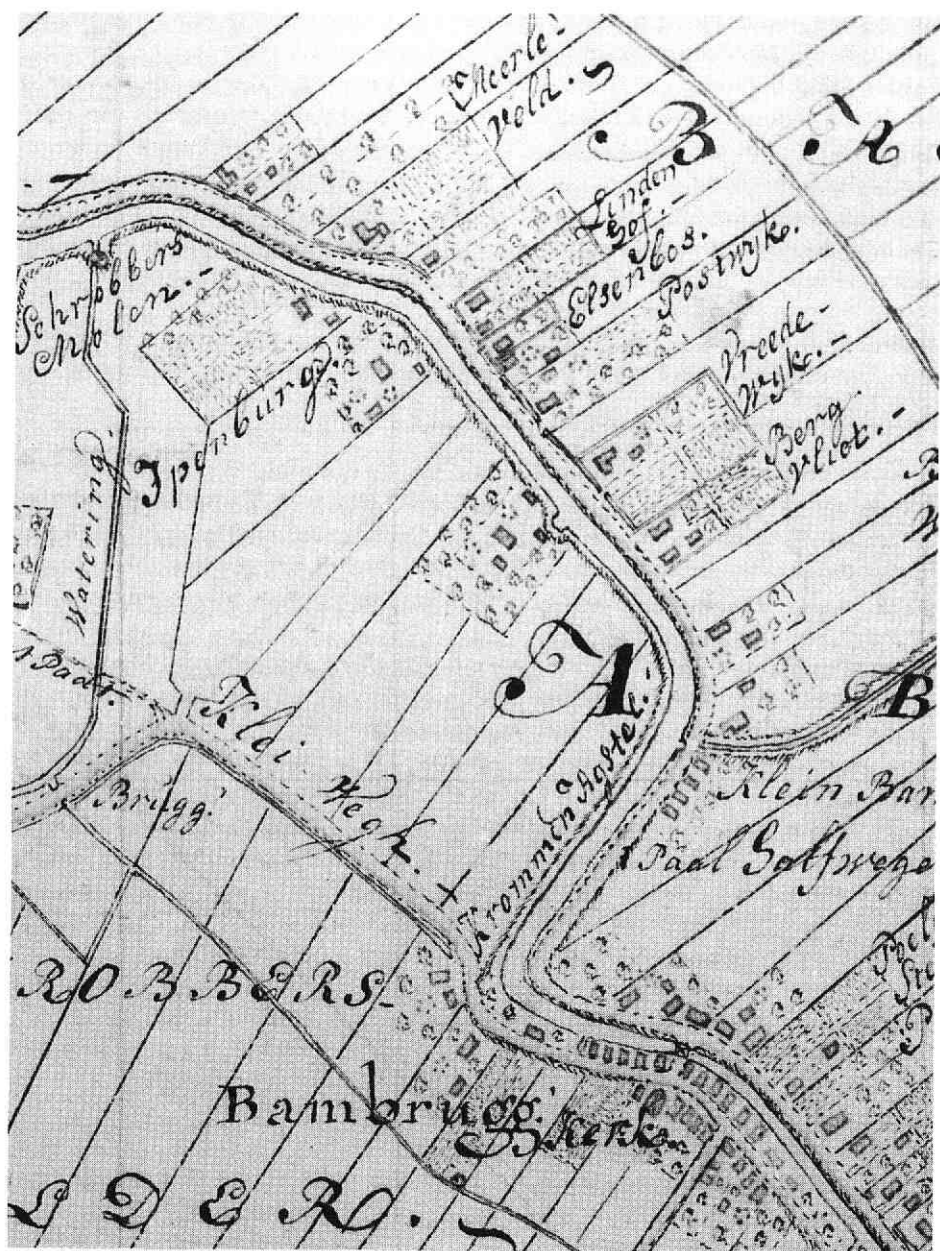
Verder werd bepaald, dat wanneer het kleindochtertje Margaretha ofwel 25 jaar zou worden, danwel eerder zou trouwen met volledig consent van haar voogd (haar oom Jacob), dat dan een deel van de bij de Weeskamer ondergebrachte goederen tot een bedrag van f150.000,- (!) aan haar zou mogen worden uitgekeerd, doch dat zij daarover niet zou mogen disponeren ten behoeve van haar moeder of van vrienden van moederszijde. Ook was het, aldus de bepalingen van dit testament, aan de Staten van Holland en West-Friesland verboden deze bepalingen op te heffen.

Tachtig jaar later moest Koning Willem I er aan te pas komen om de problemen, die uit dit alles voor de kleinkinderen van Margaretha voortkwamen, op te lossen.¹⁰¹

Nicolaas heeft, na opening van het testament, bij notariële akte bepaald dat hij koos voor het vruchtgebruik van zijn erfdeel.¹⁰² Zijn moeder had nog bedacht, dat indien Nicolaas deze keuze zou maken, de uitkering aan zijn dochtertje een vermindering van de revenuen van het vruchtgebruik ten gevolge zou hebben, en zij legde bij codicillaire beschikking vast, dat Nicolaas hiertegen geen bezwaren zou mogen inbrengen.¹⁰³

Tenslotte werd ook nog bij codicillaire beschikking bepaald, dat Margaretha niet bij testament delen van de uitkering ten goede mocht laten komen aan haar moeder. Het feit dat Margaretha bij haar trouwen over f150.000,- mocht beschikken, wekt wel onze interesse op naar het eindbedrag van de boedelinventaris. Notaris van Aken heeft na het overlijden van Cornelia van Bambeek op 14 augustus 1741 ruim een jaar en vele akten nodig gehad om e.e.a. te regelen. Het eindbedrag sloot op bijkans f800.000,- (zou nu ongeveer 80 mln. zijn), waaruit blijkt, hoe puissant rijk deze vrouw was.¹⁰⁴

Margaretha Jacoba van Strijen (1727-1806), die als klein meisje zo smadelijk door haar vader was verlaten, is op 16-jarige leeftijd in het huwelijk getreden met Cornelis Graafland Corneliszn (1717-1774).¹⁰⁵ Haar moeder Sara Maria Witsen, die na de affaire met Nicolaas van Strijen verder ongetrouwd is gebleven, heeft, zoals hiervoor reeds vermeld, in 1746 Langverswegen gekocht van Catharina van Sevenhuysen.¹⁰⁶ Dit is de aanzet geworden tot wat, met enige bescheidenheid, grootgrondbezit genoemd kan worden: haar schoonzoon, Cornelis Graafland, verwierf in 1753, zoals hierboven bleek, 11 morgen weiland van Jaques Ferrand behorende tot Meerleveld, welke weilanden, dank zij de aankoop van de twee 'tussenkavels' door Joan van Sevenhuysen in 1730¹⁰⁷, in het areaal van Langverswegen konden worden geïncorporeerd.¹⁰⁸

Afb. 11. Fragment van de kaart van Ketelaar 1770.

Vervolgens werd op 18 October 1760 notarieel vastgelegd, dat Langverswegen door Vrouwe Sara Maria Witsen bij wijze van donatie op naam van haar dochter Margaretha van Strijen werd gesteld.¹⁰⁹

Van het geslacht Graafland waren in de 18e eeuw bijkans alle mannelijke telgen betrokken bij bestuurlijke taken: hetzij als bewindhebber van de Oost Indische Compagnie, dan wel als Raadsheer van de Hoge Raad van Holland, Zeeland en West-Friesland. Ook zien wij hun namen in de registers van de Schepenen en de Burgemeesters van Amsterdam, waarin wij ook de namen Witsen en Van Strijen kunnen vinden. Zo was Sara Maria Witsen een telg uit het Amsterdamse bestuurdersgeslacht Witsen.¹¹⁰

Mr Cornelis Graafland Corneliszn., de echtgenoot van Margaretha van Strijen, staat vermeld als advocaat der Oost Indische Compagnie (1742) en als Secretaris der stad Amsterdam (1745). Over diens Vader Mr Cornelis Graafland Jansz. is het volgende bericht bewaard gebleven:¹¹¹

"In Juli 1769 is in den ouderdom van twee en tagentig jaaren na een langdurige siekten overleeden den WelEdl. Achtbaaren Heere Mr Corn. Graafland Jansz., in leeven Oudt Scheepen deser Stadt (Amsterdam) en Bewinthebber van de Oost Indische Comp. ter kamer alhier, dat sijn WelEdl. Achtb. in de vijftig Jaaren geweest was, sijnde geweest een seer schrander en by uytstek verstandig Heer, waaraan de Comp. seer veel verliest, dog was tegens sijn evenmens gans niet vrindelijk, en had sulke schuddingen met sijn hoofd, en trekkingen in sijn weesen, dat hem altoos de paruyk (pruik) seer scheef stont en men hem op het uyerlijke gans "voor geen verstandig mens soude hebben aangesien."

(Het bestuur van de Oost Indische Compagnie werd gevormd door bewindhebbers, waarvan er 20 door Amsterdam werden benoemd. Uit hun midden werden de 'Heeren XVII' benoemd, waarvan Amsterdam er 8 mocht aanwijzen).

Elsbosch/Elsenbos

Het echtpaar Graafland-van Strijen heeft in die jaren de naam Langverswegen veranderd. Jarenlang na 1760 wordt uitsluitend gesproken van de buitenplaats Elsbosch, maar eerst in de notariële acte van 19-12-1818 van de Abcouse notaris Viervant, – een Pietje Precies –, staat de omschrijving: 'de Buitenplaats Elsbosch, ook genaamd geweest: Langverswegen'.¹¹²

Op 6-8-1761 werd door Mr Cornelis Graafland Cornzn. 'de boerderije met sijn huysinge, berg en schuren en verdere getimmerten met 37 morgen wei- en hooy-land vanouds genaemd Schaeps Gift' gekocht, die bij Elsbosch werd gevoegd, waarmede ook de naam Schaeps Gift verdween.¹¹³ Het geheel was nu 74

morgen groot en de buitenplaats Lindenhoff werd als het ware door Elsbosch omsingeld.

Het hierbij afgedrukte fragment van de kaart van Ketelaar (afb. 11) geeft wel enig nader inzicht, doch blijkt belangrijk minder nauwkeurig dan de 70 jaar eerder gemaakte kaart van Gerrit Drogenham. (Meerleveld is veel te ruim bemeten, terwijl de kavels van v.m. Langverswegen, gelegen tussen Lindenhoff en Meerleveld, ontbreken.)

Cornelis Graafland kocht tenslotte ook nog in 1768 de boerderij, gelegen tegenover Lindenhoff in de Hooglandse Polder, thans Jeanette's Hoeve geheten, en de daarbij behorende 40 morgen land. Daarmee had zijn bezit aan onroerend goed in dit deel van Baambrugge zijn grootste omvang – bijna 100 Ha. – bereikt.¹¹⁴

Na het overlijden van Cornelis Graafland op 8-5-1774¹¹⁵ werden de onroerende goederen ten name van zijn weduwe Margaretha van Strijen gesteld.¹¹⁶ Het echtpaar had 5 kinderen, waarvan er 4 de leeftijd der handelingsbekwamen hebben bereikt: Cornelis, Pieter, Nicolaas en Sara Susanna Maria. Hun moeder, die al zo jong haar vader heeft moeten missen, heeft ook in haar latere leven genoeg verdriet moeten verwerken. Hiervan getuigt haar testament uit 1801¹¹⁷: 'en alzo de Vrouwe testatrice tot haar grievent leedweesen en droefheid van haar en van haar Vrouwe testatrices vooroverleedene Man heeft moeten ondervinden, dat haar Vrouwe testatrices nu mede overleedene zoon, wijlen den Heer Cornelis Graafland van zig heeft konnen verkrijgen niet alleen in weerwil en niettegenstaande alle de pogingen en demarches van zijne ouders om hem daarin te detourneren, te blijven cohabiteeren met seekere Johanna ter Bruggen, met dat gevolg dat hij bij dezelve drie onechte kinderen heeft verwekt.....' Cornelis heeft deze kinderen, ondanks dat zijn ouders daarop hebben aangedrongen, niet willen echten, zodat zij, en ook Johanna ter Bruggen, door de testatrice niet als rechthebbenden in haar nalatenschap werden erkend.

Haar dochter Sara was getrouwd met Willem Hartsinck, welk huwelijk scheuren vertoonde. Op 14 Mei 1779 schonk haar moeder bij wijze van donatie 8 morgen land aan Sara,¹¹⁸ waarop Willem Hartsinck – twee dagen later reeds – tegenover schout en schepenen van Abcoude een verklaring aflegde, dat hij alsnog goed vond, dat zijn echtgenote deze donatie had geaccepteerd!¹¹⁹ In latere akten is steeds sprake van Sara, gesepareerde echtgenote van Willem Hartsinck, hetgeen vermoedelijk de achtergrond vormt voor deze donatie. Middels het testament van haar moeder verkreeg Sara nog enkele specifieke voordelen,

(onder andere zou zij haar kleding, snuisterijen, boeken e.d. erven), doch dit alles zou weer ongedaan gemaakt worden, mocht zij zich weer met haar gewezen echtgenoot verenigen. Dit laatste is niet gebeurd. Zij bleef zonder kinderen en kwam op 22 Januari 1812 op de buitenplaats Elsbosch te overlijden. Haar moeder was eerder, hoewel zij altijd op de Keizersgracht in Amsterdam gewoond heeft, in 1806 eveneens op de buitenplaats overleden.¹²⁰

Sara verbleef veel in het huis dat tot v.m. Langverswegen behoorde, en nu Elsbosch heette. Voormalig Schaepe's Gift vormde de boerderij van de buitenplaats Elsbosch.

Nicolaas Graafland, broer van Sara, (onder meer oud schepen van Leerdam), is enkele dagen eerder dan zijn zuster, eveneens in Januari 1812 kinderloos overleden. Sara verbleef op dat moment op Elsbosch, en dit verklaart waarom op haar sterfdag op Elsbosch haar inderhaast geschreven olografisch testament werd gevonden.¹²¹ Daarbij wees zij haar neef en nicht Pieter en Cornelia Graafland, als haar universele erfgenamen aan. De weduwe van Nicolaas ontving een legaat, terwijl deze van haar echtgenoot 1/3 van het vruchtgebruik van de bij de weeskamer van Amsterdam nog aanwezige tegoeden verwierf. Haar schoonmoeder had in haar testament van 1801 reeds bepaald, dat zij dit vruchtgebruik, in geval Nicolaas eerder zou komen te overlijden dan zijn moeder, alleen zou verkrijgen zolang zij niet zou hertrouwen. Bij het overlijden van Margaretha ging haar nalatenschap in 3 delen, en verwierven Nicolaas, Sara en de kinderen van Pieter Corneliszn Graafland, behoudens vrije goederen ook 1/3 in het door hun grootvader verkozen vruchtgebruik in de nagelaten goederen van hun overgrootmoeder.¹²²

Pieter Corneliszn. Graafland, (1748-1794), de derde broer van Sara, was de enige, die via zijn twee kinderen het geslacht deed voortleven. Hij was 1775 getrouwd met Louisa Carolina van Alderwerelt (1755-1783), via haar vader Vrouwe van Heenvliet. Pieter was o.m. schepen van Brielle en mocht zich na het heengaan van zijn vrouw Heer van Heenvliet noemen. Na zijn overlijden in 1794 stelden Nicolaas en Sara zich ten behoeve van zijn kinderen bij notariële acte garant voor de stipte uitvoering en het beheer van hetgeen de kinderen bij nalatenschap ten deel zou vallen.¹²³

Zijn zoon Pieter en dochter Cornelia bereikten gelukkig de leeftijd der handelsbekwamen, (hun oudste broer Cornelis was juist voor zijn meerderjarigheid overleden). Pieter jr. nam in 1809 de afwikkeling van de nalatenschap van zijn in 1806 overleden grootmoeder ter hand. Zo verwierf Sara Elsbosch.¹²⁴ Na het kinderloos overlijden van hun oom Nicolaas en tante Sara in 1812, waren Pieter en zijn zuster Cornelia de enige erfgenamen van de omvangrijke bezit-

Afb. 12. Vrouwe Johanna Judith van IJsseldijk-Zeelt (uit '125 jaar Postwijk').

tingen van hun grootouders, zulks behoudens de financieele verplichtingen aan de weduwe van Nicolaas Graafland. Pieter woonde toen op zijn 'Maison de Campagne': Voortwijk te Maarssen, [waarschijnlijk is Voortwijk te Breukelen bedoeld] (vele notariële akten werden in die tijd van inlijving bij Frankrijk, in de Franse taal gesteld). Cornelia was getrouwd met Joh. la Maison, die zich Heer van Heenvliet mocht noemen. Dit echtpaar bewoonde het Huis Heenvliet te Heenvliet.¹²⁵

De uiteindelijke afwikkeling van de nalatenschap geschiedde bij akte d.d. 19-12-1818, bij welk dossier zich ook het besluit van Koning Willem I d.d. 20-8-1818 bevindt, waarbij de Koning bepaalde dat de daarvoor in aanmerking komende delen van de nalatenschap onder fidei commissair verband bleven, waarvoor inschrijvingen in het Grootboek van 's Rijks Publieke Schuld moesten worden aangelegd.¹²⁶

In 1815 verscheen Joan August Classen, rijksaannemer te Amsterdam in de archieven. Hij kocht in dat jaar de buitenplaats Lindenhoff¹²⁷ en nam van Pieter Pieterszn Graafland een gedeelte van Elsbosch over, nl. de gronden, waarop de buitenplaats Langverswegen had gestaan. In de notariële akte wordt daaromtrent vermeld, dat Pieter de gronden van de bestaande opstallen had ontdaan. Zijn tante Sara was daarmee, nadat het buiten aan haar was toegescheiden, reeds begonnen. In 1811 liet zij materialen, van de afbraak van een omvangrijk koetshuis en andere opstallen veilen. Na het overlijden van Sara is ook het huis, v.m. Langverswegen, afgebroken, en is het terrein weer weiland geworden.¹²⁸ Classen was kennelijk op zoek naar belegging in onroerend goed van de hem ten dienste staande financiële middelen en hij richtte zich daarbij op de omgeving van Lindenhoff. Hij slaagde er in de in de Oostzijderpolder nog resterende gronden uit de nalatenschap van Margaretha Jacoba Graafland-van Strijen te verwerven, (o.a. v.m. Schaeps Gift), toen deze in opdracht van Pieter Graafland werden geveild.¹²⁹ Tussenpersoon was de op de boerderij Elsbosch wonende Cornelis Brouwer. Evenals in 1815 werden de akten verleden ten overstaan van notaris Viervant te Abcoude.¹³⁰

Het bezit van Cornelis Graafland Corneliszn was destijds 74 morgen groot, en doordat daar de ongeveer 4 morgen van de buitenplaats Lindenhoff aan waren toegevoegd, kon in de 19e eeuw gesproken worden over een totale omvang van ongeveer 70 HA. dat is ongeveer 78 morgen. Classen liet Lindenhoff in 1819 ingrijpend verbouwen, hetgeen nader wordt omschreven in het Jaarboekje van Niftarlake van 1988. Hij werd echter benoemd ter standplaats Brussel, en zijn positie als ambtenaar van het Nederlandse gouvernement zal aldaar, in de jaren van de afscheiding, niet eenvoudig geweest zijn. (De verdragen inzake de afscheiding werden eerst in April 1839 getekend).

Hoe het zij, in 1837 gaf hij vanuit Brussel opdracht om zijn bezit in de Oostzijder polder te veilen. Het geheel werd op 2 October 1837, ten overstaan van notaris Theodore Marinus de Man te Amsterdam, afgemijnd in opdracht van Vrouwe Johanna Judith van IJsseldijk-Zeelt.¹³¹ Zij was in 1817 door vererving eigenares geworden van het naastgelegen Postwijck,¹³² en had tot het overlijden van haar echtgenoot in 1832 op Trompenburgh in 's-Graveland gewoond, maar zich daarna op Postwijck gevestigd¹³³ (afb. 12).

Zij had in 1818 de boerderij, thans geheten Jeanettes hoeve, gelegen tegenover Postwijck, uit de boedel van Margaretha Graafland-van Strijen gekocht¹³⁴, en zo was zij door de hiervoor genoemde aankopen, en omdat zij ook nog een drietal andere boerderijen tot haar bezit mocht rekenen, een van de belangrijkste grootgrondbezitters van Baambrugge.

Afb. 13. Boerderij 'Schaeps Gift' 1910.

In de jaren veertig van de 19e eeuw werden de gronden in de Oostzijder polder doorsneden door de aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Utrecht. hetgeen voor de hierboven besproken objecten geen andere gevolgen had, dan een uitgebreide vernumming van de tot de eigendommen behorende kadastrale kavels.¹³⁵ De eigenaren zouden nog lange jaren, ten behoeve van de agrarische bedrijfsuitoefening het recht van spoor-overgang behouden.

Op 19 November 1857 verkocht Vrouwe IJsseldijk-Zeelt, die de buitenplaats Lindenhoff tot dan toe verhuurd had, deze met ongeveer 8 ha grond aan Jhr Willem Karel de Rooy van der Does, die deze koop aanging ten behoeve van zijn echtgenote Maria Julia van der Does, met wie hij buiten gemeenschap van goederen gehuwd was.¹³⁶ Dit echtpaar heeft Lindenhoff niet zo lang in bezit gehad: in 1862 werden de roerende goederen door de jonkheer in opdracht van zijn vrouw geveild, waarna het buiten eveneens werd geveild met de opdracht aan de koper, dat alle opstallen voor of op 1 April 1863 zouden moeten worden afgebroken, met uitzondering van het tuinmanshuis.¹³⁷ Koper was Dirk de Groot Dirkszn c.a., meestertimmerman, die deze koop verrichtte voor een lastgever,

met de opdracht het gekochte niet te slopen, maar heel te laten.¹³⁸ De lastgever was Herman Lejay, grondeigenaar te Warnsveld.

Na alle berichten over afbraak, die in het voorgaande gemeld moesten worden, is de opdracht van Herman Lejay om geen gevolg te geven aan de bepalingen uit de veilcondities ten aanzien van de sloop een eerste blijk van het feit dat men midden 19e eeuw besef kreeg van de kwetsbare positie van de oude architectuur “bedreigd als haar voortbrengselen werden door den verdelgingsmoker ener voorbeeldloze wansmaak, ener onverklaarbare gedachteloosheid of van den ergerlijksten moedwil”, zoals Alberdingk Thym het in 1848 formuleerde.

Nadat Vrouwe IJsseldijk-Zeelt in 1864 was overleden werden eerst ingevolge haar testamentaire beschikking, grond en een legaat ten behoeve van de bouw van een Gereformeerde kerk en een toegangspad afgezonderd. Meer daarover is te vinden in het boekje: M. Blokhuis en H. Hoogenhout, ‘125 jaar Postwijck’, 1990.

Omdat Postwijck al vrij dicht op de erfgrens stond is daarvoor een strook grond van het v.m. Schaeps Gift afgenomen, vermoedelijk het gedeelte waarop het z.g. heerschapshuis heeft gestaan, en dat inmiddels boomgaard was geworden. De nog overgebleven bezittingen in de Oostzijder polder werden in 1865 uit de boedel verkocht aan Vrouwe Sara J.M. Bongardt, weduwe van Rudolf H.J. Veeren,¹³⁹ een nicht van mevrouw Zeelt, die uit dien hoofde gerechtigd was in de helft van haar nalatenschap; in totaal f 556.055,36. Lindenhoff was in 1870 ook door haar gekocht van Lejay, zodat alle gronden van Classen, – met uitzondering van de voor de Gereformeerde kerk afgestane grond –, weer in een hand waren gekomen.¹⁴⁰ De in 1859 door het echtpaar Van der Does gestichte koepel van Lindenhoff ontsnapte nu niet langer aan de slopershamer; zij werd nog in 1871 gesloopt.

Vanuit het bezit van mevrouw Bongardt werd Lindenhoff in 1874 zonder de bijbehorende gronden verkocht aan de Gemeente. Overigens waren er in de latere jaren van de 19e eeuw geen veranderingen, behoudens de zeer ingrijpende doorsnijding van de gronden door het Merwede-kanaal, ook nu weer een groot aantal kavel-vernummeringen veroorzakend.

In 1909 verscheen een voor deze hoek van Baambrugge nieuwe naam in de archieven, nl. die van P. Blokhuis, veehouder te Baambrugge, die op 30 October 1909 een huurcontract voor de boerderij Lindenhof afsloot.¹⁴¹ Op 12 October 1912 werden de bezittingen van wijlen Mevrouw Veeren-Bongardt door notaris Van Kempen in publieke verkoop gebracht, tengevolge waarvan zowel Pieter Blokhuis als Albert Griffioen de mogelijkheid verwierven voor een agrarische

bedrijfs-uitoefening; Pieter Blokhuis beschikte toen over het v.m. Schaeps Gift, hetgeen door hem werd verbouwd (afb. 13).

Zoals de voorbijganger vanaf de Rijksstraatweg kan zien, is er sindsdien nog veel gebeurd, doch daarover kan beter bij een andere gelegenheid verslag worden gedaan.

Abcoude, december 1998

ir D.L.H. Slebos

Lijst van eigenaren

MEERLEVELD

Eigenaren:	
Anna en Reinier van Seller	1685 of eerder-1690
<i>Vererving:</i>	
Pieter Coenzsz X Anna van Seller	1690-1698
<i>Vererving:</i>	
Joan van Malsen X Catharina de Koker	1698-1708
<i>Verkoop:</i>	
Reynier van Recklinghuysen X Margriet Abbas	1708-1727
<i>Vererving:</i>	
Hendrik van Recklinghuysen	1727-1738
<i>Verkoop:</i>	
Hendrik Joan de Ruyter X Wijnanda Cappel	1738-1746
<i>Verkoop:</i>	
Jaques Ferrand X Jeanne Le Clercq	1746-1764
<i>Erfstelling:</i>	
Jeanne Louise, Madelaine, Marianne en Constance Jeanne Ferrand	1764-1780
<i>Veiling:</i>	
Joan Muijsken X N.N.	1780-1785
<i>Verkoop:</i>	
Abraham van der Velden X N.N.	1785-1789
<i>Verkoop:</i>	
Frans Elderman X N.N.	1789-1800
<i>Verkoop:</i>	
H.H. Rijnders X Anna Geertruida Heeren	1800-1811
<i>Verkoop:</i>	
Simon Reinierse	1811-1812
<i>Verkoop:</i>	
Gerrit Bosch	1812-1815
<i>Verkoop:</i>	
Nicolaas Trokkel	1815-1827
<i>Verkoop:</i>	

Andries Joh. Althoff	1827-1832
<i>Verkoop:</i>	
Willem Marx	1832-1848
<i>Verving:</i>	
Josef en Petrus Marx	1848-1871
<i>gedwongen verkoop:</i>	
Steven van Wees	1871-19??

IPENBURG

Eigenaren:	
Mr Dirck van Naerden X Elisabeth den Otter	1684-1694
<i>Onverdeelde boedel:</i>	
Weduwe Elisabeth den Otter en kinderen	1694-1721
<i>Verkoop:</i>	
Nicolaas Moolenaar X N.N.	1721-1732
<i>Verving:</i>	
Hendrik de Jager X Deliana Moolenaar	1732-1740
<i>Verkoop:</i>	
Hermanus Wijnoltz	1740-1741
<i>Verkoop:</i>	
Hendrik Hooft Gerritszn. X Susanna Adriana Hasselaar	1741-1748
<i>Verkoop:</i>	
Pieter van Buytene X Maria van Spyk	1748-1762
<i>Verkoop:</i>	
Jacob van Zeller	1762-1770
<i>Verkoop:</i>	
Johannes van Seppenwolde	1770-1778
<i>Verkoop:</i>	
Mejuffrouw Anna Cornelia Pauw	1778-1807
<i>Veiling:</i>	
Nicolaas van Voorthuijsen en Gerrit Rinzes Voormeulen	1807-1818
<i>Verkoop:</i>	
Gerrit Rinzes Voormeulen en Rintze Poort	1818-1820
<i>Verkoop:</i>	
Jacques Marc Fraissinet	1820-1821
<i>Veiling:</i>	
Jean Pierre Wilhelm Perez	1821-1828
<i>Veiling:</i>	
Jan van Wees	1828-1870
<i>Verving:</i>	
Elbertus Miltenburg X Keetje van Wees	1870-1905
<i>Ruiling met Boerderij 't Hooge Land, eveneens eigendom van een telg uit het geslacht Miltenburg</i>	

LANGVERSWEGEN

Eigenaren:	
Thomas de Letter X Rebecca Anna van Tongeren	1685 of eerder-1705

<i>Vererving:</i>	
Weduwe Rebecca Anna van Tongeren	1705-1718
Onverdeelde boedel Thomas de Letter x Rebecca van Tongeren	1718-1724
<i>Verkoop:</i>	
Joan van Sevenhuysen	1724-1733
<i>Vererving:</i>	
Catharina van Sevenhuysen X Egbert Buys	1733-1746
<i>Verkoop:</i>	
Sara Maria Witsen	1746-1760
<i>Donatie:</i>	
Margaretha van Strijen X Cornelis Graafland Corneliszn.	1760-1806
<i>Vererving:</i>	
Sara Graafland	1806-1812
Onverdeelde boedel van Sara Graafland	1812-1815
<i>Verkoop:</i>	
Joan August Classen	1815-1837
<i>Veiling:</i>	
Weduwe Johanna Judith van IJsseldijk Zeelt	1837-1865
<i>Verkoop:</i>	
Vrouwe Sara J.M. Bongardt, weduwe van Rudolf H.J. Veeren	1865-1912

Afkortingen

RAU Dorpsger:	Rijksarchief te Utrecht Gerechtelijke archieven.
RAU Not.:	Idem, Notarieel archief.
RAU Bibl.:	Idem, Bibliotheek.
GAA Not.:	Gemeentelijk Archief Amsterdam, Notarieel archief.
GAA.Bibl.:	Idem, Bibliotheek.
GAA.DTB.:	Idem, Doop, Trouw en Begraafregisters.
GAA Poort.:	Idem, Poortersboeken.
GAA Part.:	Idem, Particuliere Archieven.
OAAB.:	Oud Archief Abcoude/Baambrugge, te Mijdrecht.
RAH Bibl.:	Rijksarchief te Den Haag. Bibliotheek.
HHA.:	Hoogheemraadschap Amstelland, archief Polder Baambrugge Oostzijds.

Noten

1. OAAB doss. no 18 en 20.
2. HHA.
3. RAU Dorpsger, no 20.
4. RAH Bibl. Rademaker. A., Hollands Arcadia, Amsterdam. 1730.
5. Gedenkboek 100 jr. Parochiekerk Abcoude 1988.
6. GAA DTB registers.
7. RAU Dorpsger.doss. no 8.
8. RAU Dorpsger. doss. no 9.
9. GAA DTB registers.
10. GAA Poort. Boek no 2, blz. 558.
11. RAU Dorpsger. no 10.

12. GAA Poort. Boek no 6, blz no 540.
13. GAA DTB registers.
14. GAA.Bibl. Dossier Herenmarkt, no AA 5253.
15. GAA.DTB registers.
16. Zie 14.
17. id.id.
18. RAU Dorpsger. doss. no 9.
19. RAU Not. no. 3.
20. Zie 14.
21. RAU Dorpsger. doss. no. 9.
22. RAU Not. no. 3.
23. Zie 14.
24. RAU Not. no. 10.
25. RAU.Dorpsger. doss. no. 20 alsmede GAA.Not. no. 10380.
26. RAU.Dorpsger. doss. no. 11.
27. GAA DTB registers.
28. GAA Poort. Boek no 14, blz. no.254.
29. GAA Not. no 10384.
30. GAA Not. no 10385. e.v.
31. RAU Dorpsger.doss. no. 11.
32. GAA Not. no. 10544.
33. RAU Dorpsger. doss. no. 13.
34. RAU Dorpsger. doss. no. 14.
35. RAU Dorpsger. doss. no. 15.
36. RAU Not. no. 44.
37. RAU Dorpsger. doss. no. 23
38. RAU Not. no. 49.
39. RAU Dorpsger. doss. no. 26.
40. RAU Not. no. 51.
41. RAU Not. no. 50.
42. RAU Not. no. 57.
43. RAU Not. no. 73.
44. RAU Not. no. 2348.
45. RAU Not. no. 625.
46. RAU id.id.
47. RAH Bibl. Rademaker. A., Hollands Arcadia, Amsterdam 1730.
48. Slebos.D.L.H., Jb. Niftarlake 1989. (pag 42-55).
49. Grevenstuk. J.G.Th., Jb. Niftarlake 1930 (pag 5-25).
50. RAU Not. no. 1
51. OoAB doss. no. 16.
52. De Ned.Leeuwjrgang CXII, nr 7-9 blz.347 e.v.
53. RAU Dorpsger. doss no. 9.
54. RAU Not. no. 2
55. RAU Dorpsger. doss. no. 9.
56. RAU Not. no. 23.
57. Slebos. D.L.H., Jb. Niftarlake 1989 (pag 42-55).
58. id.id.

59. RAU Dorpsger. doss. no. 10.
60. id.id.
61. RAH Bibl. Rademaker.A., Hollands-Arcadia, Amsteram 1730.
62. RAU Dorpsger. doss. no. 8.
63. RAU Dorpsger, doss. no. 9.
64. id.id.
65. GAA DTB registers.
66. Munnig Schmidt, E. en A.J.A.M. Lisman, Plaatsen aan de Vecht en de Angstel, 4e druk 1997, blz. 16.
67. Slebos. D.L.H., Jb. Niftarlake 1989 (Pag 42-55).
68. GAA DTB registers.
69. RAU Dorpsger. doss. no. 10.
70. RAU Dorpsger. doss. no. 20.
71. GAA Not. no. 8697.
72. GAA Not. no. 8768
73. GAA Not. no. 10384.
74. RAU Dorpsger. doss. no. 20.
75. RAU Bibl.: Martini Buys. Lonaralaca. 1986.
76. GAA DTB registers.
77. GAA Part. no. 172, doss no. 482 e.v.
78. GAA Part. no. 172, doss no. 501 e.v.
79. GAA Part. no. 172, doss no. 518.
80. RAU Dorpsger. doss no. 8.
81. GAA Part. no. 172, doss no. 482. e.v.
82. RAU Dorpsger. doss no. 8.
83. RAU Dorpsger. doss no. 9.
84. RAU Dorpsger. doss no. 20.
85. id.id.
86. id.id.
87. RAU Dorpsger. doss no. 10.
88. RAU Not. no, 12
89. id.id.
90. id.id.
91. id,id,
92. id.id.
93. id.id.
94. id.id.
95. RAU Dorpsger. doss no. 11.
96. Elias. J.E., De Vroedschap van Amsterdam, Haarlem 1903-1905.
97. RAU Dorpsger. doss. no. 7.
98. Zie 96.
99. GAA not. no. 8130.
100. GAA not. 8149.
101. RAU Not, no. 63.
102. GAA Not. no. 8152.
103. GAA Not. no. 8143.
104. GAA Not, no. 8152 en 8152.
105. RAU Dorpsger. no. 18.

- 106. GAA Not. no. 10384.
- 107. RAU Dorpsger, doss no. 10 en 20.
- 108. RAU Dorpsger, doss no. 11, 18 en 22.
- 109. RAU Not, no. 24.
- 110. Elias. J.E., De Vroedschap van Amsterdam, Haarlem 1903-1905.
- 111. id.id.
- 112. RAU Not. no. 63.
- 113. RAU Dorpsger. doss. 11 en 22.
- 114. RAU Dorpsger. no. 22.
- 115. Elias. J.E., De Vroedschap van Amsterdam, Haarlem 1903-1905.
- 116. RAU Not. no. 63.
- 117. GAA Not. no. 1480.
- 118. RAU Not. no 32.
- 119. RAU Dorpsger. doss. no 13.
- 120. RAU Dorpsger. doss. no 18, en GAA Not. no. 18520.
- 121. RAU Not. no 63.
- 122. GAA Not. no. 18527.
- 123. GAA Not. no. 17244.
- 124. GAA Not, no. 19267.
- 125. RAU Dorpsger. doss. no. 22.
- 126. RAU Not. no. 63.
- 127. RAU Not. no. 56.
- 128. RAU Not. no. 57.
- 129. RAU Not. no. 63.
- 130. id.id.
- 131. GAA Not. no. 20097.
- 132. RAU Dorpsger. no. 22.
- 133. Munnig Schmidt.E., Plaatsen aan de Vecht en de Angstel. 4e druk 1997, blz. 247.
- 134. RAU Dorpsger. no. 22.
- 135. Onderhandse verkopen 23-2-1843.
- 136. GAA Not. no. 20903.
- 137. RAU Not. no. 2414.
- 138. RAU Not. no. 119.
- 139. RAU Not. no. 122
- 140. GAA Not no. 23134.
- 141. Huisarchief Familie Blokhuis.

Dit artikel is tot stand gekomen mede dank zij het voortdurende support van W.W. Timmer te Abcoude, terwijl Marco Blokhuis te Baambrugge zo vriendelijk was, mij inzage te verlenen in het huisarchief van de familie Blokhuis. Ten slotte was de heer Munnig Schmidt behulpzaam bij de finishing touch.

D.L.H.S.

Nieuwersluis

Verkeersknooppunt in vroeger tijden

Eene geotrooieerde “pleijsterplaetse” aan de Nijer Sluse
Onder deze titel verscheen 22 Mei 1898 in het Utrechts Provinciaal en Stedelijk Dagblad een korte beschrijving van de hand van Jhr J.A.F. Backer (* 1853 te Amsterdam en † 1911 op huis Slotzicht te Vreeland, burgemeester van Vreeland en enthousiast amateur-historicus) van de geschiedenis van Nieuwersluis. Het lijkt de redactie een goed idee dit aardige en niet zo bekende stuk wijdere bekendheid te geven waarbij de 19e-eeuwse spelling gemoderniseerd is:

“Nieuwersluis dankt zijn naam aan de aldaar gelegen schutsluis, die deel uitmaakt van de Nieuwe Wetering, een waterweg verbindende de Vecht met de Kromme Angstel. (afb. 1)

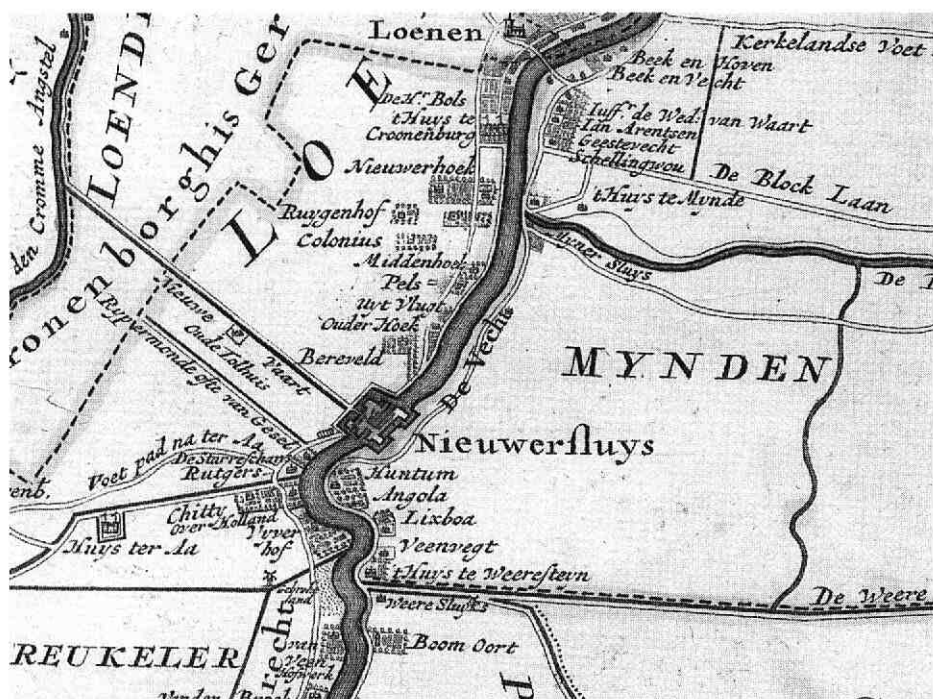
Wanneer deze wetering gegraven is, is niet met juistheid te bepalen. Vele eeuwen reeds bestaat de Nieuwersluis: in 1448 *des saterdaghs na aller Heilighen dag* kon Johan van Mijnden ende van Ruwel, heer van Cronenburg, al spreken – bij een leenverheffing van landerijen – *die gheleghen sùn in den kerspel van Loenen bider Nijer Sluse*.

Voor de 17e eeuw bestond Nieuwersluis, thans een klein dorp, uit slechts een paar huizen, onder welke een kleine herberg aan de *heerwech*, met land, *streckende tot midden honderschen wall suijtwaerts, ende de nije weteringswall, colck ende nijersluis noortwaerts naest gelegen sijn*.

Aanleg van een fort

In 1673 is hier onder toezicht van kolonel Stokijna [Stockheim] een vesting opgeworpen. Deze sterkte werd weliswaar in 1688 weer geslecht, doch in de jaren 1744-46 andermaal in staat van verdediging gebracht. Omstreeks 1760 telde men 24 huizen aan de westzijde van de Vecht en waren er aan de oostzijde der rivier 10 barakken, *ten gebruik van een commando of bezetting, voor een sergeant, corporaal en twaalf gemeenen uit de hofgarde in Den Haag van de Staten van Holland*. Onder de regering van Koning Willem III is hier een militaire pupillenschool opgericht [in 1876-77], die enige tijd later [1896] weer opgeheven is.

Nieuwersluis heeft steeds op hoge prijs gesteld de aanwezigheid van militairen, niet slechts om de voordelen, die daaruit voor de burgers voortvloeiden, maar ook om de levendigheid, die de *inwoonders van deze forteresse* daardoor aan hun dorp zagen geschonken.

Afb. 1. Deel van de kaart uit 1713, uitgegeven door de wed. Nicolaus Visscher, van Myn den en de 2 Loosdrechtten. Langs de Nieuwe Wetering, die van Nieuwersluis naar de Angstel voert, staat "Oude Tolhuis". Dat moet het tolhuis zijn dat Abraham van Dorssen in 1684 bouwde 100 roeden buiten het fort. Nadat de fortificatie in 1688 geslecht werd zal rond 1700 een nieuw tolhuis bij de beide bruggen gebouwd zijn. Dat is het nog bestaande gebouw, dat vanaf eind vorige eeuw De Kampioen werd genoemd. (Coll. auteur)

Tijdens de bouw van het eerste fort, verrees te Nieuwersluis ook een kerkje en werd er een predikant, ds Coenen uit Smyrna [Izmir] beroepen. Met het slechten van het fort verdween deze kerk tevens.

In de volgende eeuw – omstreeks 1750 – mocht Nieuwersluis zich verheugen tal van jaren in't bezit van een vermaarde school *waarin men de Fransche taal volmaakt konde leeren.*

Verkeer

Dat Nieuwersluis eerst in de 17e eeuw een plaats van meer betekenis is geworden mogen wij voor een groot deel toeschrijven aan het gebruik van de middelen van vervoer, zo te water als te land, dat toen hoe langer hoe meer zich open-

baarde in onze Vechtstreek. Het verkeer tussen Utrecht en Amsterdam – via Nieuwersluis – werd steeds levendiger. Allengs deelden de tussenliggende plaatsen mee in de welvaart, die de trekschuitdiensten en later de wagentrekschuiten bezorgden (afb. 2).

De Vechtstreek, evenals zo menig andere streek, die een middel van vervoer kreeg ingericht naar de eisen van de tijd, nam in bloei toe.

Reeds toen verrezen enige van die Landpaleizen waaraan in de 18e eeuw *de Mennistenhemel* zo rijk was.

De Staten 's Lands van Utrecht hadden het in 1600 al lang in 't oog gehad, dat er een toekomst van bloei was weggelegd voor dit deel van hun gewest. Maar zagen tevens in dat in deze streek verkeerswegen aangelegd of verbeterd moesten worden ten gerieve van het reizende publiek en het goederenvervoer.

Aanleg jaagpad

Omstreeks 1600 dan ook legden zij een zand- en jaagpad van Utrecht naar Breukelen, dat zij de 1e September 1607 verhoefslaagden en waarnaast zij omstreeks 1684 een rijweg aanlegden waarop zij vanaf 17 December van dat jaar tol hieven, zo aan *het Swarte Varken* [naast Geesbergen in Maarssen] als aan *de Klop* [bij Utrecht] van alle *karossen, kalessen, bolderwagens, berlijnen, koetsen, koetwagens, chaises, karren, open wagens ende verdere rijtuigen hoe ook genaamt*.

In 't begin van de 17e eeuw was door de steden Utrecht en Amsterdam overeengekomen om een zandpad aan te leggen en te onderhouden van Breukelen tot Ouderkerk en daarenboven een wagenweg van omtrent tegenover de Voetangel [een herberg tussen Ouderkerk en Abcoude aan de trekvaart] tot het dorp Abcoude. De Staten van Holland keurden de 15e Juni 1626 dit plan goed ten opzichte van 't Hollandse gebied. De Staten van Utrecht waarschijnlijk inziende dat dit zandpad voor hen een voordelige zaak kon worden maakten van hun bevoegdheid gebruik om zelf het werk voor zover hun provincie betrof ter hand te nemen en uit te voeren.

En zo ontstond het zand- en jaagpad van Breukelen tot aan de Vechtbrug te Nieuwersluis langs de oostzijde van de Vecht. Dan vanaf de sluis daar langs de Nieuwe Wetering, de Kromme Angstel door de dorpen Loenersloot en Baambrugge tot Abcoude en van daar langs de Voetangel naar Ouderkerk aan de Amstel.

Aanleg jaagpad naar Hinderdam

Werd aan de stad Utrecht dus niet gegund om dit plan uit te voeren, wellicht om haar hiervoor enigszins schadeloos te stellen of mogelijk ook omdat de Staten in het volgende minder voordeel voor zich zagen, verleenden de Staten van Utrecht permissie aan de stad Utrecht de 12e Augustus 1628 om een zandpad

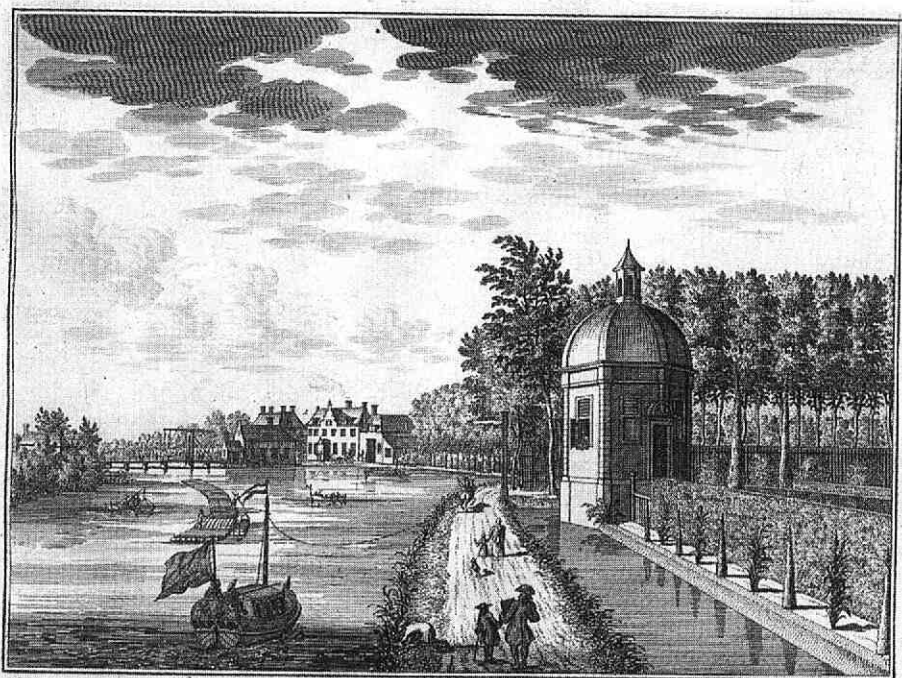
De Schans NIEUWERSLUIS, fiende naar 't Ouder Hoek. || Poste fortifiee de NIEUWERSLUIS, regardant vers 't Ouderhoek.

Afb. 2. Nieuwersluis in 1719 met rechts het jaagpad tevens rijweg met een koets; Van Dorssens brug over de Vecht was hoog genoeg dat de meeste schepen er met gestreken mast onderdoor konden. Naast de brug het Gemeene Landshuis en links daarvan de Pleisterplaats met daarvoor de brug over de Nieuwe Wetering. In het water voor die brug is een trekschuit te zien. (Coll. auteur, nr 46 van de Zegepraalende Vecht)

aan te leggen van de Nieuwersluis tot aan de Hinderdam. Natuurlijk mocht dan de stad *tot vervallinge van de onkosten* een redelijk tol- of weggeld heffen. 't Tarief mocht zij zelf bepalen (afb. 3).

Tolheffing

De Staten van Utrecht en de stad Amsterdam hieven op hun zand- en jaagpad ook wel tol zowel te Nieuwersluis als aan de Voetangel. En niet min ook, zoals blijkt uit de ordonnantie van 21 Augustus 1648, die het volledige tarief behelst. Drie jaar later zijn zij bovendien gaan heffen een stuiver op ieder mens, hetzij de tolplaats te Nieuwersluis of die aan de Voetangel passerende, die niet per or-

*OUDERHOEKS Speel-huis, nevens het gezicht naar
in de Nieuwersluis.*

*Le Pavillon d'OUDERHOEK, avec la vue vers la
Nieuwersluis.*

Afb. 3. Nieuwersluis vanuit het Noorden met een trekjacht met jaagpaard op het jaagpad naar de Hinderdam bij Nederhorst den Berg bij de koepel van het buiten Ouderhoek. Links een boomvlot waarmee bomen vanuit het Zwarte Woud langs de Rijn naar Amsterdam werden gebracht. (Coll. auteur, nr 48 van de Zegepraalende Vecht)

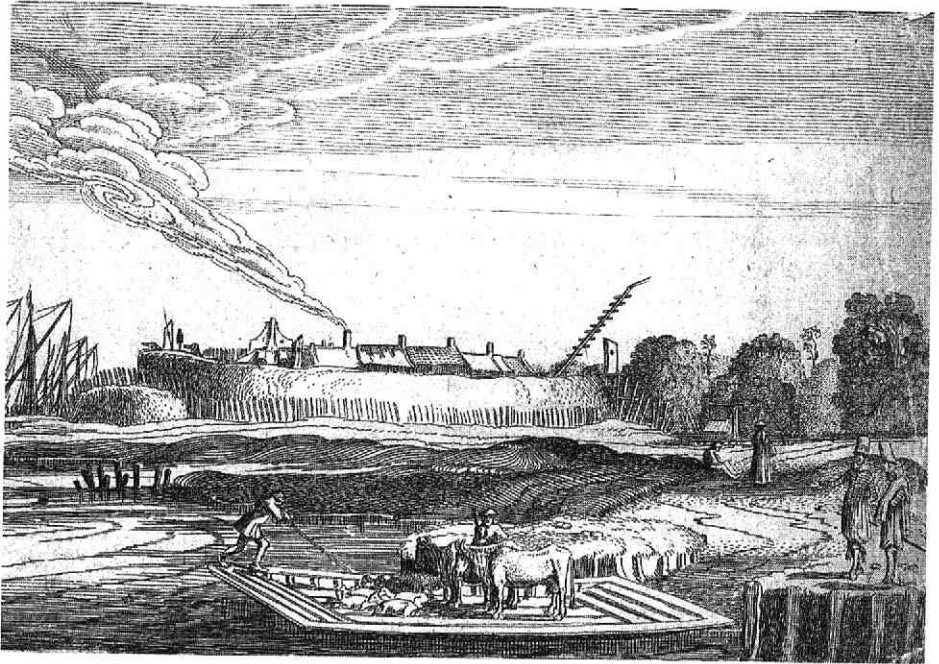
dinaris vrachtschuiten tussen Amsterdam en Utrecht, maar per vrachtschuiten van andere steden, vlekken of dorpen vaart.

Onze Staten hadden het goed ingezien, dat dit zand- en jaagpad Breukelen-Ouderkerk hun geen windeieren zou leggen. De gabelen [tollen] brachten behoorlijke revenuen op, dankzij ook de voorrechten, die zij de tolpachter schonken. En 't onderhoud van het zand- en jaagpad kostte niet veel. In 't begin moesten de gecommiteerden, want onze Staten en de stad Utrecht hadden wederzijds personen aangewezen om gezamenlijk de gemeenschappelijke belangen te behartigen, wel enige huizen, een schuitenhuis aan 't Swaantje ['t Swaantje lag aan de Angstel op de plaats van de brug in de N 201] en het nodige land onteigenen, maar die kosten waren zij spoedig te boven, en daarbij, lichtvaardig gaven zij het geld niet uit. Immers, in 1646 moest de Heer van Cro-

nenburg nog van de gecommiteerden vergoeding hebben voor het hem ontnomen land. 20 November van dat jaar meenden zij die heer te kunnen afschepen met hem *4 aam beste Rijnse wijn* te zenden, maar 't volgende jaar gaven zij hem toch maar *f250,-*.

In 1735 was het zand- en jaagpad tussen Nieuwersluis en 't Swaantje zeer versmald en onbruikbaar geworden. Toen hebben de gecommiteerden tot het pad een voor hun administratie zeer voordelig accoord gesloten met de aangelande ingelanden van de *Loensche polders* tot het verbreden en verhogen van het pad. In de poort van de Nieuwersluis werd toen een witte steen gemetseld tot peil hoe hoog het pad moest worden en blijven. Afsluitbomen zijn toen geplaatst te Nieuwersluis en aan het Swaantje, opdat geen rijtuigen noch vee, noch koppels paarden er over zouden kunnen passeren. De eigenaren en gebruikers van landerijen, tussen de twee slagbomen gelegen, kregen evenwel, doch uitsluitend voor eigen gebruik, sleutels om de bomen te kunnen openen. De 24 Juni 1768 is dit peil herzien *om de hooge winterwateren van de Anxter* en een witte peilsteen, gemetseld in de buitenmuur van de benedenste sluis en een peilpaal geslagen bij 't Swaantje [werden aangebracht].

Wij zeiden daarstraks dat de pachter van de tollén te Nieuwersluis en aan de Voetangel door de eigenaren van het zand- en jaagpad Breukelen-Ouderkerk bijzondere voorechten werden verleend, welke zeer zeker niet zonder invloed geweest zijn op de hoogte van de pachtsom. Onder deze voorrechten mag wel gerekend worden het octrooi [in feite een alleenrecht] van de Staten van Utrecht van 2 Februari 1686 waarbij deze *gehoort hebbende het rapport van derzelver Gecommiteerden uyt hare rechte wetenschap, souveraine maght ende autoriteit hebben ge-octroyeert ende geauthoriseert den persoon van Abraham van Dorssen, voor hem ende sijne Nakomelingen omme met kennisse ende op aanwysinge van de Heeren Gecommiteerden van 't Sandpad tussen Breukelen ende Ouwerkerk hondert roeden buijten het fort Nieuwersluis op den Stichtsén bodem ten kosten van hem van Dorssen ende sijne Nakomelingen te stellen ofte doen stellen eene bekwame huijsinge ende stallinge omme voortsén met seclusie van allen anderen te zijn en blijven de ordinaris Stichtse Tol ende Pleysteplaetse van alle vrachtschuyten varende van ende tussen Utrecht en Amsterdam respectieve ende also mede van alle dorpsschuyten met Passagiers oft Vracht varende; Willende ende ordonneerende daer omme dat alle Schippers en hare Knechts van de genoemde Vrachtschuyten gene uijtgesondert te samen ende ijder van deselve in 't bysonder voortáén geene andere Tol ende Pleysterplaetse van de Stichtse zijde zullen hebben of vermogen aen te doen, ofte met hare Vrachtschuyten om te Pleysteren, stil te leggen als ter plaetse van de voorengemelte ge-octroyeerde Stichtse Tol ende Pleysterplaetse op poene van XXV guldens telken reijse bij ieder contravateur ten behoeve van den Pachter van de Stichtse Tol in der tijd te verbeuren.*

Afb. 4. 17e-eeuwse ets van het soort schouw waarmee passagiers, vee, koetsen en wagens werden overgezet. Op de achtergrond het soort fort dat in 1672 rond de Nieuwersluis werd opgeworpen. (Coll. auteur)

Verstaende daer toe mede dat de voorsz. schippers in het stilleggen ofte Pleysteren op de voorsz. geordonneerde plaetse, ten dienste van de passagiers haer-luyden stricktelijken sul-len hebben te reguleren naar de ordres, daer op gemaect ofte noch te maecken en interdiceren voorts allen en een ijgelyk ter plaetse voorsz. eenige huysinge, kamers of loodse, om wijn of bier aldaer te tappen of verkoopen, te maken of te stellen of gemaak of gestelt sijnde in deselve de tappers nering te doen of te exerceren; alles direct of indirect op poene van 100 goude Nederlandse ridders jegens den Heere van den Lande te verbeuren des de voorn. Abraham van Dorssen ende zijne nakomelingen van tijd tot tijd mede gehouden blijven den weg tot den voorsz. Tolhuysen en Pleysterplaetse wel en na behooren te maken, alsmede een suffisante valbrugge over de wetering te leggen ende alle hetzelve tot zijne en zijner nakomelingen kosten van tijd tot tijd te onderhouden en mede tot onsen genoegen sonder tot lasten van de passagiers of iemand daer voor iets te heffen of te mogen vorderen.
 [Abraham van Dorssen, bierbrouwer en -tapper te Vreeland, had zich kennelijk door een goede jurist laten bijstaan.]

Enige jaren voor 1700 schijnt de Vechtbrug te Nieuwersluis bezweken te zijn. De overtocht in 1700 geschiedde door middel van een schouw. Tol werd daarbij geheven van *karossen, wagens, chaises enz.* (afb. 4)

In 1700 sloten de Heeren Gecommitteerden tot het Zandpad met Abraham van Dorsen voornoemd een accoord. Daarbij werd overeen gekomen dat Van Dorsen een nieuwe houten brug over de Vecht te Nieuwersluis zou leggen *op eygen kosten* mitsgaders dat hij deze brug zou onderhouden 12 jaren lang, gedurende welke jaren hij zou mogen ontvangen zodanige gabelen als hij met de schouw genoot. Na die 12 jaren zou de brug dan komen aan de stad Amsterdam en de Staten van Utrecht. Maar gedurende die 12 jaar moest Van Dorsen aan de heren van het zand- en jaagpad voor de tol op de brug te samen met die op het pad zo aan de Nieuwersluis als aan de Voetangel jaarlijks 7000 gulden pacht betalen.

Het is te begrijpen dat de heren van het zand- en jaagpad goede zaken maakten. En zulks blijkt uit de omstandigheid dat in latere jaren het zand- en jaagpad onverplicht bij wijze van subsidie belangrijke sommen gelds aan de provincie Utrecht gaf voor doeleinden, die niets te maken hadden met het zand- en jaagpad. [Niets nieuws onder de zon] Maar ook Van Dorsen zal wel goede zaken gedaan hebben. Uit byzondere bescheiden blijkt dat hij niet zonder vermogen is gestorven.

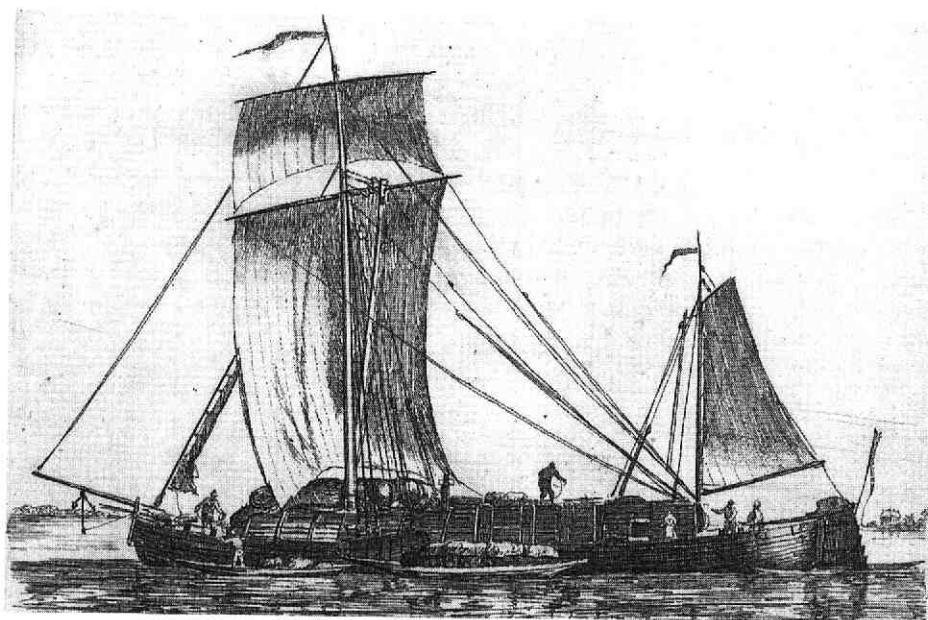
Wij mogen aannemen dat de heren gecommiteerden zijn Pleisterplaats niet onbezocht lieten. Jaarlijks kwamen zij officieel te Nieuwersluis bijeen om de rekening af te sluiten en de helft van het zuiver overschot te delen. Tot 1703 zal deze bijeenkomst wel gehouden zijn in de *geoctrooyeerde Pleysterplaetse*.

In dat jaar 1703 echter besloten de Gecommitteerden *om aan de Nieuwersluis op gemene kosten te doen approprieren een Landhuys om aldaar jaarlijks de reekeningen van het gemeene sandpad op te nemen en te sluyten*.

Mevrouw de wed. van wijlen de heer Lodewijk de Bas [die in Baambrugge een buitenplaats bezat] was toen eigenares van de pleisterplaats van Van Dorsen en bevreesd, dat de Gecommitteerden zouden bewerkstelligen dat in dat te approprieren Landhuys een herberg zou komen, vroeg zij *tot hare gerustheid* een akte aan de Staten *dat voorsz. huysinge noijt tot een herberge soude moge worden geappropriert*.

De Staten willigden haar verzoek in en verklaarden (gebonden zeker door het octrooi in zake de pleisterplaats) *dat voorsz. huysinge, geappropriert sullende worden tot een gemeen Landshuys, noijt na desen tot een herberge sal mogen worden geappropriert*.

Dit Gemeenlandshuis is thans nog aanwezig. Prikende met de wapens van de Provincie Utrecht en van de stad Amsterdam staat het daar, een stille getuige van de bloei waarin weleer het zand- en jaagpad zich mocht verheugen. Het Ge-

Afb. 5. 18e-eeuwse gravure van het soort lange smalle vrachtschepen, waarmee op de Rijn werd gevaren en dat keulenaar of samouereus werd genoemd (Coll. auteur)

meenlandshuis heeft nimmer concurrentie aangedaan aan de vermaarde door de Ed.Mgo. geotrooieerde pleisterplaats.

Deze verloor echter gaandeweg haar karakter, maar, gelegen aan de grote heerweg – dat wil zeggen aan de weg *daer die koopman of vreemde man te wagen van die eene stad tot d'ander, of van dat een groot dorp tot het ander vaart* – van Amsterdam naar Utrecht, werd het gebouw vervolgens hoe langer hoe meer een logement met uitspanning voor rijtuigen. Hiertoe heeft zeker ook bijgedragen de verbetering, die de weg in 1812-13 heeft ondergaan. [door Napoleon]

Was tot 1819 het onderhoud van de weg bij wijze van verhoefslaging geregeld, d.w.z. moest iedere eigenaar van een gedeelte van de weg dit zelf onderhouden, in gemeld jaar heeft het Rijk de weg bestraat en voor het vervolg in onderhoud genomen.

In de eerste helft van de vorige eeuw werd in de aloude pleisterplaats nog een paardenposterij gehouden, maar nadat de Rijnspoorwegmaatschappij haar baan geopend had werden hier geen postwagens als van weleer meer gezien. Het Merwedekanaal [Amsterdam-Rijnkanaal] ontnam de scheepvaart aan de Vecht.* En het werd stil langs de weg en op de Vecht.

Sinds enige tijd echter openbaart zich een nieuw leven op de weg: meer leven- digheid, meer gerij, maar een gerij van een geheel andere soort als van vroeger en Abraham van Dorssen, kon hij thans zijn pleisterplaats van 1686 nog eens bezoeken, verstomd zou hij staan te kijken, niet slechts naar die stoomboten, die spoorwegen, die zuchtend zich zelf voortbewegende ouderwetse trekschui- ten, maar ook naar die menigte van wieltrappende dames en heren, die zijn pleisterplaats – thans ter hunner ere de “Kampioen” genoemd – voorbij vliegen of wel daar afstappen om hetzij in 't wielerpark daar aan de Vecht hetzij in het bondshotel (voorzien van een hulpkist van de wielrijdersbond) even uit te rus- ten en zich te verversen.

En wat zou de, in zijn tijd zo ondernemende Van Dorssen wel zeggen indien hij mocht zien dat een elektrische tram zijn pleisterplaats gekozen had tot een van haar stations? [Zou daar ooit sprake van zijn geweest?] J.A.F.

* Waar tot die tijd keulenaars, sammereuzen of bijtelschepen (afb. 5) kagen, krapschuiten, dam- lopers, schietschuiten, tjalken, pinken enz. stoomboten en ook houtvlotten steeds bij toeneming de Vecht passeerden, hield dit verkeer toen plotseling bijna geheel op. Ook nam toen de sleep- bootdienst op de Vecht een einde, die enige tijd tevoren de scheepsjagerij met paarden had ver- drongen, een bedrijf dat eeuwen lang met veel succes hier uitgeoefend is geworden. In Augustus 1758 richtten de Jagers van de Nieuwersluis zelfs een *beurse of bussche* op. Ieder jager moest van elke vracht, die hij aannam of overdeed (er werd geloot wie zou jagen) een stuiver aan de Bus- bewaarder ter hand stellen voor de bus binnen 24 uur, anders zes stuivers. Niet jagende jagers moesten iedere week twee stuivers contribuieren; betaalden zij niet binnen 4 weken, dan verviel hun recht op de bus. Nieuw inkomende jagers moesten *f*7,50 entree betalen. Bij overlijden van een jager of zijn vrouw kreeg de overblivende *f*25,- uit de bus en was de vrouw de langstlevende, dan behield zij het recht op de bus zonder contributie verschuldigd te zijn en werd bij haar over- lijden *f*25,- uit de bus gegeven tot haar begrafenis. Bij besloten water (gedwongen werkloos- heid) werd, indien in de bus meer geld aanwezig was dan nodig voor 8 begrafenis, een som uit de bus genomenen deze in egale porties verdeeld onder de jagers [die] tot de bus gerechtigd [waren]. De eerste busmeesters waren Jeremias de Ru, Jelis de Ru en Cornelis Topper.

Loenen 1998

bewerking door E. Munnig Schmidt

Afbeelding 1: Delftsblauwe vaas, H 36 cm, gemerkt "P" voor Johannes Pennis (1723-1763) met afbeelding van het park van Gansenhoef, en verso van huis en park van het Huis te Loenen. (Cat. nr 349 Christie's 24-6-98 A'dam)

Vechtgezichten op een 18^e-eeuwse Delftsblauwe vaas

Op 24 Juni 1998 werd bij veilinghuis Christie's te Amsterdam een Delftsblauwe vaas geveild waarop twee Vechtgezichten prijken. De schrijver trachtte de vaas te verwerven doch haakte af: inclusief de kosten deed de vaas bijna f10.000,-.

De op afbeelding 1 getoonde zijde draagt een gezicht in een formele tuin. Bij vergelijking met prenten in het plaatwerk *De Zegepraalende Vecht* blijkt dat als voorbeeld gebruikt is prent nr 26. De titel luidt: "Gansenhoefs Gesigt, over haer groote Vijver, naar agteren". (Afb.2) Gansenhoef ligt in Maarssen aan de Zandweg.

De plateelschilder heeft zich een aantal vrijheden veroorloofd. Zo liet hij de beelden op de pedestallen weg, die tegen de hoge scheerhagen stonden, evenals de beide dames met fontangemutsen en een man met een mand in de hand op de voorgrond. Ook de meeste figuren achter de vijver nam hij niet over. Aan het einde van de laan tekende hij een huis waar op de prent een hek staat. Boven de hagen liet hij aan weerszijden drie bomen verschijnen, die op de prent niet voorkomen. Wat deze laatste toevoegingen betreft liet hij zich leiden door prent nr 70, een gezicht in de tuin van Wallestein te Loenen.

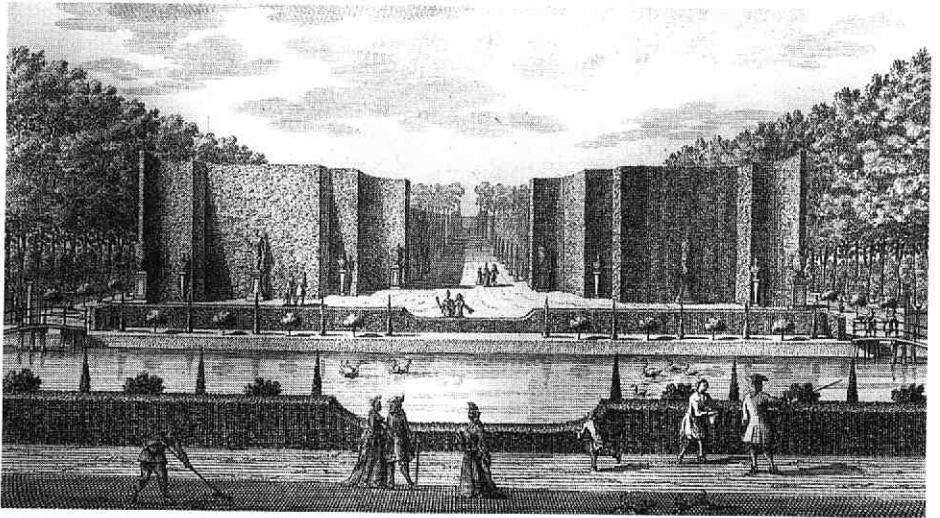
Op de andere zijde van de vaas staat eveneens een gezicht op een formele parkaanleg waarvoor prent nr 65 model stond. Het betreft het Huis te Loenen met als titel "Loenen; van het dorp op de sijde van de Groote Laen te sien" (Afb.3). Dat huis is reeds lang geleden gesloopt. De getoonde laan, waarschijnlijk overdreven breed getekend liep vanaf de bocht in de Molendijk in het verlengde daarvan naar het Noorden. De heer Dierdorp, toenmalig hoofd van Publieke Werken te Loenen, deelde schrijver dezes jaren geleden mee, dat er onder het wegdek bij de bocht nog de fundamenten liggen van de twee hekpilaren, die de toegang markeerden naar de getoonde laan.

Onderop de vaas staat een blauwe "P", het merkteken van Johannes Pennis (1723-1763), die bij de "Porcelijne Schotel" in Delft werkte.

In het jaarboekje van 1986 tevens catalogus voor de jubileumtentoonstelling in 1987, is op blz.73 een zeer verwante vaas afgebeeld, die in 1904 bij Frederik Muller in Amsterdam is geveild. Daarop stond Driemond, een buiten aan het Gein, op een zijde; van de andere zijde is niets bekend

Literatuur

- Veilingcatalogus Christie's Amsterdam: Eiger- 2378 blz. 102, nr 349
- *De Zegepraalende Vecht* met etsgravures door D.Stoopendaal, rijm van de hand van C. Bruin en

Afbeelding 2: Etsgravure nr 26 van de tuin van Gansenhoeft te Maarsse uit De Zegepraalende Vecht uit 1719. Voorbeeld voor de schildering op afb. 1

Afbeelding 3: Etsgravure nr 65 van het park van Huis te Loenen uit De Zegepraalende Vecht uit 1719. Voorbeeld voor de schildering op de keerzijde van de vaas op afb. 1

tekst door A. de Leth. Uitgegeven in 1719 door de wed. Nicolaus Visscher te Amsterdam in 1719 Prenten nrs 26 en 65.

- Jaarboekje Niftarlake 1986 blz.73

De Zegepraalende Vecht voor buitenlanders

Bij verschillende antiquaren zijn de laatste jaren prenten aangetroffen, die gemaakt zijn naar voorbeeld van de etsgravures uit de Zegepraalende Vecht. Schrijver dezes zou het op prijs stellen indien lezers, die dit soort prenten hebben of tegenkomen, hem van het onderwerp, de uitgever en het nummer van de prent op de hoogte zouden kunnen stellen.

Tot nu zijn de volgende prenten gevonden met de maten 20 x 29,5 cm:

I. Uitgave Martinus Engelbrecht te Augsburg (Duitsland) (A.V.= Augusta Vindelicium) vaak met de letters CPSCMaj. = Cum Privilege Seine Cönigliche Majestät ca 1780

Nr. 2. "Vue du village de Loenen" en id. Duitse tekst in gothiserende letters.

Nr. 6. "Maison de justice de Maarseeven" en id. in Duitse tekst =Zwarte Varken, het toenmalige Rechthuis.

Nr. 7. "La maison de Campagne Nieuwerhoek regardant par (1) Croonenburg, vers (2) Loenen" en id. in Duitse tekst.

Nr. 9. "Huis te Loenen" Franse en Duitse tekst (ook als nr. 91 genummerd)

Nr. 11. "Partie de Maarssen" met kasteel Bolestein en Vechtleven met Franse en Duitse tekst

Nr. ? Vreeland uit het Noorden met Franse en Duitse tekst.

II Uitgave" à Paris chez Beauvais rue St Jaques à St Nicolas"

Nr. 99. "Veü (sic) du village de Maarssen en Hollande". De afbeelding is gespiegeld weergegeven.

III Uitgave "Printed for John Bowles nr.13 Cornhill "

Nr. 2. "The garden of Petersburg, a place often visited by the late emperor Peter while he resided in Holland".

Nr. 7. "The garden of Otterspoor belonging to mr. Jacob van Lennep".

Nr. 9. "The village of Loenen & Croonenburg as seen from Nieuwerhoek".

Nr. 11. "The garden of Sybaalen", "C. Bruin del" en "F. Lamy sculp." (Bruin was de dichter en niet de tekenaar)

IV De volgende uitgaven vertonen noch de naam van de drukker noch die van de graveur:

Nr. 2. Wallestein met Engelse en Franse tekst

Nr. 3. Ouderhoek	“ “
Nr. 4. Ouderhoek naar Nieuwersluis	“ “
Nr. 6. Loenen vanaf Nieuwerhoek	“ “
Nr. 7. Vreedenoord	“ “
Nr. 8. “Oudaen, the house of the lord of Bonenge”	“ “
Nr. 10. “A view of Maarsseveen and the adjacent country”	“ “

Intrigerend is hoeveel platen elke uitgave telde en of er meer tekst bij was. Komen zij uit boeken of werden de platen los of in bundels verkocht? De geraadpleegde antiquaren weten er weinig over te vertellen.

Loenen 1999

E. Munnig Schmidt

Restauratieplan voor de Vecht

De geschiedenis van de Keulse Vaart

De vaarverbinding tussen Amsterdam en het achterland is lange tijd gevormd door de Weespertrekvaart, Gaasp, Smalweesp, Vecht en Vaartsche Rijn. Deze verbinding met het achterland werd Keulse Vaart genoemd. Vanaf de Middeleeuwen is al sprake van de Keulsche Vaart eerst via Muiden als verbindingsroute tussen Amsterdam en de Rijn. Het gezag van het bisdom Utrecht heeft bij deze vaarweg altijd een belangrijke rol gespeeld. In 1475 verzocht de stad Amsterdam de bisschop van Utrecht, David van Bourgondië, te bevorderen dat de Amsterdammers bij Maarssen ongemoeid werden gelaten en tevens geen tol meer zouden hoeven te betalen. De schippers werden daar nogal eens lastig gevallen, geplunderd en zonder duidelijke reden gearresteerd.

In de 17^e eeuw, na de drooglegging van het Watergraafsmeer, kwam de binnenroute via de Weespertrekvaart steeds meer in gebruik. De Keulsche Vaart was in die tijd in hoofdzaak een Amsterdamse aangelegenheid. Op 28 januari 1790 werd door Burgemeester en Wethouders van Amsterdam een reglement op de vaart naar Keulen vastgesteld. Na de Franse overheersing van Napoleon kwam de Rijnvaart via de Keulsche Vaart weer goed tot leven. Wegens het slechte onderhoud gedurende de Franse tijd vertoonde de vaarweg echter grote gebreken. Bovendien kregen schepen ook steeds grotere afmetingen. Koning Willem I, zoals bekend niet bang om beslissingen te nemen met betrekking tot aanleg van kanalen, kondigde daarom op 16 april 1821 verbetering van de Keulse Vaart aan. Deze verbetering kwam in 1822 gereed.

Groot nadeel was echter dat er geen stoomsleepboten werden toegelaten. Wanneer zeilen onmogelijk was, was men aangewezen op het gebruik van de jaagpaden. In de stad Utrecht was dit echter verboden. Op grond van een uit 1765 daterende overeenkomst moesten de paarden daar worden uitgespannen en vervangen door ... nonnen. In 1853 kwam daar pas een eind aan. In 1854 bracht de toenmalige minister Thorbecke het beheer en onderhoud van de Keulsche Vaart onder bij het Rijk.

De Rijkshavenmeester van de Keulsche Vaart

In 1862 besloot koning Willem III op voordracht van de minister van Binnenlandse Zaken 'dat er zal zijn een Rijkshavenmeester bij het kanaal genaamd de

Afb. 1. Penning Rijkshavenmeester Keulsche Vaart 1862-1989 (foto rest. plan Vecht)

Keulsche Vaart van de rivier de Lek te Vreeswijk tot Amsterdam, op een jaarwedde van *f*1.200,-, met een vaste tegemoetkoming van *f*300,- 's jaars.' (Het gemiddelde salaris in Nederland bedroeg toen tussen de *f*150,- en *f*300,- per jaar).

De taak van de Rijkshavenmeester was te zorgen voor een onbelemmerde vaart. Hij zetelde van 1862 tot 1989 in Utrecht, het voormalig centrum van de verbinding tussen Amsterdam en Rijn.

Bij de functie van Rijkshavenmeester behoort als legitimatie een zilveren ambtspenning die sinds 1862 steeds is doorgegeven. De laatste Rijkshavenmeester van de Keulsche Vaart, de heer A. van den Berg, heeft de penning overgedragen aan de Hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat directie Utrecht. (afb.1)

Vanaf de oudste tijden werd de loop van de rivier een aantal malen kunstmatig beïnvloed. Zo werd in 1122 de open verbinding met de Rijn bij Wijk bij Duurstede gesloten.

Veel later had de aanleg van het Merwedekanaal en het Amsterdam-Rijnkanaal grote gevolgen voor de waterhuishouding en het gebruik van de Vecht. Het belang van de Vecht als vaarroute nam toen sterk af.

Eind 80-er jaren heeft het Rijk besloten om alleen de vaarwegen die tot de hoofdinfrastructuur van Nederland behoren te blijven beheren. Hiertoe worden gerekend de grote rivieren en kanalen, de zee kant en de Deltawerken, het Amsterdam-Rijnkanaal en het Noordzeekanaal. De overige wateren zouden aan regionale waterbeheerders worden overgedragen.

Zo is Rijkswaterstaat in 1991 in overleg getreden om een goede toekomstige beheerder te vinden voor de Weespertrekvaart, Gaasp, Smalweesp en Vecht.

In overleg met de provincies Noord-Holland en Utrecht, en de desbetreffende waterschappen is het beheer van deze voormalige Keulse Vaart uiteindelijk in 1997 in handen gekomen van het hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV), dat als uitvoerder de Dienst Waterbeheer en Riolerings (DWR) heeft aangesteld.

Hiermee is een integrale overdracht van een watersysteem gerealiseerd: zowel waterkwaliteit, waterkwantiteit, als vaarbeheer en eigendom, zijn bij één instantie ondergebracht. Tevens werden het beheer en onderhoud van enkele kleinere objecten overgedragen.

Welke werken werden overgedragen?

Vecht	De Vechtsluis te Maarssen, de ophaalbrug en de kering te Nieuwersluis, de schutsluis en ophaalbrug te Nigtevecht
Vecht te Muiden	De Groote Zeesluis met draaibrug
Weespertrekvaart (incl. Gaasp)	De schutsluis en ophaalbrug te Driemond
Smalweesp	De keersluis en het uitstroomb hoofd te Weesp
Nieuwe Wetering	Twee keersluizen en een hefbrug
Kerkvaart	Drie keersluizen en een vaste brug
Overige	De keerschuiven Nieuwe Diep, Diemen, Ipen slotersluis en Diemendammersluis, de schotbalkkering in de Muidertrekvaart (PEN-brug); de gemalen Loenen, Driemond, Betlem en Naarden; de Uitermeersluis te Weesp inclusief een gedeelte van de 's Gravelandse Vaart; de

Weesperpoortsluis en de Keetpoortsluis te Muiden

Nu begint de Vecht bij de Weerdsuis in Utrecht en loopt via de Groote Zeesluis te Muiden uit in het IJsselmeer. Hij staat in open verbinding met het Amsterdam-Rijnkanaal. Eigenlijk is de Vecht meer een boezem dan een rivier. Water dat in de Vechtstreek overtollig is, wordt erop uitgeslagen en een tekort wordt met water uit de Vecht aangevuld. Het water stroomt met geringe snelheid in verschillende richtingen. Ter verbetering van de waterkwaliteit wordt water vanuit het IJmeer ingelaten. Bij Nigtevecht komt het water uit het IJmeer samen met dat uit Utrecht en stroomt vervolgens naar het Amsterdam-Rijnkanaal, dat door het IJ en het Noordzeekanaal bij eb op de Noordzee loost. De waterkwaliteit is dankzij de zuivering van afvalwater inmiddels verbeterd, maar voldoet nog niet aan de normen. Het merendeel van de oevers is natuurvriendelijk en de verplaatsingsmogelijkheden voor planten en dieren zijn onvoldoende. Het beperkte aantal soorten is karakteristiek voor voedselrijk en weinig stromend water.

Multifunctioneel watersysteem in 2015

Ongeveer vijf en twintig jaar geleden gebeurde er met de kwaliteit van het water in de Vecht iets heel bijzonders. Na een eeuw van voortdurende verslechtering trad verbetering op. Een trendbreuk, als resultaat van inspanningen in de zuiveringstechnische sfeer.

Ondanks dit resultaat nam de bedekking met waterplanten verder af en zette ook de vermindering van het aantal diersoorten zich voort. Verbetering van de waterkwaliteit alleen betekent dus nog geen herstel voor het ecologisch functioneren. En dat is een voorwaarde voor een multifunctioneel watersysteem, waar naast recreatie en water aan- en afvoer ook de natuur een belangrijke plaats inneemt. In het Restauratieplan Vecht is een streefbeeld geformuleerd met realiseerbare doelstellingen en maatregelen. Dit is mede geïnspireerd door het album 'De Vecht' van Jac. P. Thijssse en streeft naar een watersysteem waarin alle gebruiksvormen tot hun recht komen.

Daarvoor is meer nodig dan zuivering van afvalwater: Het behoeft een integrale aanpak van het hele watersysteem.

Interactieve planvorming

Herstel van een watersysteem vereist samenwerking tussen alle betrokken organisaties. Bij de planvorming waren vijftien verantwoordelijke instanties en twintig organisaties betrokken die één of meer gebruiksvormen vertegenwoordigen.

Met de ondertekening van een intentieverklaring door de verantwoordelijke organisaties zijn de financiering en de voortgaande gezamenlijke aanpak van het herstel van de vele kwaliteiten van de Vecht zeker gesteld.

Parallel aan het overleg over de overdracht van de waterstaatwerken aan het hoogheemraadschap is overleg gevoerd over het Restauratieplan Vecht (RPV). Dit heeft geresulteerd in een intentieverklaring tot uitvoering van het RPV, dat als zodanig geen wettelijke status heeft. De betrokken organisaties zoals gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat en hoogheemraadschap kunnen er echter voor zorgen dat de inhoud wordt opgenomen in plannen die wel juridisch bindend zijn, zoals waterhuishoudingsplannen, streekplannen, waterbeheersplannen, rioleringsplannen en bestemmingsplannen.

Uitvoering van het RPV wordt gecoördineerd door de Dienst Waterbeheer en Riolerings (DWR) en zal in drie fasen plaatsvinden.

Gezamenlijke uitvoering

In de eerste fase zijn maatregelen met name gericht op het verhogen van de stroomsnelheid, het natuurvriendelijk inrichten van oevers en het creëren van aanlegplaatsen voor de recreatievaart. In de tweede fase (2001-2010) staat verdere verbetering van de waterkwaliteit centraal. De derde fase (2011-2015) is gericht op sanering van de waterbodem en betreft dus de baggerproblematiek. Baggeren kan noodzakelijk zijn voor de scheepvaart. De vaargeul op diepte houden is tegenwoordig minder eenvoudig dan vroeger. Bij de berging en verwerking van verontreinigde bagger moet aan strenge milieu-eisen worden voldaan. Een locatie vinden om verontreinigd slib te storten is bijna onmogelijk. Positief gevolg van de strenge milieuwetgeving is dat nieuwe saneringstechnieken volop in ontwikkeling zijn. De kosten van deze technieken zijn voor de toekomst echter moeilijk te bepalen.

Naast het op diepte houden van de vaargeul kan uit milieu-overwegingen besloten worden de bodem te saneren. Voor sanering van buiten de vaargeul gelegen natte en droge grond zijn voor wat betreft eigendomsoverdracht en kosten speciale regelingen gemaakt.

De gezamenlijke uitvoering van de maatregelen Eerste Fase wordt door zes werkgroepen waarin de eerder genoemde partijen vertegenwoordigd zijn, begeleid.

Werkgroep Oevers

De oevers van de Vecht vormen van oorsprong een geleidelijke overgang tussen water en land. Van deze oorspronkelijke oevers is weinig overgebleven. Van de

tweemaal 40 kilometer lange oever is ruim driekwart steil en beschoeid met hout en beton of stortsteen. Aan het water gelegen tuinen, behorend bij kastelen en buitenplaatsen, vormen vaak uitzonderingen op dit natuur-onvriendelijke beeld. In veel gevallen is daar zorgvuldiger omgegaan met landschappelijk schoon en is enige ruimte gelaten voor bomen en struiken.

De werkgroep Oevers heeft tot 1999 op diverse plaatsen langs de Vecht inmiddels ruim 4000 meter natuurvriendelijke oevers gerealiseerd. (afb.2)

In het zuidelijk deel van de Vecht maakt een dakpannenbeschoeiing deel uit van waardevolle cultuurhistorische elementen. (afb.3)

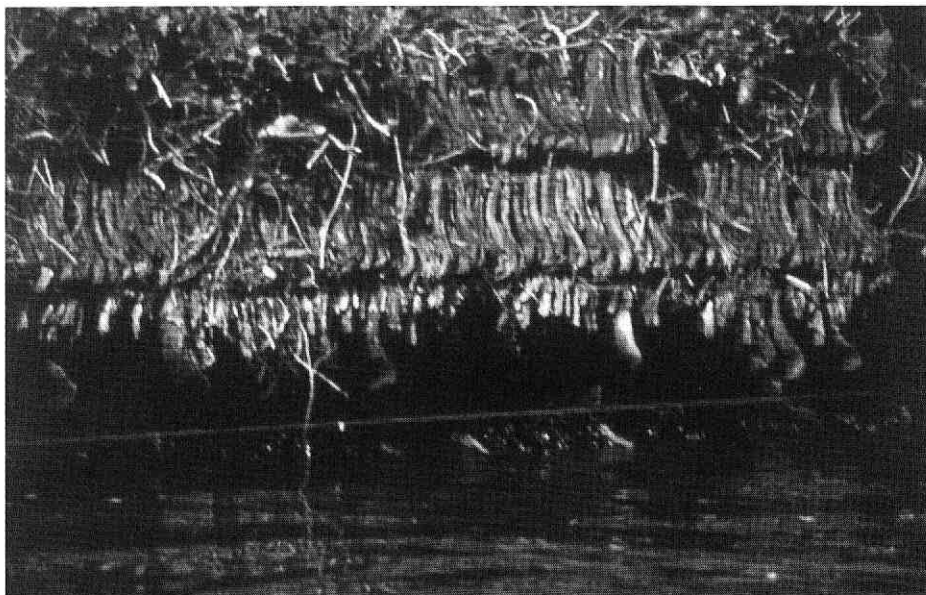
In Loenen is in goede samenwerking met de gemeente het plan om een nieuwe hardhouten beschoeiing bij de molen te maken gewijzigd in een traditionelere beschoeiing.

Werkgroep Woonboten

Zorgen dat er niet meer woonboten op de Vecht bijkomen en het aantal op termijn terugbrengen: dat is de doelstelling van de werkgroep woonboten. Verder

Afb. 2. Natuurvriendelijke oever tussen Loenen en Vreeland (foto rest.plan Vecht)

Afb. 3. Dakpanbeschoeiing als oever bescherming (foto rest.plan Vecht)

moet een aantal woonschepen worden verplaatst vanwege de aanleg van natuurvriendelijke oevers of vanwege de natuurhistorische waarde van de plek. Ook voor een aantal schepen dat vanuit landschappelijk oogpunt gezien moeilijk ligt, wordt een alternatief gezocht.

De werkgroep Woonboten is in nauw overleg met betrokkenen, zoals gemeenten, woonbootbewoners en Natuurmonumenten bezig met het inventariseren op de Vecht. Inmiddels zijn de voorbereidingen voor twee woonschepenhavens ver gevorderd. De Nes in Loenen is in uitvoering. Daar kunnen ruim twintig schepen worden gehuisvest. Bij de Dammerweg in Weesp zal eind 1999 ook tot uitvoering kunnen worden overgegaan. Daar gaat het om negen ligplaatsen.

Werkgroep Vaarwegen

Ter regulering van de pleziervaart heeft de werkgroep Vaarwegen voor 1999 een aantal maatregelen gepland. In samenwerking met de Vechtgemeenten zal strenger worden toegezien op handhaving van de vaarsnelheden op de Vecht. Dit is niet alleen nodig voor het wooncomfort van o.a. de (woonboot)bewoners, maar ook ter bescherming van de inmiddels aangelegde natuurvriendelijke oevers.

Ook de ontheffingen aan partyschepen die een lengte, diepgang of breedte hebben die op de Vecht niet zijn toegestaan zullen strenger worden getoetst. Speciale zwaaiplaatsen zullen worden aangewezen zodat deze schepen met draaimanoeuvres niet hinderen en geen oevers zullen beschadigen. In het vaarseizoen 1999 zal de DWR boot zeer regelmatig op het water te zien zijn en alle gebruikers van de Vecht aanspreken op hun gedrag.

Werkgroep Aanlegplaatsen

Ook zal in 1999 het aanlegplaatsenplan aan de Vechtgemeenten ter goedkeuring worden aangeboden. Dit gaat samen met een voorlichtingstraject voor de bewoners van deze gemeenten. De bedoeling is dat afmeren alleen zal worden toegestaan op door de gemeenten en DWR aangewezen plaatsen. Ook hier zal handhaving zowel vanaf het water als vanaf de wal voorwaarde zijn voor een succesvolle uitvoering van beleid. Binnen RPV houdt deze werkgroep zich specifiek met deze problematiek bezig.

Werkgroep Weerdsuis

De werkgroep Weerdsuis beoogt door middel van verhoging van de stroomsnelheid (in vakjargon: debiet) in de Vecht een verbetering van de waterkwaliteit tot stand te brengen. In maart 1999 zullen proeven rondom de Weerdsuis moeten aantonen in hoeverre een debietverhoging invloed heeft op de (plezier)vaart. Hiertoe zal vanuit verschillende richtingen extra water via de Weerdsuis in de Vecht worden gelaten. Mochten de proeven slagen, dan zal het water in de Vecht harder kunnen stromen, wat weer tot gevolg zal hebben dat fijn slib minder snel bezinkt. Voordeel is dat het water zuurstofrijker wordt en dat daardoor waterplanten en fauna kansen krijgen om zich te ontwikkelen.

Contactdag voor de Vecht 1998

In oktober 1998 is in het kader van Restauratieplan Vecht een Contactmiddag georganiseerd voor gemeenten. Dijkgraaf J. van der Vliet ontving ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordigers van de Vechtgemeenten, de Provincies en belangenorganisaties en memoreerde het startsein op 31 oktober 1996 voor een gezamenlijke aanpak van de Vecht. Hij verwachtte uitwisseling van informatie over het RPV en een gedachtenwisseling over het thema van de middag: handhaving. Aan de hand van een geanimeerde discussie bleek dat de Vecht velen ter harte gaat. De niet verplichtende intenties uit de intentieverklaring zouden moeten worden opgenomen in streek- en bestemmingsplannen, die immers wel verplichtend zijn. Eenduidigheid in nautisch beheer, natuur en landschap, recreatie en toerisme en ruimtelijke ordening zou moeten worden vormgegeven. De bij het RPV betrokkenen zouden middelen ter beschikking moeten stellen

voor handhaving. Dit zou bovendien vergezeld moeten gaan van goede, eensluidende voorlichting.

Ook het afvalwaterprobleem kwam ter sprake. De aanleg van uitpompstations waar de schepen hun afvalwater kwijt kunnen werd bepleit.

Het cultuurhistorische karakter van de Vecht verdiende volgens de aanwezigen een aparte middag.

Tot slot

Samenwerking is noodzaak

Ondanks de lange looptijd van de uitvoering van het Restauratieplan zal dit al binnen enkele jaren tot zichtbare resultaten leiden. Het behoort tot de reële mogelijkheden dat het water nog vòòr 2000 weer echt stroomt, dat de oevers er aantrekkelijker uitzien, dat het zien van een ijsvogel geen unicum is en dat een tocht op de Vecht weer gepaard gaat met avontuur. Daarvoor is het wel nodig dat de betrokken organisaties samen achter het plan staan, en ook blijven staan. Alleen dat maakt een structurele opknopbeurt mogelijk van één van de meest karakteristieke wateren van Nederland.

Landschappelijk cultuurmonument

Een rivier of boezem; de Vecht is meer dan een watersysteem. Het is een landschappelijk cultuurmonument. Met natuur als drager, de economie als motor en met de mensen als rentmeesters.

Hilversum 1999

Dick Mol en Inge Willems van Beveren

Jaarverslag van de Dr R. van Lutternvelt Restauratie Stichting

Het voorbije jaar 1998 is veel tijd besteed om de financiering rond te krijgen voor de herbouw van het Brandspuithuisje te Breukelen. Een Rad van Avontuur, een loterij, een baksteenactie, het plaatsen van spaarbussen bij winkeliers en het aanschrijven van vele fondsen hebben er toe geleid dat 29 maart met de herbouw begonnen gaat worden.

Van oude foto's werd duidelijk, dat de zes deuren van fraaie panelen en lijstwerk voorzien waren, ook bleek dat er een spatrand rond het huisje aanwezig was waarvan de hoogte strookte met het onderste paneel op de deuren. De bestrating is later omhoog gebracht waardoor de deuren ingekort moesten worden. Dat was ook te zien aan een stel deuren dat nog origineel was op het lijstwerk na. De oude situatie zal hersteld worden inclusief de paneeldeuren. De klokkestoel wordt gerepareerd en komt weer het dak opsieren compleet met nieuwe luidklok.

Een ander project dat wacht op het rondkomen van de financiën is de restauratie en herplaatsing van het 18^e eeuwse sierhek, dat de oprijlaan naar de villa Grigia aan de Vecht te Breukelen kon afsluiten. Het stond iets voorbij de villa De Kaap (achter de Markt). Op de afbeelding is een deel ervan te zien. Het plan is om het hek na reparatie te herplaatsen op de dam langs de Straatweg waar het laantje begint. Het staat dan in het zicht en de staande delen zullen wat verder uiteen gezet worden en beschermd worden zodat omrijden verhindert wordt.

Het terrein Viod-Welkoop te Maarssen tussen de Straatweg en de Vecht dreigde door een te grootschalig appartementencomplex bebouwd te worden. De Vechtplassen-commissie, omwonenden, andere verenigingen, en OG Niftarlake samen met de Van Lutternvelt Stichting liepen te hoop tegen de plannen. Deze gingen van tafel. Een ad hoc adviescommissie voor de gemeenteraad van Maarssen werd ingesteld door de verantwoordelijke wethouder om samen met de projectontwikkelaar te trachten om met een voor alle partijen aanvaardbaar plan te komen. Als dat lukt wordt dat aan de gemeenteraad voorgelegd. In de commissie hebben zitting de heren B. Boudewijn en J. Wasser namens omwonenden, de heren W. Messer en E. Munnig Schmidt namens de verenigingen en stichtingen, de heren Weber en Van Iersel namens de Gemeente en de heer Van Moorselaar namens de projectontwikkelaar.

Bovenzijde van een van de beide staande delen van het vroeg 18^e eeuwse sierhek voor het laantje naar Klein Boom en Bosch en de villa Grigia te Breukelen. De twee vogelkoppen zijn door de smid in het smeedijzer gekerfd en niet gegoten zoals men zou kunnen vermoeden. Aan het ijzerwerk daaronder is duidelijk het nodige te restaureren. (Foto Van der Horst)

Wilt U ook meehelpen om de Vechtstreek niet te laten bezwijken onder Vinex en ander geweld?

Het rekeningnummer van de stichting is 65.74.10616 te Loenen. Alle gelden, die binnen komen worden voor het doel van de stichting aangewend. Dat doel is het behoud en zo mogelijk verbetering van de schoonheid van dit gebied.

Ziet U iets dat de aandacht van de stichting waard zou kunnen zijn laat U het de secretaris weten: Dorpstraat 4 3632 AT Loenen. Dank U wel.

E. Munnig Schmidt
Voorzitter

De bibliotheek in 1998

Ook dit jaar werd de bibliotheek weer door een aantal leden en nietleden bezocht. Daarnaast worden wij nogal eens schriftelijk of telefonisch benaderd met het verzoek of de bibliotheek informatie kan verstrekken over een bepaald historisch onderwerp. Als de gevraagde gegevens eenvoudig op te zoeken zijn verstrekken wij die informatie graag, maar als dit een uitgebreidere studie vergt dan nodigen wij de aanvrager uit zelf eens in de bibliotheek te komen speuren. Afspraken hiervoor worden meestal voor de donderdag gemaakt. Deze dag houden wij ook graag aan voor leden die geen direct gerichte interesse hebben, maar graag eens willen rondsnuffelen in het bibliotheekbestand.

Inmiddels is de Catalogus van de Bibliotheek bijgewerkt tot en met januari 1999 en leverbaar voor f7,50. Ook het Register op de Jaarboekjes is bijgewerkt tot en met 1997; dit is te verkrijgen voor de prijs van f5,00. Oude jaarboekjes van het genootschap, zoals we er ook dit jaar weer mochten ontvangen, blijven zeer welkom.

Het bibliotheekbestand is ook in 1998 uiteraard weer uitgebreid. Een keuze hieruit treft u hieronder aan.

ALGEMEEN

Huizen en kastelen

Wonen in Arcadië – Het interieur van Nederlandse kastelen en buitenplaatsen. Uitg. Waanders, Zwolle 1998 door Dr. P. Huys Janssen en Drs. D. Basart (redactie).

Dit fraai uitgevoerde boekwerk diende als catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling die van 26 september 1998 tot en met 17 januari 1999 te zien was in het Noordbrabants Museum te 's-Hertogenbosch. Aanleiding tot het houden van deze tentoonstelling was het zilveren jubileum van de Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen (PHB). De tentoonstelling en de catalogus zijn het resultaat van een 2 jaar durende intensieve samenwerking tussen PHB en het Noordbrabants Museum. Meer dan zestig huizen werden in die periode bezocht, geïnventariseerd, beschreven en gefotografeerd. De titel 'Wonen in Arcadië' roept een beeld op van een idyllisch geluksland. Al in de hellenistische tijd (\pm 300 v. Chr.) werden de Arcadische herders, de bewoners van een bergachtige streek in het midden van de Peloponnesos, door de Griekse dichters geprezen om hun eenvoudige, gezonde levenswijze. In de

Romeinse tijd waren het dichters als Vergilius en Theocritus die de lof van het landleven verkondigden. Met de Renaissance is de mode van de pastorale (landelijke) poëzie vanuit Italië ook overgewaaid naar West-Europa en zelfs naar Nederland: herinnert u zich nog het herdersspel 'Granida' van P.C. Hooft?

Arcadië is dus een land van onschuld en vrede, van landelijke vreugde en zorgeloosheid. Echter, "over deze idylle zal het in dit hoofdstuk niet gaan", schrijft de heer Sluyterman van Loo, directeur van PHB, in zijn inleidend artikel 'Werken in Arcadië'. "Wonen op een buitenplaats is natuurlijk een voorrecht. Maar dat dit voorrecht puur genieten in zou houden staat haaks op de realiteit van vandaag. Vandaag betekent wonen op een buitenplaats ook, en in veel gevallen zelfs vooral: werk aan de winkel, de handen uit de mouwen" (blz. 11).

In het kort schetst hij vervolgens de ontstaansgeschiedenis van PHB. Ons land heeft in het verleden duizenden buitenplaatsen gekend. Daarvan zijn er nu nog slechts een paar honderd over. Verontrust over deze gang van zaken hebben enkele buitenplaatsbewoners zich al in 1973 tot de regering in Den Haag gewend voor overleg. Als er niet ingegrepen zou worden zou dat de ondergang betekenen van nog méér buitenplaatsen, terwijl het hier toch ging om door het Rijk beschermde monumenten. Aan overname door het Rijk viel ook niet te denken, omdat dit van de staat een niet op te brengen investering zou vergen. Tenslotte is gekozen voor voortzetting van het particuliere beheer, maar dan wel in nauwe samenwerking met de rijksoverheid. Zo is de Stichting tot behoud van Particuliere Historische Buitenplaatsen geboren, die sindsdien veel werk heeft verzet. Achterstallig onderhoud van tuinen en parken (gemiddeld twee à drie manjaar!) werd aangepakt door een aan PHB verbonden Hoveniersorganisatie. Er kwam, naast subsidie voor de restauratie van de gebouwen, ook overheidssteun voor het onderhoud ervan. In 1973 begon PHB met zo'n zeventig aangesloten eigenaren ("het viel niet mee om katholiek en protestant in één 'hok' te krijgen!"), in 1998 telde de Stichting bijna 300 aangeslotenen! Het bestuur was van mening dat dit zilveren jubileum gevierd moest worden en wel op zo'n manier dat diegenen die in toenemende mate blijk geven van belangstelling voor het cultuurhistorisch erfgoed in ons land, daarin zouden kunnen delen. Zo is het idee ontstaan van een tentoonstelling over het interieur van de buitenplaatsen in Nederland. Het resultaat heeft u in Den Bosch kunnen zien en kunt u in de catalogus nog eens naslaan.

In de degelijke inleiding van Ronald van Immerseel en Heimerick Tromp (blz. 15 t/m 50) wordt een en ander nog eens op een rij gezet. Allereerst: wat verstaan wij nu eigenlijk onder een buitenplaats? Definitie PHB: een buitenplaats is de eenheid van een historisch landhuis (soms een kasteel) met bijgebouwen, waterpartijen, tuin en park. Zowel uit de tentoonstelling als uit de catalogus blijkt

hoe belangrijk deze combinatie van 'buiten' en 'binnen' is. 'De soeticheydt des buytenlevens, vergheselscapt met de boucken' (ondertitel van Petrus Hondius voor zijn hofdicht over het buiten de Moffenschans bij Terneuzen), dat is de kern van het genot van de buitenplaats. Men onderscheidde als het ware twee soorten boeken: het gewone boek en Gods grote natuurboek buiten. Zoals Cats het formuleerde:

*"Nú door het velt te guen, dàn weder in de boecken,
Den aert van alle dingh te mogen ondersoecken,
En Godt daer in te sien".*

Daarom was het in de tentoonstelling in Den Bosch ook belangrijk dat er in het hart van de tentoonstellingsruimte video-opnamen te zien waren van drie buitenplaatsen waarbij ook tuin en park in beeld kwamen. In de catalogus wordt hetzelfde effect bereikt door schitterende foto's. De foto van de Tuinzaal van Vredenhoff op de omslag met door de openslaande deuren uitzicht over het park. De eetkamer van Huys ten Donck, waarbij de blik langs de feestelijk gedekte tafel naar de openslaande deuren en het terras getrokken wordt (blz. 162-163). De fraaie salon van Kasteel Eysden in oud-rose en grijs, alles in harmonie met de grijze tinten van het winterlandschap buiten (blz. 38-39).

Bij het organiseren van een tentoonstelling met een diversiteit aan voorwerpen is het uiteraard belangrijk tot een logische indeling te komen. Een eerste categorie van afbeeldingen van kastelen en buitenplaatsen ligt voor de hand (hier vinden we ook de meeste afbeeldingen uit de Vechtstreek, o.a. Gunterstein, Ruppelmonde en Vredenhoff). En ook een portrettengalerij van buitenplaatsbewoners laat zich gemakkelijk tot één geheel voegen. Voor het vervolg heeft men een leidraad gevonden in de indeling van het huis (salon, eetkamer, keuken) en de genoegens van het buitenleven (jacht, koninklijk bezoek). Apart toegevoegd zijn de afdelingen genealogie en heraldiek, gevolgd door ambten, militairen en ridders, en tenslotte kerk en huwelijk. Op deze wijze kwam men tot een overzichtelijk en evenwichtig geheel.

Restauratietechniek

Praktijkboek Instandhouding Monumenten. Sdu Uitgevers, 's-Gravenhage 1998, door J.M. van der Veen ... et al. (redactie).

Het Praktijkboek Instandhouding Monumenten is de opvolger van het Restauratievademecum, dat in 1998 met het verschijnen van de 40^e aflevering van dit naslagwerk voor de instandhouding van monumenten en andere oude gebouwen en objecten werd afgesloten. De behandelde onderwerpen lagen vooral op het gebied van de historische bouwkunde, het conserveren en het restaure-

ren. Kunst- en architectuurhistorische aspecten werden slechts zijdelings in de beschouwingen betrokken. Evenmin werden zuiver wetenschappelijke onderwerpen als chemie, fysica en biologie fundamenteel behandeld. Wel werd summier ingegaan op Wet- en regelgeving (Monumentenwet en rijkssubsidieregelingen).

Het Restauratievademecum is verschenen van 1985 tot 1998. De inhoud van het Restauratievademecum: artikelen, tekeningen, gegevens, is ingedeeld in ongeveer 175 hoofdgroepen, benoemd met trefwoorden, en verzameld in 9 banden.

Het Restauratievademecum bestaat uit de volgende losbladige elementen:

1 Catalogusbladen (CATbladen)

Hierop wordt aangegeven wat men in het Restauratievademecum over het aangegeven onderwerp kan vinden. Ook treft men daar besprekingen aan van relevante recente literatuur en andere korte mededelingen.

2 Restauratievademecumbladen (RVbladen)

Deze bevatten artikelen en gegevens over alle onderwerpen, die met de instandhouding van gebouwen te maken hebben.

3 Documentatiebladen (DOCbladen)

Hierop treft men in hoofdzaak tekeningen van bouwhistorische details aan, voorzien van een toelichting.

Aan dit losbladige systeem werden gebundelde rapporten, congressyllabi en andere publikaties toegevoegd als Restauratievademecum-bijdragen (RVbijdragen).

Als opvolger van het Restauratievademecum wil het Praktijkboek Instandhouding Monumenten een handboek én naslagwerk zijn voor hen die betrokken zijn bij zowel eenvoudige onderhoudswerkzaamheden (herstel van kleine gebreken) als bij specialistisch onderhouds en restauratiewerk. Het publikatieplan van dit Praktijkboek omvat 5 delen, met hoofdonderwerpen als: conservering (funderingen, kapconstructies, goten), bouwfysica (vocht, geluid) en organisatie (Arbo en veiligheid, meerjarenonderhoud). De eerste aflevering van het Praktijkboek omvatte o.a. katernen over preventief onderhoud, (her)inrichting van historische erven en behoud van ijzeren en stalen ramen. Ook voor de geïnteresseerde nonprofessional uitermate verhelderende lectuur.

RVbijdrage 18, Venstertraceringen in Nederland. Uitg. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1998, door H.J. Tolboom.

In dit deel van het Restauratievademecum beschrijft de auteur de authentieke venstertraceringen (een verstevigend harnas in vensteropeningen) die nog in Nederland te vinden zijn. Nooit eerder was er onderzoek gedaan op dit terrein. Het blijkt dat er meer bewaard gebleven is van deze zeer kwetsbare onderdelen van een gebouw dan tot voor kort aangenomen.

RVbijdrage 19, Van aaks tot zwei. Uitg. Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1998, door H. Janse.

Een aaks is een bijl en een zwei (ook wel zweihaak genoemd) is een meetinstrument met een draaibare arm om hoeken te kunnen nameten. Het moge dus duidelijk zijn dat dit deel van het Restauratievademecum een overzicht geeft van historische handgereedschappen in de Nederlandse en Vlaamse bouwwereld.

REGIO

Vecht en Plassengebied

Het Gein – Levensloop van een rivier. Uitg. Uniepers, Abcoude 1998, door Marijke Carasso-Kok en Jan Slofstra. (redactie).

Deze goedverzorgde uitgave is een ode aan het Gein, het kronkelende riviertje tussen Abcoude en Driemond, en tevens een pleidooi voor het behoud van de waarden van het Gein.

In elf hoofdstukken wordt door vijftien verschillende auteurs, ieder van hen specialist op zijn/haar vakgebied, een stukje geschiedenis van het Gein behandeld, waarvan ik u in het kort een overzicht zal trachten te geven.

Het Geingebied omvat slechts ongeveer 10 km². Het riviertje het Gein takt in Abcoude af van de Angstel en mondt in Driemond uit in de Gaasp. Eén van de redenen waardoor het gebied door de eeuwen heen zo goed bewaard is gebleven is dat het Gein een grensgebied vormt. Al in de Middeleeuwen vormde de Hollandse Kade, even ten noorden van het Gein, de grens tussen het graafschap Holland en het bisdom Utrecht. Later werd dit de provinciegrens tussen NoordHolland en Utrecht.

Vanaf de late 17^e eeuw is het Gein in verzen bezongen. De eerste gedichten die wij kennen hebben echter niet zozeer de rivier tot onderwerp als wel de tuinen van de buitenplaatsen die daar omstreeks het midden van de 17^e eeuw door rijke Amsterdamse kooplieden waren gebouwd. Er hebben er wel twintig gestaan, vooral aan de kant van het huidige dorp Driemond, dat zijn naam ontleent aan de meest imponerende ervan, het Huis Driemond, ontworpen in 1642 door

Philips Vingboons en maar liefst acht (!) maal afgebeeld in Stoopendaels Zegepraalende Vecht (1719). In de tuin van Driemond stond ook de fraaie fontein van de hand van de Amsterdamse beeldhouwer Ignatius van Logteren, die met haar drie sierlijke watergoden de naam van het huis verbeeldt: bij Driemond vloeien de riviertjes het Gein, het Gaasp en het Smalweesp ineen. Wegens geldgebrek van een latere eigenaar werden al in 1770 alle tuinsieraden van Driemond geveild, óók deze fontein, die een plaats kreeg op de buitenplaats Frankendael in de Watergraafsmeer en daar staat tot op de dag van vandaag. Van de andere buitenplaatsen langs het Gein is helaas geen afbeelding bewaard gebleven. Waren de huizen – dus hun bewoners – daarvoor niet belangrijk genoeg? Van Luttermoer noemt in zijn 'Buitenplaatsen aan de Vecht' de Geincultuur "boers" en "provinciaals" in vergelijking met de Vecht. Inderdaad beschikten veel buitenplaatsbewoners aan het Gein wel over aanzienlijke kapitalen, maar behoorde niemand van hen tot de elite van het Amsterdamse regentenpatriciaat. Voor een deel kwam dat ook omdat zij daarvan door hun geloof waren buitengesloten: ze waren doopsgezind (of katholiek). Belangrijk of minder belangrijk, de tuinen zullen een lust voor het oog geweest zijn! Van doopsgezinden is namelijk maar al te bekend, dat zij grote belangstelling hadden voor het buitenleven, niet in de moderne betekenis overigens, maar in de zin van gecultiveerd en ingericht landschap. In de aanleg van een geordende tuin kon men de door God bedoelde orde in de Schepping terugbrengen. Zo kon men zonder bezwaard gemoed genieten van de vruchten ervan: abrikozen en perziken (leifruit dus!), verder ook ananassen, gekweekt in kassen. Zeer in trek waren ook de 'wijngaartjens', waarvan het snoeien vakmanschap vereiste. Vanaf ongeveer 1800 zijn langs het Gein geleidelijk de buitenplaatsen verdwenen door de verslechterde economische situatie in de Republiek. De namen leefden echter dikwijls voort in de bijbehorende boerderijen. En van die boerderijen zijn er gelukkig vele bewaard, die het huidige beeld van het Gein bepalen. We vinden hier nog boerderijen van het oude type hallehuis en het latere krukhuis. Een herinnering aan de vroegere buitenplaatsen vormen nog de zogenaamde 'herenboerderijen', waarbij het hele voorhuis tot 'herenhuis' verbouwd is, zoals bij Hogerlust en Starnheim, beide op de zuidoever gelegen. Ook het fraaie Bijlmerlust, dat vanwege de oprukkende Bijlmermeerflats in 1969-1970 vanaf de Abcouder Straatweg naar het Gein Zuid is overgeplaatst, is oorspronkelijk een herenboerderij. Helaas heeft men alleen het voorhuis verplaatst en niet de boerderij, zodat het geheel wat uit balans is geraakt. Ook dit in de 19e eeuw totaal veranderde Gein had zijn bekoring en is door kunstenaars dan ook niet onopgemerkt gebleven. Vooral voor schilders van de Haagse School, die in navolging van de Franse School van Barbizon buiten gingen zitten schilderen om de wisseling van het licht op lucht en water te kunnen

opvangen, was het Gein uitermate aantrekkelijk (en gemakkelijk vanuit de stad bereikbaar!). Willem Roelofs, bekend om zijn landschappen met koeien, stofteerde ook zijn Geingezichten ermee, wat samen met het Hollandse licht en de Hollandse luchten sfeervolle schilderijen opleverde. Anderen, zoals Simon Maris en Piet Mondriaan, volgden. De plaatsen waar Mondriaan tussen 1900 en 1908 met zijn veldezel gezeten heeft zijn aan de hand van zijn aquarellen en schilderijen voor een deel vrij nauwkeurig te lokaliseren. Fraai is bijv. zijn aquarel van het huis Gein Noord 55 met het jaartal 1741 op de gevel. De kleuren zijn fascinerend, vooral de weergave van het Gein, waarin het huis zich dromerig weerspiegelt, is van een wondermooi blauw (zie blz. 27).

Begin 20e eeuw volgden ook de schrijvers. Eén van de eersten was Jac.P. Thijsse, de auteur van de bekende Verkade-albums, die het Gein als het ware schilderde met de pen. Anderen volgden, waaronder Nescio (pseudoniem van J.H.F. Grönloh, 1882-1961). Nescio woonde in Amsterdam-Oost en trok op mooie dagen graag op de fiets erop uit met zijn vrienden. In zijn werk beschrijft hij die tochtjes, die hem vaak naar het Gein voerden en de toenmalige herberg De Vink, waar hij graag op het terras aan de waterkant naar het spel van het licht op het water zat te kijken. Zijn eenvoudige schrijfstijl heeft zijn tijdgenoten destijds niet zo aangesproken, maar voor ons is zijn werk verrassend modern.

Tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw is het stil gebleven rond het Gein. Aan de noordzijde was er de bescherming van de provinciegrens, aan de westzijde liep de spoorlijn Amsterdam-Utrecht en later ook de Rijksweg A2, terwijl het gebied aan de oostzijde werd begrensd door het Amsterdam-Rijnkanaal. Vanaf 1966 was er echter ineens sprake van serieuze bedreiging van het Gein. Het gevaar kwam van twee kanten:

1 Allereerst vanuit Amsterdam door de bouw van het stadsdeel Zuidoost. In 1966 werd de gemeente Weesperkarspel, waartoe het noordelijk Geindeel bij Driemond behoorde, opgeheven en de noordzijde van het Gein bij Amsterdam ingelijfd. De Bijlmermeer werd dichtgebouwd en vervolgens presenteerde Amsterdam in 1976 het bestemmingsplan Gaasperdam, volgens hetwelk de uitbreiding van het stadsdeel Zuidoost het Gein tot op minder dan 100 m zou naderen.

2 Vanuit Rijkswaterstaat door een snelweg over het Gein. Om een snelle verbinding vanuit het westen met de noordelijke provincies mogelijk te maken ontwierp Rijkswaterstaat een nieuwe Rijksweg, de latere A6, die ten zuiden van Amsterdam het Gein en de Vecht zou kruisen, om vervolgens via Muidenberg, Lelystad en Emmeloord aan te sluiten op het Friese wegennet.

Het is voor een belangrijk deel te danken aan de in 1970 in Abcoude opgerichte actiegroep 'Spaar het Gein', dat deze bedreigingen zijn afgewend. Al in

1973 besloot Verkeer en Waterstaat het doortrekken van de A6 via Vecht en Gein op te schorten en de verbinding tussen de A1 en de A2 door de Bijlmermeer te leggen (de huidige A9). Vervolgens kwam het conflict met Amsterdam tot een definitieve oplossing doordat in 1989 een grenscorrectie plaatsvond tussen de provincies Noord-Holland en Utrecht, waarbij het Amsterdamse deel van het Gein overging naar Utrecht en werd toegevoegd aan de gemeente Abcoude. Inmiddels hadden al heel wat agrariërs aan de noordzijde van het Gein hun bedrijf moeten opgeven. Het land dat zij hadden moeten afstaan voor bebouwing konden zij niet meer terugkopen. Heel wat boerderijen zijn daardoor noodgedwongen tot woonhuis verbouwd.

De jaren negentig brachten een nieuwe bedreiging, de Hoge Snelheids Lijn Oost. Een ondertunnelde passage van het Gein leek bij het ter perse gaan van dit boek veilig gesteld, maar is inmiddels niet volledig haalbaar gebleken. Wel is er gekozen voor een verdiepte aanleg van de spoorverbreding.

Loenen aan de Vecht, maart 1999

G. Recter

Inhoud

Ereleden en bestuur	2
Ledenlijst 1998	3
Jaaroverzicht 1998	18
Mededelingen	21
Staat van baten en lasten 1997 en 1998 (concept)	22
Floris (II) Florisz. van Boekhorst (ca. 1300–tussen 1383 en 1389), onder meer baljuw van Delf- en Schieland en kasteelheer van Vreeland. .	23
Drie verdwenen Buitenplaatsen aan de Angstel te Baambrugge. De bewoners en hun bureu	49
Nieuwersluis. Verkeersknooppunt in vroeger tijden	86
Vechtgezichten op een 18 ^e -eeuwse Delftsblauwe vaas	97
De Zegepraalende Vecht voor buitenlanders	99
Restauratieplan voor de Vecht	101
Jaarverslag van de Dr R. van Luttermvelt Restauratie Stichting	110
De bibliotheek in 1998	112